2020

TÜRKİYE

İNSANİ ÇALIŞMALAR

YILLIĞI

TÜRK KIZILAY | AKADEMİ

TÜRKİYE İNSANİ ÇALIŞMALAR YILLIĞI 2020

Kızılay Akademi: 1

Araştırma İnceleme:1

Editör Dr. Selman Salim Kesgin, Alpaslan Durmuş

Yayın Koordinatörü Mehmet Nuri Altun

Yayına Hazırlık Meryem Esra Subaşı, Hafize Zehra Kavak, Nil Yıldırım Kubat, Eslem Kösebalaban

Tashih Mehmet Eskin

Grafik Tasarım Nevzat Onaran

Fotoğraflar Anadolu Ajansı, TRT World, Türk Kızılay Kurumsal İletişim

ISBN 978-605-5599-66-9

Mart 2021, Ankara

Adres Kızılay Akademi Başkanlığı

Erler Mahallesi, Türk Kızılayı Cd. No:6, 06790 Etimesgut/Ankara

Telefon: +90 312 293 60 40 kizilayakademi@kizilay.org.tr

Baskı Evos Basım Yayın Ltd. Şti.

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi, 1515.cadde No:51-53 Yenimahalle/ANKARA

Kızılay Akademi, Türkiye Kızılay Derneği'nin eğitim ve araştırma birimidir. Afet, göç, sosyal hizmetler, gönüllülük, insancıl hukuk başta olmak üzere insani yardım ve ilgili alanlarda üniversiteler, düşünce kuruluşları, uluslararası kurumlarla iş birliği hâlinde araştırma çalışmaları gerçekleştirir.

İletişim: kizilayakademi@kizilay.org.tr

Kütüphane Bilgi Kartı
Cataloging-in-Publication Data

Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı 2020/ ed. Selman Salim Kesgin, Alpaslan Durmuş.

Ankara: Türk Kızılay Derneği, 2021.
125 s.; fotoğraf, harita, tablo; 240 x 280 mm.

1. insani yardım | 2. afet | 3. dirençlilik | 4. insani çalışmalar

ISBN: 978-605-5599-66-9

ÖN SÖZ

Çatışmalar ve felaketlerin tüm dünyada her gün milyonlarca insanı etkilediği günümüzde artık çatışmaların süresi uzamakta, insani krizler ortalama dokuz yıldan fazla bir zamana yayılmaktadır. Savaş, kıtlık ve doğal afetler, küresel ısınma başta olmak üzere doğal hayatı etkileyen problemler ve son bir yıldır hayatımızın her alanında etkisini hissettiğimiz pandeminin de gösterdiği üzere insani yardım çalışmaları bireyler, toplumlar ve devletler için hayati öneme sahiptir.

Bu alanda faaliyet gösteren kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası aktörler, uzmanlık ve kapasiteleri doğrultusunda insan ızdırabını dindirmek veya yeni ızdırap sebeplerinin boy göstermesinin önüne geçmek için çalışmalarını sürdürmektedir.

Her ne kadar günümüzde afete zamanında müdahale etmenin bazı zorlukları iletişim ve ulaşım imkânlarıyla daha kolay aşılsa da artık afetlerin getirdiği uzun süreli yardım gerekliliği insani yardım kaynaklarını ve çalışanlarını zorlamaktadır. Bir başkasının acısını dindirmek için dünyanın her yerinde canlarını ortaya koyarak görev yapan insani yardım çalışanları ve gönüllüleri, artık daha fazla sorumluluk alarak ve daha büyük özverilerle görevlerini yerine getirmektedirler. Afetlerin felakete dönüşmemesi insani yardımın en başat temellerinden biridir. Sadece zamanında ve hızlı yapılan insani yardımlar değil, COVID-19 ve küresel iklim değişikliği gibi tüm insanlığın yaşadığı ve yaşayacağı zorlu dönemler için dirençlilik/dayanıklılık ve sürdürülebilir insani yaşam koşulları oluşturmak için yapılacak çalışmalar ön plana çıkmıştır.

Bu aşamada bireysel ve toplumsal düzeyde dayanıklılık inşa etmek için afet hazırlığına odaklanılması ve bireylere bilgi ve beceri kazandırılarak güçlendirilmeleri ihtiyacı doğmaktadır. Bu kazanımların oluşması ve afetlerin etkilerinin azaltılmasına yönelik tüm çalışmaların temelinde ise disiplinler arası çalışmalarla üretilecek bilgi zeminine ihtiyaç vardır.

Son yıllarda insani yardım alanında çalışan kurum ve kuruluşların bünyelerinde afet öncesi ve sonrası çalışmalara yönelik araştırma birimleri oluşturması da bu ihtiyacın artık yakin derecesinde hissedildiğinin göstergesidir. Zira yürütülen insani yardım faaliyetlerinin hızlı ve zamanında yapılmasının yanı sıra afetlere hazır ve dayanıklı bir toplum inşası ancak afetlerin metodolojik analizlerin yapılması, incelenmesi ve değerlendirmelerinin yapılarak veri ve bilgi üretilmesi, bu ürünlere dayalı bir şekilde politikalar geliştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Türk Kızılay olarak bu çalışmalarımızın bir parçası mahiyetinde 2020 yılına Türkiye'de insani yardım alanında yaşanan önemli gelişmelere mercek tutmak ve bu gelişmeleri sistematik bir şekilde analiz etmek üzere hazırladığımız "Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı 2020"yi ilgililerin istifadesine sunuyoruz. Yıllığımıza destek veren tüm araştırmacılara ve kurumlara teşekkür ederiz. Başta Kızılay ailesi olmak üzere insani yardım çalışmalarına gönlü ve emeğiyle katkıda bulunan fert fert herkese insanlık adına şükranlarımızı sunuyoruz.

Dr. Kerem Kınık

Türk Kızılay Genel Başkanı

SUNUŞ

Deprem, heyelan, sel, çığ, endüstriyel patlama vb. doğa ve beşer kaynaklı çok sayıda ve çeşitte afetle karşı karşıya kalan Türkiye yurt içinde müdahale ettiği afetlerin yanı sıra uluslararası insani yardım ve kalkınma yardımlarında da önde gelen bir ülkedir. Resmi aktörler ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen bu çalışmalar neticesinde ülkemiz, kurumları ve beşeri kaynakları itibarıyla uzmanlığını geliştirmiş ve saha deneyimi biriktirmiştir. Geliştirilen uzmanlık ve deneyim birikimi teorik ve akademik çalışmalara, bilimsel analizlere konu olmalıdır ki hem toplum temelli dirençlilik geliştirme hem de afet ve acil durumlara hazırlıklı olma bağlamında veri temelli politika ve uygulamalar üretmek mümkün olabilsin. Kızılay Akademi bu amaçla afet, sosyal hizmet, göç, insancıl hukuk, gönüllülük ve insani diplomasi başta olmak üzere insani yardımın farklı alanlarında akademik kurumlar ve araştırmacılarla değer üreten iş birlikleri geliştirerek bilimsel çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalarımızın bir parçası olarak 2020 yılında Türkiye'de insani yardım alanında yaşanan önemli gelişmelere mercek tutmak ve bu gelişmeleri sistematik bir şekilde analiz etmek üzere elinizdeki "Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı 2020"yi hazırladık. Yıllık kapsamında afet, göç, sosyal hizmet, gönüllülük, halk sağlığı ve uluslararası yardımlar başlıkları altında ülkemizde 2020 yılında insani yardım alanında yaşanan önemli gelişmeleri ve hayata geçirilen uygulamaları farklı bölümler altında pratik ve teorik birikimi kayıt altına alarak sunuyoruz.

Yıllığın farklı kurumsal tecrübeleri kapsaması amacıyla öncelikle her kuruma açık bir yazı çağrısı yaptık; davetimize yanıt verecek kişi ve kurumlardan durum tespiti, durum analizi, dersler ve önerileri içerecek şekilde analizlerini yapmalarını talep ettik. İletişim kanallarımızdan yaygınlaştırmaya çalıştığımız yazı çağrımıza cevap veren araştırmacılar, uluslararası kurumlar, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının değerlendirmelerini bir araya getirdik, ilgili alanlarda medya ve arşiv taraması yaparak verileri derledik. Neticede elinizdeki eser ortaya çıktı.

İnsani çalışmalar alanında değer üreten farklı kurumların seslerini bir araya getiren bir eser olması, 2020 yılı içinde yürütülen insani yardım çalışmalarını özetlemesi, akademik birikime ve saha tecrübesine dayalı insani yardım çalışmalarına dair temel istatistikleri bir araya getirmesi yönüyle elinizdeki yıllığın araştırmacılar için faydalı bir kaynak olacağını umuyoruz.

Emeği geçen çalışma arkadaşlarımıza ve katkı veren tüm kişi ve kurumlara teşekkür ederiz.

Dr. İbrahim Altan

Türk Kızılay Genel Müdürü

“Ulusal ve küresel ölçekte afetin her türlüsünü tecrübe ettiğimiz 2020 yılı dünya tarihinin de önemli dönüm noktalarından biri olarak kayıtlara geçti.”

Bu ve buna benzer cümleleri yıl içerisinde birçok makale ve raporda okuduk. Çünkü COVID-19 pandemisi tıbbi etkilerinin yanı sıra ekonomik, sosyolojik, psikolojik etkileri ile de günlük hayatımızı derinden etkiledi. Modern dönemlerde ilk defa küresel ölçekte, okullarla beraber ibadethanelerin ve ortak yaşam alanlarının da kapatıldığına şahit olduk. Dünyamız İspanyol gribi salgınından sonra ilk defa bu kadar geniş ve etkileri kuvvetli bir salgını tecrübe etti.

Bütün bu yaşananların oluşturduğu sıkıntı, kapanma ve kısıtlamalara rağmen daha fazla açılmak ve çalışmalarını genişletmek zorunda olanlar da vardı: insani yardım çalışanları ve gönüllüleri…

Mağduriyetlerin derinleştiği, kırılganlığın arttığı, dirençlilik sınırlarının son haddine kadar sınandığı bu yılda insani yardım kurumları var olan programlarını sürdürmek ve yeni ortaya çıkan ihtiyaçları da gidermek amacıyla mesailerini artırarak, kaynaklarını ve işlerini çeşitlendirerek, ihtiyaç sahiplerine erişme mecralarını farklılaştırarak çalışmalarına devam ettiler. Bunu yaparken hem kendilerini korumaya hem de yararlanıcılara en hızlı ve uygun şartlarda ulaşmaya gayret ettiler.

Bu gayretlerin, sene içerisinde edinilen tecrübelerin tarihe not düşülmesi ve alınan derslerin ortak bir mecrada paylaşılmasının gerekli ve faydalı olduğu mülahazasıyla, 2020 yılında Türkiye’de insani yardım alanında yaşanan önemli gelişmelere mercek tutmak ve bu gelişmeleri sistematik bir şekilde analiz etmek üzere *Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı 2020* çalışmasını hazırladık.

Yıllık kapsamında afet, göç, sosyal hizmet, gönüllülük, halk sağlığı ve uluslararası yardımlar gibi tematik başlıklar altında ülkemizde 2020 yılında yaşanan önemli gelişmeleri ve hayata geçirilen uygulamaları farklı bölümler altında sunmayı ve değerlendirmeyi amaçladık.

Yazılar incelendiğinde tutarlı ve geçerli akademik bilgi ve değerlendirmelere yaslanan, sahadaki aktörlerin tecrübelerinin öneminin farkında olarak bunları derleyip toparlamaya yönelen bir usul takip edilmeye çalışıldığı görülecektir. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası kurumlarda, kamu kurum ve kuruluşlarında ve sivil toplum örgütlerinde çalışmalarını yürüten profesyonellerin değerlendirmelerini bir araya getirdik. Bunun önemli sebeplerinden biri de çalışmada ele alınan konularda yetkin kavramsallaştırma ve değerlendirmelere ulaşmak, zengin bir bakış açısı ve çeşitlilik yakalamak idi. Nitekim buna matufen *Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı 2020* çalışmasına katkı sunan aktörlerin her birinin unvan, yasal statü, uzmanlık konuları ve faaliyet odaklarının farklı olmasına önem verildi. Çalışmaya katkı sunan her bir katılımcımız, insan ıstırabını dindirmek ve insan onurunu korumak amacına hizmet eden insani çalışmalar alanındaki kıymetli tecrübelerini ve görüşlerini paylaştı.

İncelenen konularda medya ve arşiv taraması yaparak ilgili istatistik ve verileri derledik, bu bilgileri de çalışmaya dâhil ettik ki ilgilenenler bütünsel bir fotoğraf oluşturabilsinler.

YILLIK HAKKINDA

Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı 2020, akademik değerlendirmeler ve kurumsal değerlendirmeler olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Akademik değerlendirmeler başlığı altında afet, göç, gönüllülük, halk sağlığı, sosyal hizmetler ve uluslararası yardımlar başlıkları altında 2020 yılı içinde yaşanan gelişmelere mercek tuttuk; Elazığ ve İzmir Depremleri, Giresun'da yaşanan sel ve Van'da meydana gelen çığ felaketleri geçtiğimiz yılda yaşanan büyük afetler arasındaydı. Pandeminin sadece COVID-19 virüsünün bulaştığı kişileri etkilemesinin ötesinde sağlık sisteminin diğer alanlarındaki etkileri de politika yapıcıların dikkate alması gereken durumları ortaya koydu. Türkiye'de yaşayan farklı statülerdeki göçmen ve sığınmacılara yönelik konular göç yönetimi konusunda öne çıkarken özellikle 2020 Mart ayında Edirne'de Yunanistan sınırında yaşanan düzensiz göç sorunu bu yılın göç konusundaki önemli gelişmesi olarak kayıtlara geçti. Dünyanın en fazla uluslararası insani yardım yapan ülkesi olan Türkiye'nin ihtiyaç sahibi coğrafyalarda devam eden yardım çalışmalarının yanı sıra dünyanın farklı bölgelerine COVID-19 kapsamında yaptığı yardımlar uluslararası yardımlar konusunda öne çıkan diğer gelişmeler oldu. İnsani yardım çalışmalarının en önemli boyutlarından biri olan gönüllü hizmet konusunda yaşadığımız gelişmeler ise ülkemizdeki gönüllülük potansiyelini ve bu konuda kurumsal, yasal ve kültürel düzeyde atılması gereken adımları tekrar hatırlattı. Pandeminin dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisini azaltmak için yürütülen sosyal hizmet çalışmaları ve bu çalışmaları yürüten kurumlara dair değerlendirmeler de hak temelli sosyal politikaların önemini gösteren diğer bir konu olarak öne çıktı.

Kurumsal değerlendirmeler kısmında yıl boyunca sahada faaliyetlerine devam eden kurum ve kuruluşların değerlendirmelerine yer verildi. Kamu kurumlarının, uluslararası kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği hâlinde yürüttüğü yardım çalışmalarında, çalışanların ve gönüllülerin güvenliğini koruma, fon kaynaklarının geliştirilmesi, kriz iletişimi, gönüllülük, tecrübe paylaşımı, savunuculuk, koruma faaliyetleri, sosyal etki ve insani finans gibi temalar farklı kurumların değerlendirmelerinde öne çıkan konular olarak özetlenebilir. Yukarıda sunulan özet çerçevenin yanı sıra yıllıkta şu soruların cevapları da sunulmaya çalışıldı:

- 2020 yılı içinde Türkiye ve dünyada yaşanan afetler ve insani krizler nelerdir?
- 2020 yılı içinde Türkiye'de afet, halk sağlığı, göç, gönüllülük, sosyal hizmetler, uluslararası yardımlar alanında öne çıkan konular nelerdir?
- 2020 yılında Türkiye'de faaliyet gösteren insani yardım kurumları COVID-19 pandemisine rağmen çalışmalarını nasıl sürdürdüler?
- Türkiye'de faaliyet gösteren insani yardım kurumları 2020 yılı içinde yaşadıkları tecrübelerinden hangi dersleri çıkardılar?
- Sektörel, örgütsel ve yasal açıdan farklı statülerde olan kurumlar 2020 yılı içinde yaşanan insani krizlere nasıl müdahale ettiler?

Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı 2020'nin araştırmacılar ve insani yardım çalışanları başta olmak üzere tüm ilgililere faydalı olması temennisiyle…

Kızılay Akademi

İÇİNDEKİLER

Türkiye İnsani Yardım Kronolojisi

OCAK

12 İçişleri Bakanlığı ve STK'lar İş Birliğinde "Bir Aradayız İdlib'in Yanındayız" Yardım Kampanyası

22 Manisa, Akhisar Depremi, 5.6

24 Elazığ, Sivrice Depremi, 6.8

ŞUBAT

04 Van, Bahçesaray, Çığ Afeti

05 Van, Bahçesaray, II. Çığ Afeti

05 İstanbul, Sabiha Gökçen Havalimanı, Uçak Kazası

18 Manisa, Kırkağaç Depremi, 5.2

23 Van, Başkale (İran, Hoy) Depremi, 5.9

MART

01 Edirne Sınırında Sığınmacı Hareketlillikleri

10 Türkiye'de İlk COVID-19 Vakası

19 Yurt Dışından Gelenlerin KYK Yurtlarında Karantinaya Alınması

22 Vefa Sosyal Destek Gruplarının Kurulması

NİSAN

01 Koronavirüs Tedavisinde İmmün Plazma Yönteminin Kullanılmaya Başlanması

MAYIS

01 Adana, Yüreğir, Sel ve Su Baskını

HAZİRAN

05 Malatya, Pütürge Depremi, 5.0

14 Bingöl, Karlıova Depremi, 5.7

18 Düzce, Sel ve Su Baskını

21 Bursa, Kestel Sel ve Su Baskını

25 Van, Özalp Depremi, 5.4

26 Manisa, Akhisar Depremi, 5.5

28 Muğla, Marmaris Depremi, 5.4

TEMMUZ

03 Sakarya, Hendek, Havai Fişek Fabrikası Patlaması

06 Çanakkale, Eceabat Orman Yangını

07 Artvin, Yusufeli Dokumacılar Köyü Yangını

09 Sakarya, Hendek Havai Fişek Fabrikası II. Patlama

13 Artvin, Yusufeli Sel ve Su Baskını

13 Rize, Çayeli Sel ve Su Baskını

AĞUSTOS

01 Manisa, Ahmetli Orman Yangını

04 Lübnan, Beyrut Limanı, Patlama

04 Malatya, Pütürge Depremi, 5.2

22 Giresun, Dereli Sel ve Su Baskını

24 Adana, Kozan Orman Yangını

EYLÜL

06 Kastamonu, Taşköprü Orman Yangını

08 Hatay, Samandağ Orman Yangını

13 Ankara, Polatlı, Kum Fırtınası

14 Türk Kızılay Ekibine Silahlı Saldırı (Suriye El-Bab)

18 Malatya Hekimhan Depremi, 4.5

20 Niğde, Bor Depremi, 5.2

EKİM

09 Hatay, İskenderun, Orman Yangınları

20 Türk Kızılay Ekibine Silahlı Saldırı (Yemen)

25 Bolu, Kuzfındık Köyü Yangını

30 İzmir, Seferihisar Depremi, 6.6

ARALIK

03 Siirt, Kurtalan Depremi, 5.0

05 Antalya, Gazipaşa Depremi, 5.2

14 Van Depremi, 4.7

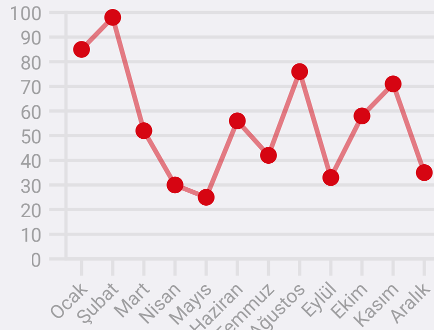
15 Rize, İkizdere Gölyayla Köyü Yangını

27 Elazığ, Sivrice Depremi, 5.3

Konulara Göre İnsani Yardım Gündemi

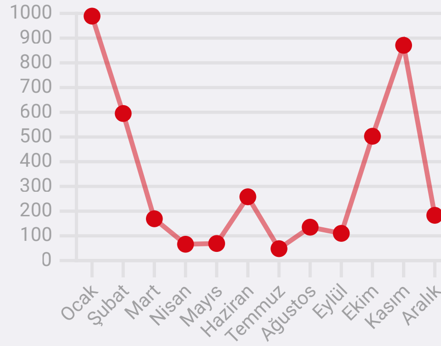
AFET

(HABER SAYISI)

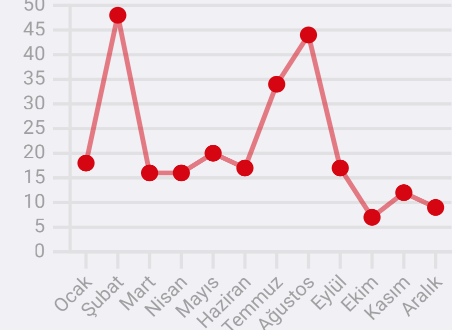
DEPREM

(HABER SAYISI)

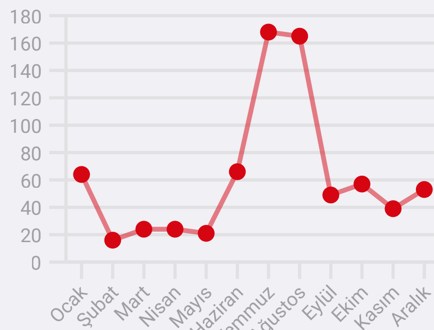
HEYELAN

(HABER SAYISI)

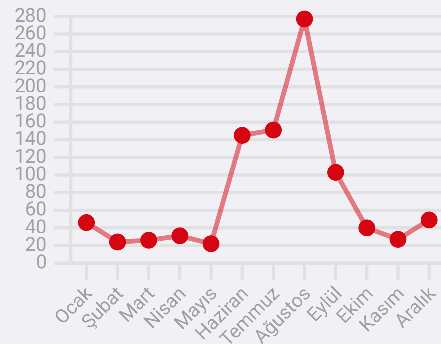
PATLAMA

(HABER SAYISI)

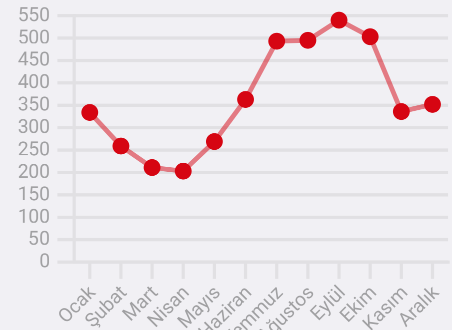
SEL

(HABER SAYISI)

YANGIN

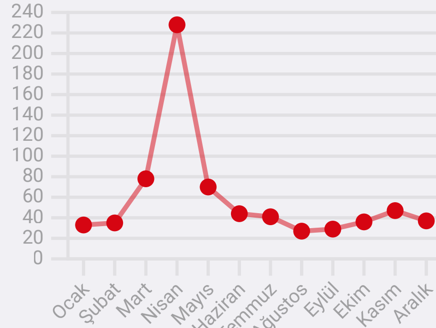
(HABER SAYISI)

Seçilen insani yardım konu başlıklarının hangi aylarda ne sıklıkla gündem olduğunu sunmak amacıyla hazırlanan bu grafikler, Anadolu Ajansı haber sistemi verilerine dayanılarak hazırlanmıştır. Anadolu Ajansı'nın 2020 yılı içinde paylaştığı haber veri tabanı üzerinde grafiklerde belirtilmiş her bir anahtar kelime (afet, deprem, sel, patlama, bağış, insani yardım, kan bağışı, yardım, göç, göçmen, sığınmacı, mülteci, gönüllü, heyelan, yangın); haber başlığı, haber spotu ve anahtar kelimeler içinde taranmıştır. Taramalar sonrasında ilgili kelimelerin hangi ayda kaç kere yer aldığını gösteren grafikler aşağıda sunulmuştur.

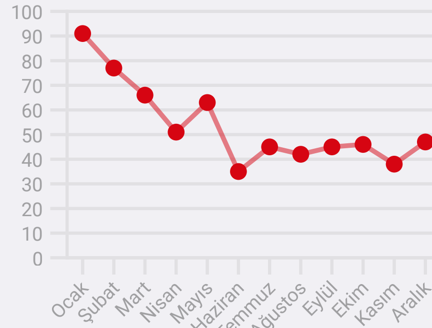
BAĞIŞ

(HABER SAYISI)

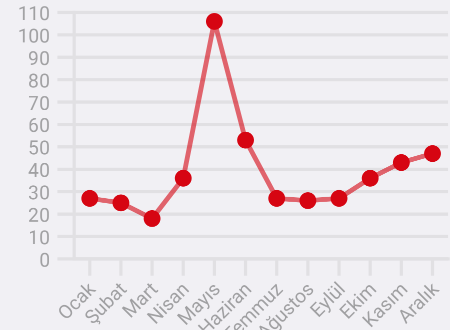
İNSANİ YARDIM

(HABER SAYISI)

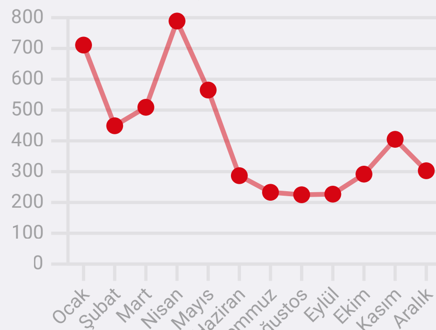
KAN BAĞIŞI

(HABER SAYISI)

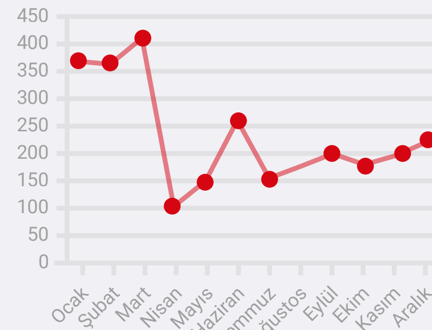
YARDIM

(HABER SAYISI)

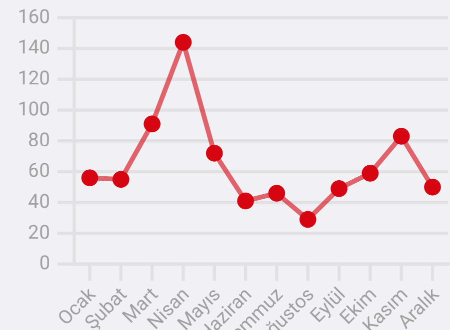
GÖÇ, GÖÇMEN, SIĞINMACI, MÜLTECİ

(HABER SAYISI)

GÖNÜLLÜ

(HABER SAYISI)

Dünyada Öne Çıkan İnsani Krizler

Ulusal ve küresel ölçekte hayatımızın her alanını etkileyen COVID-19 pandemisi 2020 yılı boyunca insani yardım gündeminin en önde gelen konusu olmakla birlikte dünyanın farklı bölgelerinde çok çeşitli afetler ve insani krizler de yaşandı.

Birleşmiş Milletler İnsani Koordinasyon Ofisi (OCHA) verilerine göre 235,4 milyon kişi insani yardıma muhtaç olarak 2021 yılına girdi. Dünyadaki her otuz üç kişiden birinin acil yardıma muhtaç olduğu anlamına gelen bu veri, 2019 yılında her kırk beş kişiden birinin yardıma muhtaç olduğu gerçeği ile birlikte ele alındığında ihtiyaç sahibi insan sayısındaki artış daha belirgin hâle gelmektedir.

OCHA tarafından düzenli olarak yayımlanan Küresel İnsani Bakış Raporu'na göre dünya genelinde insani kriz bölgelerinde ihtiyaç sahibi kişilerin ülkeler bazındaki dağılımı yandaki tabloda verilmiştir:[1]

ÜLKE	İhtiyaç Sahibi Kişi Sayısı (milyon)
Afganistan	18.4 m
Burkina Faso	3.5 m
Burundi	2.8 m
Çad	4.8 m
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	19.6 m
Etiyopya	21.3 m
Filistin	2.4 m
Haiti	4.4 m
Irak	4.1 m
Kamerun	4.0 m
Kolombiya	6.7 m
Libya	1.3 m
Mali	7.1 m
Mozambik	1.3 m
Myanmar	1.0 m
Nijer	3.8 m
Nijerya	8.9 m
Orta Afrika Cumhuriyeti	2.8 m
Pakistan	10.5 m
Somali	5.9 m
Güney Sudan	7.5 m
Sudan	13.4 m
Suriye	13.0 m
Ukrayna	3.4 m
Venezuela	7.0 m
Yemen	24.3 m
Zimbabve	6.8 m

2020 yılı boyunca insani yardım alanında küresel ölçekte öne çıkan bazı konular şu şekilde özetlenebilir:

Avustralya Orman Yangınları
Avustralya'da 2019 yılında başlayan ve 2020 yılı boyunca devam eden orman yangınları hızla geniş bir alana yayıldı. Yaklaşık 240 gün boyunca devam eden yangınlar bölgedeki tüm canlı türlerinde büyük kayıplara yol açtı.[2]

Endonezya Sel Felaketi
Ocak ayının ilk günlerinde başlayan şiddetli sağanak yağmur, nehirlerin taşmasına ve Jakarta ve çevresini tamamen kaplayan yıkıcı ani sellere sebep oldu. 4 milyondan fazla kişiyi yerinden eden seller, 66 can kaybına, toprak kaymasına ve tonlarca yıkıma neden oldu.[3]

Atlantik Kasırga Sezonu
Atlas Okyanusu'nda kasırga ve tropikal fırtınaların oluştuğu dönem olan mayıs - kasım ayları arasında devam eden 2020 Atlantik kasırga sezonu, kaydedilen en aktif ve en maliyetli yedinci Atlantik kasırga sezonu oldu. Sezon boyunca, toplam 31 tropikal fırtına meydana geldi. Bu fırtınaların altısı, "kategori 5" düzeyinde olmak üzere toplam 13'ü kasırgalara dönüştü. Kasırga sezonu boyunca 400'ü aşkın kişi hayatını kaybederken kasırganın toplam maliyeti 41 milyar doları aştı.[4]

Vietnam ve Kamboçya Selleri
2020 yılının ekim ve kasım aylarında, Vietnam ve Kamboçya arka arkaya 13 tropik fırtına ile sarsıldı ve bu da benzeri görülmemiş sellere ve toprak kaymalarına yol açtı. Kasım 2020 itibarıyla, afetten etkilenen bölgelerde 235 kişi hayatını kaybetti veya kayboldu. İki ülkede yaklaşık 35.000 dönümlük (14.097 hektar) tarım arazisinin yanı sıra en az 400.000 ev sular altında kaldı veya hasar gördü.[5]

Yemen İnsanlık Krizi
Yemen'de uzun süredir devam eden insani trajedi, yıllardır devam eden ve bir türlü çözüm bulunamayan uyuşmazlıkların bir sonucu olarak milyonlarca kişiyi yardıma muhtaç hâle getirdi. Aktif olarak savaşın devam ettiği 4 bölgesi bulunan Yemen'de 14,3 milyonu çok acil olmak üzere 24,1 milyon kişinin yardıma ihtiyacı var.[6]

Goni ve Vamco Tayfunları
Dünya'da en çok afete maruz kalan bölgelerden olan Filipinler'de yılda ortalama 22 adet tropikal tayfun meydana geliyor. 2020 yılında yaşanan Goni ve Vamco tayfunları 905 bini acil ihtiyaç sahibi olmak üzere yaklaşık 7,5 milyon kişiyi etkiledi. Tayfunlarda en az 98 kişi hayatını kaybederken 250.000'den fazla ev hasar gördü ve yaklaşık 350.000 kişi yerinden oldu.[7]

Amphan Tayfunu
Bengal Körfezi'nden başlayarak Hindistan, Bangladeş, Sri Lanka, Tayland ve Myanmar'ı etkisi altına alan Amphan Tayfunu, 2007 yılından beri yaşanan en şiddetli tayfun olarak kayıtlara geçti. Tayfun Bangladeş'te en az 1 milyon kişiyi etkilerken Hindistan'da en az 2,9 milyon evin zarar görmesine yol açtı.[8]

Beyrut Patlaması
4 Ağustos 2020'de, Lübnan'ın başkenti Beyrut'taki Beyrut Limanı'nda yıllar önce el konulan ve limanda depolanan 2.750 ton amonyum nitratın yol açtığı patlama, şehirdeki binaların %70'inden fazlasını etkiledi. 300.000 kişiyi doğrudan etkileyen patlamada en az 220 kişi hayatını kaybetti.[9]

Sudan Sel Felaketi

Mülteciler, gıda güvenliği, çatışma gibi faktörler nedeniyle uzun yıllardır insani yardım gündeminin önde gelen ülkelerinden olan Sudan'da 2020 yılında yaşanan sel felaketi insani krizi daha da derinleştirdi. 7,1 milyon kişinin gıda güvencesi olmadan yaşadığı Sudan, 1,1 milyon mülteciye de ev sahipliği yapıyor. Temmuz ayından bu yana, Sudan'da devam eden sel felaketi; evlere, mahsullere ve alt yapıya zarar vermenin yanında yıkımlara ve ölümlere yol açtı. Sudan'da, 1 Ekim itibarıyla en az 875.000 kişi selden etkilendi.[10] Seller ülkede bulaşıcı hastalık riskini de artırıyor.

Muson Yağmurları

Muson yağmurları, Asya'nın çeşitli ülkelerinde büyük sel baskınlarına yol açarak baraj çökmelerine, nehirlerin kıyılarını aşmasına, toprak kaymalarına ve çamur kaymalarına yol açtı. Bangladeş, Çin, Hindistan, Japonya, Pakistan, Nepal, Güney Kore ve Vietnam'da bini aşkın kişi vefat ederken milyonlarca insan göç etmek zorunda kaldı.

Taal Yanardağı Patlaması

Filipinler'de yer alan Taal Yanardağı'nda, 12 Ocak 2020 tarihinde lav patlamalarına sebep olan hareketlilikler gözlenmeye başladı. Başkent Manila'ya 70 km mesafede bulunan yanardağdaki yoğun volkanik hareketlenmeler sebebiyle Filipinler Yanardağ Bilimi ve Sismoloji Enstitüsü, bölgede alarm seviyesini "4. seviye"ye çıkardığını açıkladı, 82 bin kişi bölgeden tahliye edildi.[11]

İdlib'de İnsani Dram

Yaklaşık 10 yıldır devam eden Suriye iç savaşı nedeniyle ülke içinde yerinden edilen kişilerin göç ettiği İdlib'de insani kriz, 2020 yılında da şiddetlenerek devam etti. Dört milyon kişinin acil yardıma muhtaç olduğu bölgede insani yardım çalışmaları da siyasal gelişmelerden etkilendi. Uluslararası insani yardımların Türkiye'deki sınır kapılarından İdlib ve Halep'te ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasını sağlayan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı yoğun müzakereler neticesinde bir yıl daha uzatıldı.

---

1 https://gho.unocha.org/

2 https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avustralya-daki-yanginlar-113-canli-turunu-acil-yardima-muhtac-hale-getirdi/1731414

3 https://reliefweb.int/report/indonesia/acaps-briefing-note-indonesia-floods-10-january-2020

4 https://disasterphilanthropy.org/disaster/2020-atlantic-hurricane-season/#:~:text=At%20the%20end%20of%20the,the%202020%20Atlantic%20hurricane%20season.

5 https://reliefweb.int/report/philippines/ocha-responses-tropical-cyclones-asia-pacific-13-november-2020

6 https://www.unocha.org/yemen

7 https://reports.unocha.org/en/country/philippines

8 https://reliefweb.int/disaster/tc-2020-000136-mmr

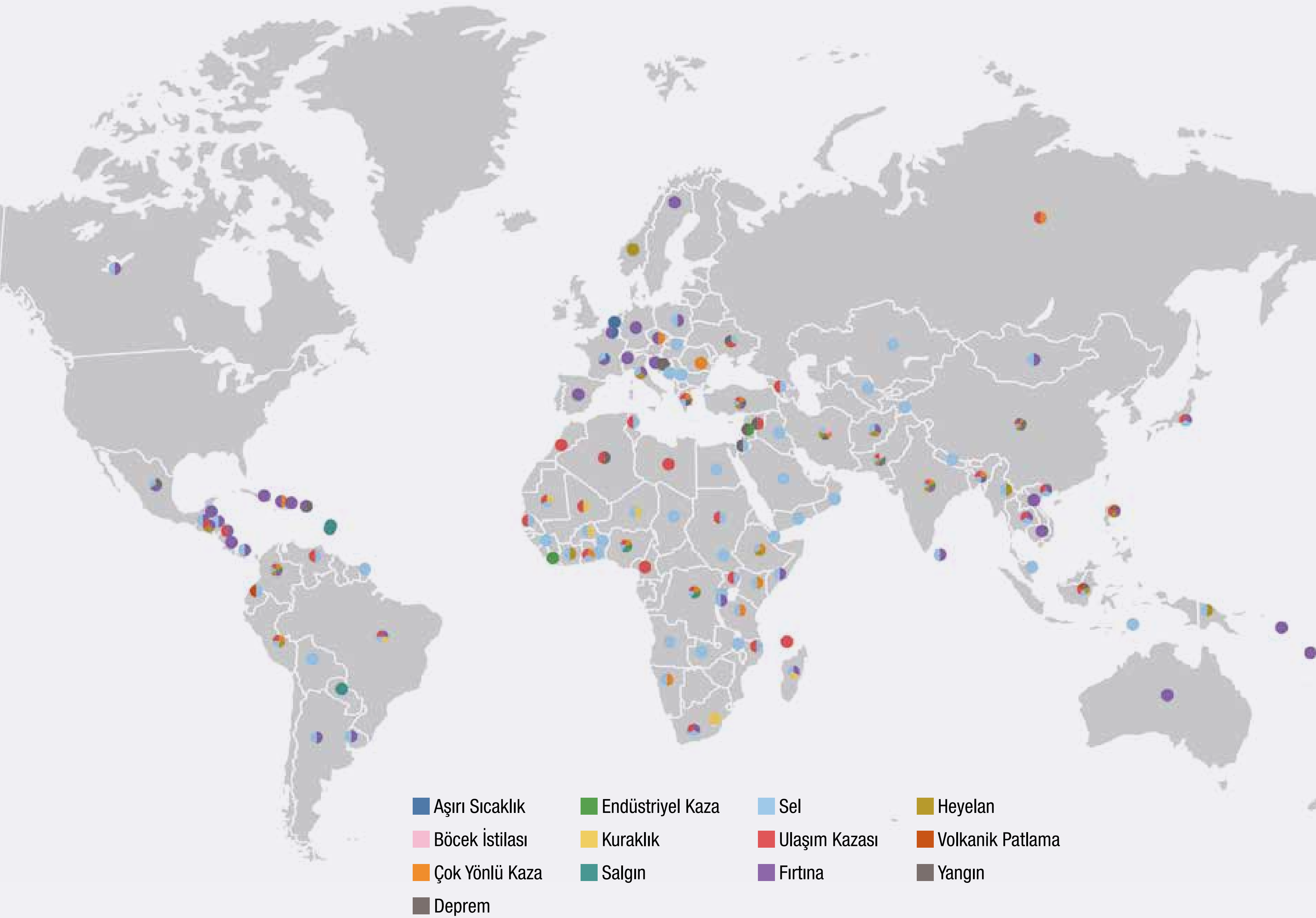
9 https://reliefweb.int/report/lebanon/beirut-explosion-situation-report-4-august-25-2020

10 https://www.unocha.org/sudan

11 https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filipinlerdeki-yanardag-patlamasinin-ardindan-82-bin-kisi-tahliye-edildi/1704116

2020 Yılında Dünyada Afetler

Kaynak: EM-DAT Veritabanı

AKADEMİK

D E Ğ E R L E N D İ R M E L E R

2020 Yılında Türkiye'de Yaşanan Afetler

Mikdat Kadıoğlu

Prof. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi
Meteoroloji Mühendisliği Bölümü

2020 yılında ülkemizde yaşanan en önemli afet şüphesiz COVID-19 salgınıdır. Bununla birlikte uluslararası afet veri tabanları kayıtlarına Türkiye kaynaklı başka afetler de girmiş bulunmaktadır.

Uluslararası Acil Durum Veri Tabanına (EM-DAT) Türkiye'den 2020 yılında sekiz doğa kaynaklı ve dört teknoloji kaynaklı afet girmiştir. Doğa kaynaklı sekiz afetin beşini, jeofiziksel afetlerden deprem kaynaklı yer hareketi ve tsunami oluşturmaktadır. Diğer doğa kaynaklı üç afetin biri, meteorolojik ve ikisi de hidrometeorolojik afetten oluşmaktadır. Bunlar konvektif fırtınalar, ani sel ve çığlardan oluşmaktadır.

2020 yılında Türkiye'de yaşanan dört teknolojik afetin üçü ulaşım sektörü ile ilgili olarak yaşandı. Ulaşım sektöründeki bu afetlerin biri uçak kazası, ikisi denizde göçmenlerle ilgili hadise olarak kayıtlara geçti. Kayıtlarda bir de zehirlenme olayı var.

2020 yılının en ölümcül ve yıkıcı afeti İzmir'in Bornova, Bayraklı ve Karşıyaka ilçelerini etkileyen Sisam merkezli deprem olmuştur. 114 kişinin hayatını kaybettiği 1.034 kişinin de yaralandığı bu depremde 5.000 kişi için barınma ihtiyacı hasıl olmuştur. 2020 yılında ikinci ve üçüncü sırada yine 41 can kaybı ile Elazığ Sivrice'de yaşanan deprem ve Van'da görülen çığ yer almıştır.

Sakarya'nın Hendek ilçesinde 3 Temmuz'da saat 11.15'te meydana gelen ve yaklaşık 50 kilometre mesafeden kentin birçok noktasından duyulan patlamalarda ve sonrasında 10 kişi hayatını kaybetmiş ve 135 kişi yaralanmıştır.

Sabiha Gökçen Havalimanı'nda pistten çıkan Boeing 737 uçak kazasında 1 kişi hayatını kaybetmiş ve 177 kişi yaralanmıştır. Buna ek olarak ulaşım alanında yaşanan iki diğer teknolojik afette çok sayıda göçmen hayatını kaybetmiştir. Çeşme açıklarındaki deniz kazasında 11, Van Gölü'ndeki kazada ise 50 sığınmacı hayatını kaybetmiştir. Bursa ve Giresun selleri uluslararası veri tabanlarında yer almamıştır.

Yukarıda sadece bir veri tabanına göre 2020 yılında kayıtlara geçmiş afetlerden kısaca bahsedilmiştir. Bu afetlerin oluşum sayısı ve neden oldukları kayıplar bakımından büyük kısmını depremler oluşturuyor. Sonra meteorolojik afetler ve ulaşım kazaları önemli bir yer tutuyor.

Türkiye'nin büyük bir kısmının depremlerin etkisinde olması ve özellikle yapı stokunun depreme dayanıklı olmaması, deprem nedeniyle oluşan can kayıplarını ve ekonomik kayıpları önemli boyutlara ulaştırmaktadır. Bununla birlikte sel ve çığlar gibi meteorolojik afetler önemli can kayıplarına neden olurken bu afetlerdeki ekonomik kayıplar depreme nispeten düşük seyretmektedir.

Bununla beraber deprem ve seller daha çok Türkiye'deki yanlış şehirleşme, binalar için yanlış yer seçimi ve mühendislik standartlarının göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye'de sık yaşanan maden kazalarına 2020 yılında birçok fabrika yangını ile beraber Hendek'teki patlama ilave olmuştur. Bu patlama sonrasında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 5 Ağustos 2020 tarihinde Büyük Endüstriyel Kazalarda Uygulanacak Dâhili Acil Durum Planları Hakkında Tebliğ'i yayımlamıştır. Bu tebliğin amacı, 2/3/2019 tarihli ve 30702 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelikte belirtilen üst seviyeli kuruluş yöneticilerinin aynı yönetmeliğin 13. maddesi gereği hazırlamaları veya hazırlatmaları gereken dâhilî acil durum planı için usul ve esasları belirlemektir.

Bütün bu afetlerden alınması gereken dersler vardır. Özellikle depremlere karşı öncelikle binaların sağlam olması olmazsa olmaz bir şarttır. Deprem tehlikesinin afete dönüşmemesi için öncelikle yapısal risklerin giderilmesi diğer bir deyişle binaların depreme dayanıklı yapılması şarttır. Bundan sonra insanları can ve mallarını koruma ile birlikte kurum ve kuruluşların işler hâlde kalması için yapısal olmayan tehlikelerin önlenmesi gerekir. Kamu kurum ve kuruluşları afet yönetiminde kritik tesisler olarak büyük önem arz ederler. Bir yerde kritik tesislerin afet sonrası yapısal veya yapısal olmayan nedenlerden dolayı kullanılamaz hâle gelmesi afet sonrası çalışmaların verimli bir şekilde yerine getirilmesini engeller.

Elazığ ve İzmir depremlerinde yıkılan binalar büyük can ve mal kaybına neden olmuştur. Yıkılmış yahut hasarlı binalarda onlarca arama kurtarma ekibi tarafından uzun ve yoğun çalışmalar yapılmasına rağmen çok sayıda insanımıza ya hayatını kaybetmiş olarak ya da hafif veya ağır yaralı ulaşılabilmektedir. Arama kurtarma ve yara sarma çalışmaları ne kadar başarılı olursa olsun can kayıplarını, fiziksel ve ruhsal yaralanmaları geri döndürmek mümkün değildir.

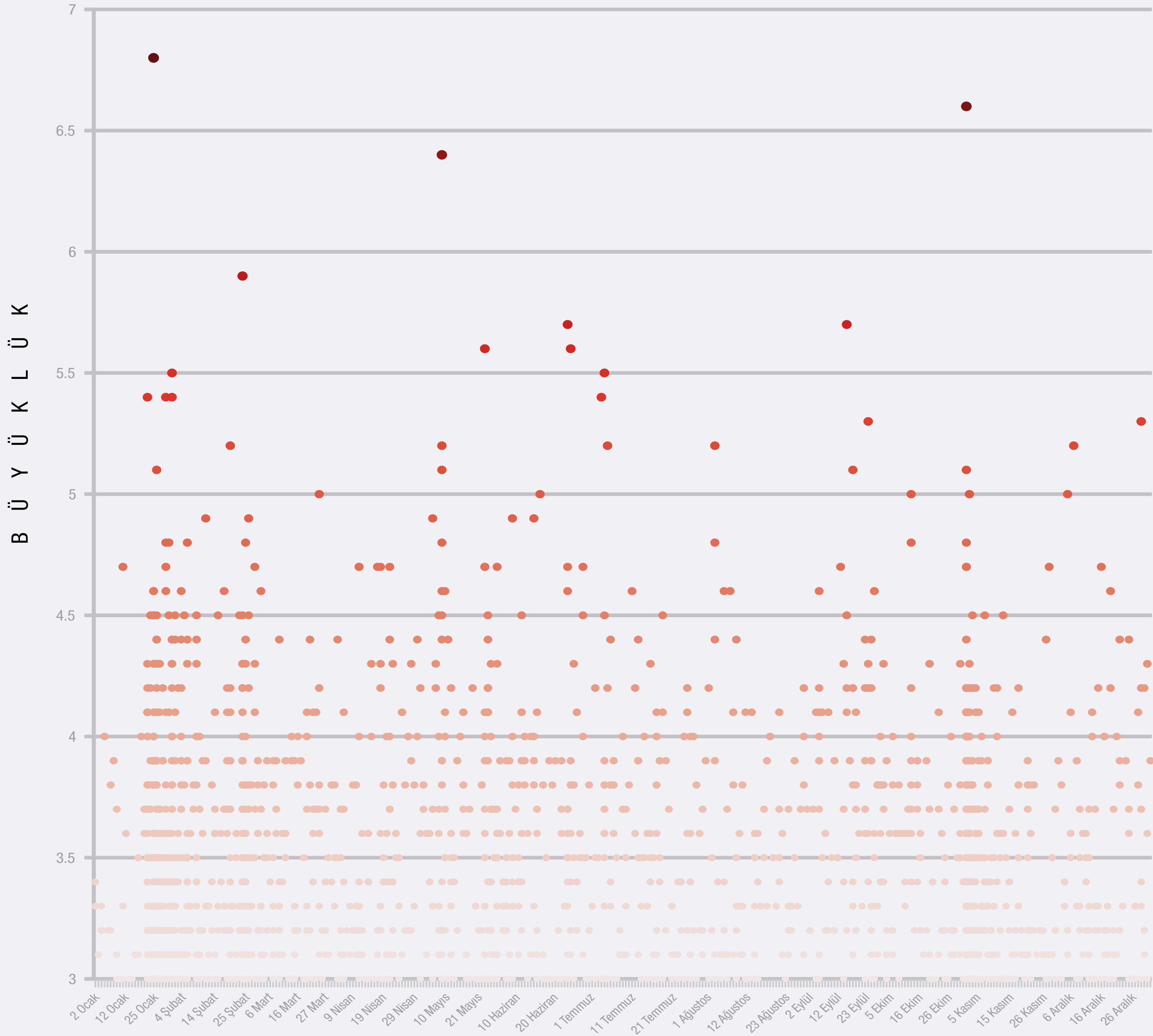
Elazığ ve İzmir'deki arama kurtarma ve yardım çalışmaları asla İstanbul ve Marmara Bölgesi'nde beklenen büyük bir deprem için ölçü veya emsal olarak kabul edilemez. Bu tür küçük depremlerdeki refleksimiz, 50.000 binanın yıkılması beklenen İstanbul depremi sonrasında göstermemiz gereken refleks ile kıyaslanamaz. Arama ve kurtarmadaki başarımızı, devletin seferber olma yeteneğini öncelikle İstanbul olmak üzere tüm deprem beklenen yerlerde afet öncesine aktarmamız gerekmektedir.

İzmir Depremi
Fotoğraf: AA, Mahmut Serdar Alakuş

Afet Verileri

2020 Yılında Türkiye'de Meydana Gelen Depremler

2020 yılında Türkiye'de meydana gelen (Mw≥3)depremlerin günlere göre dağılımı. *Kaynak*: deprem.afad.gov.tr

2020 Yılında Türkiye'de Yaşanan Büyük Afetler

2020 Yılında Türkiye'de Yaşanan Depremler

2020'de Türkiye'de

Afetler

2020 yılında ulusal afet olarak tanımlanan Seviye 3 düzeyinde iki afet meydana geldi. Bu afetler Elazığ (Sivrice) ve İzmir (Seferihisar) depremleriydi. Sadece belirli illerin desteği ile müdahale edilen Seviye 2 düzeyinde ise 17 afet meydana geldi.

Düzce, Giresun ve Bursa'da yaşanan sel ve ardından yaşanan su baskınları seller konusunda öne çıkan afetler oldu.

Van'da meydana gelen çığ felaketleri ve Sakarya'da havai fişek fabrikasında ve fabrikanın tahliyesinde meydana gelen patlamalar afet müdahalede çalışanların güvenlik tedbirlerinin önemini gösteren önemli dersler içermektedir.

Orman yangınları ve kuraklıklar ise 2020 yılında öne çıkan diğer afetler olarak kayda geçti. 2020 yılında meydana gelen 3 bin 349 orman yangınında 20 bin 854 hektar alan zarar gördü.

2020 YILINDA TÜRKİYE'DE AFETLERDEN ETKİLENENLER

Afet Adı	Can Kaybı	Yaralı
Elazığ (Sivrice) Depremi	41	1.067
İzmir (Seferihisar) Depremi	114	1.035
Giresun (Dereli) Seli	11	172
Van Bahçesaray Çığ Felaketleri (2)	41	53
Bingöl (Karlıova) Depremi	1	18
Sabiha Gökçen Havalimanı Uçak Kazası	3	180
Sakarya (Hendek) Havai Fişek Fab. Patlamaları (2)	10	127
Van (Başkale) Depremi	9	37

Fotoğraf: AA, Özkan Bilgin

Halk Sağlığı Açısından 2020 Yılı

Şeyma Arslan

Dr., Sağlık Bakanlığı
Arnavutköy İlçe Sağlık Müdürlüğü

Mustafa Taşdemir

Prof. Dr., Sağlık Bakanlığı
Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürü

2020 yılı başında nedeni bilinmeyen zatürre/ pnömoni vakalarının Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) bildirilmesi neticesinde koronavirüs ailesinden yeni bir virüs tespit edildi. Birçok kıtada bu virüsle enfekte olan vakalar görüldü. DSÖ tarafından 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19 salgını ilan edildi.[1] 31 Aralık 2020 tarihine kadar dünya genelinde 81.477.457 vaka tespit edilirken 1.798.120 kişi COVID-19 nedeniyle hayatını kaybetti.[2] DSÖ, sürecin başından itibaren salgının yönetimi konusunda ülkelere tavsiyelerde bulunmuştu. Salgını kontrol altına almak için toplumsal düzeyde farmakolojik olmayan müdahaleler -yani ilaç, aşı harici yöntemler- uygulanmıştır. Bunun yanında temaslı izlemi, hastaların tedavisi ve vakaların erken tespiti için ülkeler tarafından farklı politikalar uygulanmaktadır. Yoğun test ve izolasyon politikalarını benimsemiş olan ülkelerin vaka sayılarını nispeten düşük seviyede tutabildiği gözlenmiştir.[3,4]

Ülkemizde de salgının kontrol altına alınması amacıyla birçok önlem devreye sokulmuştur. Ülke düzeyinde seyahat kısıtlamaları, okulların kapatılması, 20 yaş altı ve 65 yaş üstü sokağa çıkma kısıtlaması ve genel sokağa çıkma kısıtlaması gibi önlemler uygulanmaktadır. İl ve ilçe düzeyinde ise karantina, izolasyon, sürveyans ve filyasyon çalışmaları yürütülmektedir.[5] 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla 16 bin kadar filyasyon ekibi sahada görev yaparken, toplam 24.504.567 test yapılmış ve 2.208.652 vaka tespit edilmiştir.[6]

COVID-19'un Temel Sağlık Hizmetlerine Etkisi

Sağlık hizmetlerine erişim temel bir insan hakkıdır. Ancak COVID-19 pandemisi, ülkelerin sağlık hizmet kapasitelerine uyguladığı baskıyla birçok insanın temel sağlık hizmetlerine erişimini etkilemiştir. DSÖ, sağlık hizmeti

sunucularına öncelikle salgının kontrol altına alınmasına odaklanmalarını tavsiye etmiştir.[7] Bu nedenle birçok ülkede diğer alanlardaki koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin sunumuna sınırlamalar getirilmiştir. Bunun yanında getirilen sokağa çıkma kısıtlamaları ve birçok kişinin sağlık kuruluşlarına daha az başvurması neticesinde, temel sağlık hizmetlerinin sunumunda düşüş gözlenmiştir. DSÖ tarafından yapılan çalışmada ülkelerin %90'ı temel sağlık hizmetlerinde aksamaların olduğunu bildirmiştir.[8] Bu durum ise sağlıktaki eşitsizlikleri daha da derinleştirmiştir.

Aşılama Hizmetleri ve COVID-19

Aşı ile önlenebilir hastalıklara karşı onlarca yıldır mücadele edilmektedir. Bu mücadeleleri gevşetmek, koronavirüsten daha agresif virüslerin yeni salgınlarına neden olabilir. DSÖ, CDC (Centers for Disease Control and Prevention) gibi kuruluşlar tarafından salgının başından itibaren pandemi nedeniyle rutin aşılama hizmetlerinde oluşabilecek aksaklıklara dikkat çekilmiştir. Bu aksaklıkların önüne geçilebilmesi amacıyla birçok rehber yayımlanmıştır.[9] Bunun yanında 26 Mart 2020 tarihinde DSÖ tarafından yayımlanan raporda, toplu aşılama kampanyalarının COVID-19'un yayılmasıyla risk oluşturabileceği gerekçesiyle geçici olarak ertelenmesi önerilmiştir.[7]

Bu tavsiyelerin ardından, DSÖ 14 Nisan 2020'de yayımlamış olduğu raporda 24 ülkede kızamık, 37 ülkede ise polio aşılama kampanyalarının ertelendiğinin tespit edildiğini duyurmuştur. Bu 117 milyondan fazla çocuğun bağışıklanması faaliyetlerinin aksamış olabileceği anlamına gelmektedir.[10] COVID-19'un rutin aşılama hizmetleri üzerindeki etkileri nedeniyle aşı yapılamayacak olan yeni doğanlar bu sayıya dâhil edilmemiştir. 12 aylıktan küçük çocukların kızamık nedeniyle hayatını kaybetme riskinin daha yüksek olduğu bilinmektedir.[11]

22 Mayıs 2020'de yayımlanan DSÖ raporuna göre ise Mart-Nisan 2020 döneminde 129 ülkenin yarısından fazlası rutin aşılama hizmetlerinin aksatılmış olduğunu bildirmiştir. Bu ülkelerde yaşayan en az 80 milyon 1 yaşından küçük çocuğun risk altında olduğu tahmin edilmektedir.[12] Endonezya Temel Sağlık Araştırması sonuçları da DSÖ verilerini desteklemektedir. Çalışmada 12-23 aylık tam aşılanmış çocukların oranının %58 olduğu rapor edilmiştir.[13] DSÖ tarafından yapılan son ankete göre çalışmaya katılan ülkelerin aşılama hizmetlerinin %70 oranında aksadığı bildirilmiştir.[8]

Aşılama hizmetlerinde farklı aksaklık nedenleri gözlenmiştir. Bazı ebeveynler bilgi eksikliği nedeniyle sağlık merkezlerine gitmemekte, bazıları COVID-19 virüsü ile enfekte olmaktan korkmakta, bazıları ise kısıtlamalardan dolayı dışarı çıkamamaktadır. Ayrıca düşük gelir seviyesine sahip ülkelerde, getirilen seyahat kısıtlamaları, sınırların kapatılması gibi sebepler, aşı ve kişisel koruyucu ekipman temininde sıkıntılar yaşanmasına yol açmıştır. COVID-19 pandemisiyle mücadele için birçok sağlık çalışanının bu alanda görevlendirilmesi de sağlıkla ilgili diğer alanlarda hizmet aksamalarına neden olabilmektedir.[12]

Tüm ülkelerde aşıyla önlenebilir hastalıkların kontrolünde elde edilen ilerlemeler, COVID-19 pandemisini kontrol etmek için alınan önlemler sebebiyle gerileme tehdidi ile karşı karşıyadır.[14] Son bilgiler ışığında DSÖ, aşı ile önlenebilir salgın hastalıkların aktif olarak görüldüğü yerlerde aşı kampanyalarının sürdürülmesini tavsiye etmiştir. Ayrıca tüm ülkelere rutin bağışıklama faaliyetlerine devam etmeleri tavsiyesinde de bulunulmuştur.[7, 15] Ülkemizde de Sağlık Bakanlığı resmî web sitesinde rutin aşılama hizmetlerinde aksama olmaması için gerekli planlamaların yapıldığı bilgisi paylaşılmıştır.[16] Bunun dışında aşılama

hizmetlerinin temel olarak yürütüldüğü aile sağlığı merkezlerinde COVID-19 pandemisi tedbirleri kapsamında triaj sistemine geçilmiş ve sağlık çalışanları için gerekli kişisel koruyucu ekipman ve dezenfektanlar temin edilmiştir.[5] Aralık ayı itibarıyla pandemi boyunca ülkemizdeki rutin aşılama oranları %98 olarak gerçekleşmiştir.[17] Ayrıca ülkemizde COVID-19 aşı geliştirme çalışmaları sürdürülmektedir. COVID-19 için 17 ayrı yerli aşı çalışması devam ederken insan deneyleri aşamasında olan inaktif aşı adayı Faz II insan deneylerine başlamak üzeredir. 3 inaktif yerli aşı da Faz I insan deneyleri aşamasındadır.[18]

COVID-19'un Bazı Halk Sağlığı Sorunlarına Etkisi

DSÖ'nün 31 Ağustos 2020 tarihli raporuna göre COVID-19 pandemisi süresince bulaşıcı olmayan hastalıkların tanısı ve tedavisi en sık kesintiye uğrayan ikinci temel sağlık hizmetidir. Ülkelerin bulaşıcı olmayan hastalıklara yönelik hizmet sunumlarında %69 oranında düşme olduğu tespit edilmiştir. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde izlemleri yapılan diyabet, hipertansiyon, iskemik kalp hastalıkları gibi hastalıkların, gebe takiplerinin, kanser taramalarının aksadığı bildirilmektedir.[19] Yapılan çalışmaya göre düşük ve orta gelirli ülkelerdeki gebe izlemlerinde 6 ay boyunca yaşanacak %15'lik düşüşün ek 12 bin anne ölümü ile sonuçlanabileceği öngörülmektedir.[20] Kronik hastalığın takibini geciktirmenin uzun vadeli etkisi konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.[19]

Randevuların iptali, birinci basamak sağlık hizmetlerinde aksaklıkların ana nedenleri arasındadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış olan bir ankete göre katılımcıların %40'ı kronik hastalıklarının rutin kontrolü için aldıkları randevuları pandemi döneminde iptal ettiklerini söylemiştir. McKinsey & Company araştırma şirketinin 4 Eylül 2020'de yayımlamış olduğu rapora göre ertelenmiş sağlık hizmetlerinin maliyetinin, COVID-19 pandemisinin ABD sağlık sistemine getirdiği ek maliyetin beşte birini oluşturacağı tahmin edilmektedir.[21]

Bir diğer konu COVID-19 sebebiyle aksayan kanser tarama faaliyetleridir. DSÖ yayımlamış olduğu raporda ülkelerin yarısından fazlasında kanser tarama ve tedavi hizmetlerinde aksaklık meydana geldiğini bildirmiştir.[8] Özellikle düşük gelirli ülkelerdeki sağlık hizmeti aksaklıkları daha da belirgindir. Ancak kısa vadeli etkilerden çok taramalardaki gecikmelerin uzun vadeli etkileri tartışılmaktadır. Özellikle tarama hizmetlerinde yeniden rutine dönüldüğünde, hastane kapasitelerinin üzerinde işlem yükü oluşturacağı tahmin edilmektedir.[22] Ülkemizde pandemi süresince tarama faaliyetleri sürdürülmüş, ilk 9 ayda yaklaşık 3 milyon kanser taraması gerçekleştirilmiştir.[23]

COVID-19 salgını acil servis başvurularını da etkilemiştir. COVID-19 dışındaki acil servis başvuruları, vaka sayısının artmasına ters orantılı olarak azalmıştır.[24,25] Özellikle Çin'de ortaya çıkan durumun dünya çapında pandemi olarak tanımlanması ile acil servislerdeki COVID-19 dışındaki başvuruların önemli ölçüde azaldığı gözlenmiştir.[26] Yapılan bir çalışmada kardiyovasküler acil durumlar nedeniyle olan başvurularda %40'lık bir azalma olduğu gösterilmiştir.[27] Salgın döneminde özellikle yaşlı, kronik hastalıkları olan kişilerin risk altında olduğu belirtilmekte ve tedavilerinde gecikmelerin olabileceği öngörülmektedir. Bu durum ise salgının neden olduğu 'ikincil hasarların' boyutunu büyütmektedir.[28]

COVID-19 pandemisi sürecinde toplumsal ve bireysel düzeyde alınan önlemler özellikle solunum yolu enfeksiyonlarının seyrini etkilemiştir. Alınan önlemler netice-

sinde influenza, rinovirüs, RSV gibi birçok solunum yolu enfeksiyonunun bir önceki yıla göre daha az görüldüğü bildirilmektedir.[29, 30] Ülkemizde de 2020 yılının 40.-52. haftaları arasında influenza pozitiflik oranı %1 olarak gerçekleşmiştir. Bazı solunum virüslerinin toplumda yayılmasının ana kaynağı çocuklardır. Özellikle uzun süredir okulların kapalı olması toplumda bu virüslerin yayılmasını engellemiştir. Solunum yolu enfeksiyonlarının görülme sıklığının azalması ile pediatrik astım vakalarının ayakta ve yatarak tedavi sayılarında ve otitis media tedavi sayılarında azalma gözlenmiştir. [31, 32]

COVID-19 pandemisi doğrudan etkilerinin yanında dolaylı etkileri ile tüm dünyada toplum sağlığını etkilemektedir. Sağlık personelinin büyük kısmının salgınla mücadelede görevlendirilmiş olmasının yanı sıra ilaç, cihaz vb. eksiklikler de hizmetlerin aksamasına sebep olabilmektedir. Bu anlamda hem pandemi ile mücadelede hem de temel sağlık hizmetlerinin sürdürülmesinde sağlık iş gücünün güçlendirilmesi ve desteklenmesi önem arz etmektedir.

Pandemi Döneminde Yapılanlar

DSÖ sağlık hizmetlerinin aksamaması için birçok tavsiyede bulunmuştur. Tele sağlık hizmetlerinin desteklenmesi bu tavsiyelerin başında yer almaktadır. Bu çerçevede planlanmış bir randevusu olmayan tüm yüksek riskli hastaların proaktif olarak aranması önem taşımaktadır. Bunun sağlanabilmesi ise uzaktan sağlık hizmet kapasitesinin arttırılması ile mümkündür.[33] Ancak DSÖ raporuna göre düşük gelirli ülkelerin %42'sinde tele sağlık uygulamaları kullanılmaktadır. Yüksek gelirli ülkelerde, pandemi döneminde uzaktan sağlık hizmetlerinin kullanımında bir artış gözlenmiştir, ancak kullanımı sınırlı kalmaya devam etmektedir.[34]

Ülkemizdeki bazı hastaneler, belediyeler ve özel sağlık kuruluşları tele sağlık hizmeti vermektedir. Bunun yanında COVID-19 hastalarının karantina sürecindeki sağlık hizmeti gereksinimlerinin karşılanması için Sağlık Bakanlığı tarafından tele sağlık uygulamaları geliştirilmektedir. Ülkemizde 8.015 aile sağlığı merkezi ve 26.594 aile hekimliği birimi faaliyet göstermektedir. Birinci basamak hizmeti veren aile sağlığı merkezleri çalışanları hem COVID-19 vaka izlemlerini hem de rutin gebe ve kronik hastalıkları olan kişilerin izlemlerini telefon ile gerçekleştirmektedir. Tetkik istemi, aşılama gibi ihtiyaçları olan kişiler aile sağlığı merkezine başvurmaktadır. Aile sağlığı merkezlerinde COVID-19 tedbirlerine uyularak hizmet sunumu devam etmektedir. Birinci basamak hizmetlerde görev alanların salgına hızlı adaptasyonu bu sürecin seyrinde kritik rol oynamıştır. Bunun yanında hastalık raporu olan kişilerin ilaçlarını reçetesiz olarak alabilmesi hastaların mağduriyetini engellemiştir.[35]

COVID-19 sürecinin başından itibaren ülkemizde sağlık hizmet kapasitesini etkileyen önemli adımlar atılmıştır. Vakaların hızla tespitinin yapılabilmesi amacıyla aralık ayı itibarıyla günlük test kapasitemiz 300 bine, erişkin yoğun bakım yatak sayısı pandemi öncesine göre %69 artışla 20.248'e, her 100 bin kişiye düşen erişkin yoğun bakım yatak sayısı 40,3'e yükseltilmiştir. Ayrıca ülkemizde sağlık güvencesine bakılmaksızın COVID-19 tanı testleri ücretsiz yapılmakta, ilaçları ücretsiz olarak dağıtılmakta, tedavi hizmetleri ücretsiz olarak verilmektedir.[23] Ayrıca yoğun bakım üniteleri için ihtiyaç duyulan solunum cihazlarının üretimi ülkemizde gerçekleştirilebilmektedir. Bu dönemde ülkemizde solunum cihazı sayılarında ciddi artışlar sağlanmıştır. Pandemi başlangıcında 9.138 olan erişkin ventilatörü sayısı yılsonu itibarıyla %61 artışla 14.700'e ulaşmıştır.

Gerek topluma gerekse sağlık çalışanlarına yönelik psikososyal destek hizmetleri 81 ilde hızlı bir şekilde planlanmış ve sunulmuştur. Bu süreçlerde kamu ve sivil toplum iş birliğinin güzel örnekleri ortaya koyulmuştur.

Salgının başından itibaren ülkemiz pek çok ülkenin yardım taleplerine cevap vermiştir. COVID-19'la mücadele kapsamında kişisel koruyucu ekipmanların da aralarında bulunduğu malzemeler birçok ülkeye gönderilmiştir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanlığı Makamı talimatları, Dışişleri Bakanlığımız ve ilgili ülke Büyükelçilikleri vasıtasıyla 31 Aralık 2020 itibarıyla 179 ülkeden ve 20 uluslararası kuruluştan yardım ve iş birliği talebi alınmıştır. 144 ülke ve 7 uluslararası kuruluşun talebi karşılanmıştır. 126 ülkeye Sağlık Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, TİKA, Kızılay, Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı aracılığı ile ayni yardım yapılmıştır. 74 ülke ve 5 uluslararası kuruluşun (NATO, DSÖ, UNICEF, İslam Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası) ihracat izin talebi karşılanmıştır. 56 ülkeye hem hibe yapılmış hem de ihracat izni verilmiştir. Ayrıca COVID-19'dan etkilenen yurt dışındaki vatandaşlarımıza yurda dönebilme imkânı sunulmuş, bu vatandaşlarımızın ambulans uçaklarla ve diğer yollarla yurda getirilmeleri sağlanmıştır.[36]

Sonuç

2020 yılı insanlık tarihinin önemli olaylarından biri olan COVID-19 salgınının ilan edilmesiyle başlamıştır. Salgın, sağlık başta olmak üzere ekonomik, çevresel ve sosyal konularda birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Pandemi, yıl sonu itibarıyla 80 milyonun üzerinde insanı doğrudan etkilerken pandeminin dolaylı etkileri ve etkiledikleri ancak uzun vadede netleşebilecektir. Ülkelerin almış oldukları kararların çok yönlülüğü bu küresel krizin her alanda yönetilebilmesini sağlayabilir. Bu anlamda ülkemizin atmış olduğu adımlar, DSÖ tarafından takdir görmüştür. Alınan çok yönlü tedbirler sayesinde temel sağlık hizmetlerindeki aksaklıklar birçok ülkeye göre daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Bununla beraber salgınla mücadelede, hızla arttırılan sağlık hizmeti kapasitesi etkisini göstermiş, salgının en yoğun hasta sayısına ulaştığı dönemlerde bile belirgin aksama gözlenmemiştir. Tele sağlık hizmetinin geliştirilmesi, aile sağlığı merkezleri ve ilçe sağlık müdürlüklerinin hastaları telefonla takip etmesi gibi uzaktan sağlık hizmetleri uygulamaları hayata geçirilmiştir. Ayrıca ülkemiz bu dönemde birçok ülkenin yardım talebine cevap vererek buralara kişisel koruyucu ekipmanlar gibi malzemeler göndermiştir. Bu malzemeler yanında solunum cihazlarının ülkemizde üretiminin sağlanması gibi önemli adımlar atılmıştır. Salgının kontrol altına alınması için gereken tedbirlerin uygulanması devam ederken 2021 yılında yerli aşının üretimi için çalışmalar devam etmektedir.

1. World Health Organization. Listings of WHO's response to COVID-19 Erişim Tarihi: 7 Haziran 2021.
Erişim Adresi https://www.who.int/news/item/29-06-2020-covidtimeline.

2. World Health Organization. WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim adresi: https://covid19.who.int/.

3. Oh J, Lee J-K, Schwarz D, Ratcliffe HL, Markuns JF, Hirschhorn LR. (2020). National Response to COVID-19 in the Republic of Korea and Lessons Learned for Other Countries. Heal Syst Reform. Erişim Tarihi: 2021 Ocak 7.
Erişim Adresi: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23288604.2020.1753464.

4. Atac O, Çavdar S, Tokaç AZ.(2020) First 100 Days of the COVID-19 Pandemic: An Evaluation of Preventive Measures Taken By Countries. Anadolu Klin Tıp Bilim Dergi. 1(Special Issue on COVID 19):228–37. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/doi/10.21673/anadoluklin.733245.

5. Atak M, Şahin ÇE, Sezerol MA. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye'deki Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri. In: Türkiye Klinikleri COVID - 19. Turkiye Klinikleri, p. 129–34. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021
Erişim Adresi: https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-COVID-19-pandemisi-surecinde-turkiyedeki-birinci-basamak-saglik-hizmetleri-89449.html.

6. T.C Sağlık Bakanlığı. T.C Sağlık Bakanlığı Korona Tablosu.(2020)
Erişim Adresi:https://covid19.saglik.gov.tr/.

7. World Health Organization. (2020). Protecting lifesaving immunization services during COVID-19: New guidance from WHO.
ErişimAdresi:http://www.who.int/immunization/news_guidance_immunization_services_during_COVID-19/en/.

8. World Health Organization. (2020) Pulse survey on continuity of essential health services during the COVID-19 pandemic: interim report. Erişim Tarihi 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-EHS_continuity-survey-2020.

9. Centers for Disease Control and Preventation. Interim Guidance for Routine and Influenza Immunization Services During the COVID-19 Pandemic. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://www.cdc.gov/vaccines/pandemic-guidance/index.html.

10. World Health Organization. (2020). More than 117 million children at risk of missing out on measles vaccines, as COVID-19 surges. Erişim Tarihi: 7 ocak 2021. http://www.who.int/immunization/diseases/measles/statement_missing_measles_vaccines_COVID-19/en/.

11. United Nations International Children's Emergency Fund. COVID-19hızla yayılmaya devam ederken 117 milyondan fazla çocuk kızamık aşısı olamayabilir. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021 Erişim Adresi: https://www.unicef.org/turkey/basın-bültenleri/COVID-19-hızla-yayılmaya-devam-ederken-117-milyondan-fazla-çocuk-kızamık-aşısı.

12. World Health Organization. At least 80 million children under one at risk of diseases such as diphtheria, measles and polio as COVID-19 disrupts routine vaccination efforts, warn Gavi, WHO and UNICEF. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://www.who.int/news/item/22-05-2020-at-least-80-million-children-under-one-at-risk-of-diseases-such-as-diphtheria-measles-and-polio-as-COVID-19-disrupts-routine-vaccination-efforts-warn-gavi-who-and-unicef.

13. Suwantika AA, Boersma C, Postma MJ. (2020) The potential impact of COVID-19 pandemic on the immunization performance in Indonesia. Expert Rev Vaccines. 19(8):687–90.
Erişim Adresi: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14760584.2020.1800461.

14. Olorunsaiye CZ, Yusuf KK, Reinhart K, Salihu HM. (2020). COVID-19 and Child Vaccination: A Systematic Approach to Closing the Immunization Gap. Int J Matern Child Heal AIDS. 9(3):381–5. Erişim Tarihi: 7 ocak 2021.
Erişim Adresi:/pmc/articles/PMC7520883/?report=abstract.

15. Framework for decision-making: implementation of mass vaccination campaigns in the context of COVID-19.
Erişim Adresi: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332159/WHO-2019-nCoV-Framework_Mass_Vaccination-2020.1-eng.pdf

16. COVID-19 Pandemisi ve Aşılama.Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://asi.saglik.gov.tr/genel-bilgiler/57-COVID-19-pandemisi-ve-aşılama.html.

17. T.C Sağlık Bakanlığı. (2020) Sağlık Bakanı Koca, Uluslararası Aşı Sempozyumu'na Katıldı.
Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR,77548/saglik-bakani-koca-uluslararasi-asi-sempozyumuna-katildi.html.

18. Koca F. (2020) "Ülkemizde devam eden aşı çalışmaları ile ilgili bir toplantı daha yaptık. Ülkemizin bilimsel ve teknik alt yapısı, Bilim İnsanlarımızın azim ve gayretinin bize en iyi aşıları kazandıracağına inanıyorum (Tweet) Erişim Tarihi: 5 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://twitter.com/drfahrettinkoca/status/1346561406255194119.

19. Coma E, Mora N, Méndez L, Benítez M, Hermosilla E, Fàbregas M, et al. (2020) Primary care in the time of COVID-19: Monitoring the effect of the pandemic and the lockdown measures on 34 quality of care indicators calculated for 288 primary care practices covering about 6 million people in Catalonia. BMC Fam Pract. 21(1):208. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://bmcfampract.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12875-020-01278-8.

20. Roberton T, Carter ED, Chou VB, Stegmuller A, Jackson BD, Tam Y, et al. (2020). Early Estimates of the Indirect Effects of the Coronavirus Pandemic on Maternal and Child Mortality in Low- and Middle-Income Countries. SSRN Electron J. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://papers.ssrn.com/abstract=3576549.

21. Understanding the hidden costs of COVID-19's potential impact on US healthcare [Internet]. [cited 2021 Jan 7]. Available from: https://www.mckinsey.com/industries/healthcare-systems-and-services/our-insights/understanding-the-hidden-costs-of-COVID-19s-potential-impact-on-us-healthcare.

22. Issaka RB, Somsouk M. (2020) Colorectal Cancer Screening and Prevention in the COVID-19 Era. JAMA Heal Forum.1(5):e200588. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi:https://jamanetwork.com/channels/health-forum/fullarticle/2766137.

23. Tbmm Genel Kurulu 2021 Yılı Bütçe Görüşmeleri Konuşmamız - YouTube Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://www.youtube.com/watch?v=wUtWjUhfm-w&ab_channel=SBFahrettinKoca.

24. Bun S, Kishimoto K, Shin J, Takada D, Morishita T, Kunisawa S, et al. (2020) Impact of the COVID-19 Pandemic on Infant and Pediatric Asthma: A Multi-Center Survey Using an Administrative Database in Japan. SSRN Electron J. Erişim Adresi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi:https://www.ssrn.com/abstract=3728585.

25. Goksoy B.(2020) The Impact of the COVID-19 Outbreak on Emergency Department Visits of Surgical Patients. Turkish J Trauma Emerg Surg.

26. Boserup B, McKenney M, Elkbuli A. (2020) The impact of the COVID-19 pandemic on emergency department visits and patient safety in the United States. Am J Emerg Med. 38(9):1732–6. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: /pmc/articles/PMC7274994/?report=abstract.

27. The collateral damage of COVID-19: cardiovascular disease, the next pandemic wave. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi:https://www.escardio.org/The-ESC/Advocacy/Shaping-policy-and-regulation/ESC-positions/the-collateral-damage-of-COVID-19-cardiovascular-disease-the-next-pandemic-wav.

28. Dealing with the collateral damage of COVID-19: It's not all about cure—it's about care - The BMJ. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://blogs.bmj.com/bmj/2020/10/28/dealing-with-the-collateral-damage-of-COVID-19-its-not-all-about-cure-its-about-care/.

29. Flu in the Southern Hemisphere has "practically disappeared." What does that mean for America's flu season?. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021
Erişim Adresi: https://www.advisory.com/daily-briefing/2020/07/24/coronavirus-restrictions.

30. Yeoh DK, Foley DA, Minney-Smith CA, Martin AC, Mace AO, Sikazwe CT, et al. (2020). Impact of Coronavirus Disease 2019 Public Health Measures on Detections of Influenza and Respiratory Syncytial Virus in Children During the 2020 Australian Winter. Clin Infect Dis. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://academic.oup.com/cid/advance-article/doi/10.1093/cid/ciaa1475/5912591.

31. Taquechel K, Diwadkar AR, Sayed S, Dudley JW, Grundmeier RW, Kenyon CC, et al. Pediatric Asthma Health Care Utilization, Viral Testing, and Air Pollution Changes During the COVID-19 Pandemic. (2020). J Allergy Clin Immunol Pract. 8(10):3378-3387.e11. Erişim Adresi: https://doi.org/10.1016/j.jaip.2020.07.057.

32. Torretta S, Capaccio P, Coro I, Bosis S, Pace ME, Tosi P, et al.(2020). Incidental lowering of otitis-media complaints in otitis-prone children during COVID-19 pandemic: not all evil comes to hurt. Eur J Pediatr. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: /pmc/articles/PMC7370867/?report=abstract.

33. Kuwari M Al, Abdulmalik M, Abdulla S Al, Bakri AH, Gibb J, Kandy M. (2020) The COVID-19 Pandemic Impact on Primary Health Care services: An Experience from Qatar. medRxiv. Erişim Adresi: https://doi.org/10.1101/2020.07.22.20160333.

34. Sisk B, Alexander J, Bodnar C, Curfman A, Garber K, McSwain SD, et al. Pediatrician Attitudes Toward and Experiences With Telehealth Use: Results From a National Survey. Acad Pediatr. 2020 Jul 1;20(5):628–35.

35. TİTCK - Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2021.
Erişim Adresi: https://www.titck.gov.tr/duyuru/eczacilara-ve-tum-ilgililere-duyurulur-16032020090441.

36. Anadolu Ajansı. Kovid-19 hastası Türk vatandaşları ambulans uçakla yurt dışından getirildi. Erişim Tarihi:7 Ocak 2021.
Erişim Adresi:https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/kovid-19-hastasi-turk-vatandaslari-ambulans-ucakla-yurt-disindan-getirildi/1907048.

Sağlık İstatistikleri

Kaynak: TÜİK 2019 Sağlık İstatistikleri

a) *Beklenen Yaşam Süresi:* Türkiye'de doğuşta beklenen yaşam süresi 78,6 yıl oldu. Türkiye'de 2013-2015 döneminde erkeklerde 75,3 yıl olan doğuşta beklenen yaşam süresi, 2017-2019 döneminde 75,9 yıla, kadınlarda ise 80,7 yıldan 81,3 yıla yükseldi.

Cinsiyete ve Yaşa Göre Beklenen Yaşam Süresi 2013-2015, 2017-2019

	Yaş	Ortalama Yaş	Erkek	Kadın
2017-2019	0	78,6	75,9	81,3
	15	64,6	62,0	67,3
	30	50,0	47,6	52,5
	50	30,9	28,6	33,1
	65	18,0	16,3	19,6
2013-2015	0	78	75,3	80,7
	15	64,2	61,6	66,9
	30	49,7	47,1	52,1
	50	30,6	28,3	32,8
	65	17,8	16,1	19,4

b) *Temel Kişisel İhtiyaçların Giderilmesi*

Kişisel Bakım Faaliyetlerini Gerçekleştirirken Zorluk Çeken Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı, 2016-2019, (%)

	2016			2019		
Kişisel bakım faaliyetleri	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Kendi kendine beslenme	2,5	2,0	3,0	2,3	1,6	3,0
Yatağa girme/kalkma veya sandalyeye oturma/kalkma	4,2	2,9	5,4	4,2	2,7	5,6
Giyinme ve elbiselerini çıkarma	3,3	2,8	3,9	3,7	2,4	4,9
Tuvalet kullanımı	3,1	2,5	3,7	3,5	2,3	4,7
Banyo yapma/duş alma	3,3	2,6	3,9	4,0	2,4	5,5

c) *Tütün Bağımlılığı:* Her gün tütün kullanan 15 yaş ve üzeri bireylerin oranı 2016 yılında %26,5 iken 2019 yılında artarak %28,0 oldu. Bu oranın erkeklerde %41,3, kadınlarda ise %14,9 olduğu tespit edildi.

Bireylerin Tütün Mamulü Kullanma Durumunun Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı, 2010-2019

2016				2019		
Toplam	Erkek	Kadın	Yaş	Toplam	Erkek	Kadın
26,5	40,1	13,3	Toplam	28,0	41,3	14,9
18,1	28,2	7,8	15-24	19,6	31,0	7,9
33,2	49,6	16,6	25-34	34,4	51,3	17,6
35,2	50,6	19,6	35-44	38,6	52,9	24,1
31,6	45,3	17,7	45-54	31,8	45,1	18,4
22,8	35,0	10,9	55-64	25,1	37,8	12,8
13,5	24,2	4,4	65-74	12,5	19,9	6,1
4,8	10,7	1,0	75+	7,1	13,2	3,1

d) Çeşitli Engel Durumlarının Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Oranı: 2019 yılı verilerine göre engellilik ve yaşlılıkla ilgili göstergeler şu şekilde tespit edildi.

Görme Sorunu Olan Bireylerin Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı (%)

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	5,8	4,4	7,2
15-44	2,1	1,5	2,6
45-54	7,4	6,2	8,6
55-64	9,6	7,5	11,7
65-74	14,6	11,3	17,4
75+	24,1	20,8	26,3

İşitme Sorunu Olan Bireylerin Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı (%)

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	4,4	3,8	5,0
15-44	1,4	1,0	1,7
45-54	3,9	3,6	4,2
55-64	5,2	4,8	5,5
65-74	11,9	12,4	11,5
75+	31,5	30,8	32,0

Herhangi Bir Yardım Almadan veya Yardımcı Bir Araç Kullanmadan Merdiven İnip Çıkamayanlar (%)

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	7,9	4,6	11,1
15-44	1,5	1,0	2,0
45-54	7,5	4,5	10,6
55-64	12,9	6,7	18,9
65-74	24,7	13,6	34,3
75+	50,8	39,0	58,7

Yaşıtlarına Göre Öğrenmede ve Hatırlamada Zorluk Çeken Bireyler (%)

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam-Total	5,4	3,3	7,4
15-44	2,0	1,1	2,9
45-54	4,5	2,7	6,2
55-64	6,4	3,2	9,5
65-74	14,9	9,0	19,9
75+	34,9	31,0	37,4

Görme Sorunu Olan Bireylerin Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı (%)

Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	5,8	4,4	7,2
15-44	2,1	1,5	2,6
45-54	7,4	6,2	8,6
55-64	9,6	7,5	11,7
65-74	14,6	11,3	17,4
75+	24,1	20,8	26,3

e) Yeterli ve Sağıklı Beslenme: Boy ve kilo değerleri kullanılarak hesaplanan vücut kitle indeksi incelendiğinde; 15 yaş ve üstü obez bireylerin oranı 2016 yılında %19,6 iken, 2019 yılında %21,1 oldu. Cinsiyet ayrımında bakıldığında; 2019 yılında kadınların %24,8'inin obez ve %30,4'ünün obez öncesi, erkeklerin ise %17,3'ünün obez ve %39,7'sinin obez öncesi olduğu görüldü.

Bireylerin Vücut Kitle İndeksinin Cinsiyete Göre Dağılımı, 2008-2019, (%)

Yıl	Düşük kilolu	Normal kilolu	Obez öncesi	Obez
2008	4,2	48,2	32,4	15,2
2010	4,7	45,5	33,0	16,9
2012	3,9	44,2	34,8	17,2
2014	4,2	42,2	33,7	19,9
2016	4,0	42,1	34,3	19,6
2019	3,8	40,1	35,0	21,1

Bir Göç Ülkesi Olarak Türkiye ve 2020 Yılına Dair Notlar

Selman Salim Kesgin

Dr., Kızılay Akademi

Türkiye içinde bulunduğu jeopolitik havza, tarihsel ve kültürel geçmişi, benimsemiş olduğu ekonomik ve siyasal politikalar nedeniyle dünyanın hemen her köşesinden göçmenler için hedef ülke hâline gelmiştir. Bu nedenle eğitim, çalışma ve sığınma amacıyla Türkiye'ye gelenlerin sayısında 2000'li yılların başlarından itibaren sürekli artış yaşanmaktadır. Buna göre Türkiye hâlihazırda yaklaşık 900 bini ikamet izni sahibi göçmenler, 3,6 milyonu geçici koruma altındaki Suriyeliler, 400 bini uluslararası koruma başvuru sahibi kişiler olmak üzere toplam 5 milyonu aşkın göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Buna göre Türkiye'de yaşayan her 100 kişiden 6'sı göçmendir. Bu verilere ilaveten düzensiz göçmen olarak herhangi bir resmî kaydı olmayan yüzbinlerce kişinin varlığı da dikkate alındığında içinde bulunduğumuz göç yapısı daha fazla dikkat çekmektedir.

Eğitim, çalışma ve yaşam tarzı gibi nedenlerle Türkiye'de yaşayan yaklaşık 900 bin ikamet izni sahibi kişi; sırasıyla Irak, Suriye, Türkmenistan, Azerbaycan'dan gelmektedir. Uluslararası Koruma başvuruları açısından bakıldığında son üç yılda Afganistan ve Irak başta olmak üzere dünyanın farklı coğrafyalarındaki kriz bölgelerinden ayrılmak zorunda kalan yaklaşık 300 bin kişi Türkiye'de uluslararası korumaya başvurmuştur. Türkiye'ye yönelik düzensiz göçler 2020 yılında azalsa da devam etmiştir.

Türkiye'deki göç politikaları arasında en önemli gündem maddesi geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacılardır. 2011 yılında Suriye'de başlayan savaş sonrası ülkelerini terk etmek zorunda kalan 2020 itibarıyla 3,6 milyon kişi Türkiye'de yaşamaktadır.

Bütün bu veriler daha önce göç veren veya Avrupa'ya gitmek isteyen göçmenlerin geçiş yaptığı transit bir ülke olan Türkiye'nin artık düzenli yahut düzensiz göç hâlindeki insanlar için hedef ülke olduğunu göstermektedir. Hedef ülke olmak öncelikle sağlık, eğitim, güvenlik, ekonomi ve sosyal politika alanlarında göçmenleri dikkate alan politikalar geliştirmeyi gerekli kılmaktadır. Toplumsal hayatı ilgilendiren sosyal uyum ve sosyal politika alanları göçmenlerle ortak geleceğin inşası açısından özel bir önem arz etmektedir.

Toplumun her alanında olduğu gibi göçler, göçmenler ve göç yönetimi açısından 2020 yılına damgasını vuran en önemli gelişme COVID-19 pandemisi olmuştur. Aralık 2019'da başlayan ve ardından hızlıca tüm dünyaya yayılan

pandemi ülkelerin sınır ve göç politikalarında da önemli değişikliklere sebep olmuştur. Türkiye coğrafi komşuluğu olan birçok ülke sınır geçişlerini askıya almıştır. Bu durum bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de seyahat planı olan göçmenleri olumsuz etkilemiştir.

Pandemi ve göç konusunda öne çıkan diğer bir konu da göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi konusudur. COVID-19 pandemisi sırasında, 13 Nisan 2020'de yapılan düzenleme ile Türkiye'de, sağlık sigortası kapsamı ve yasal statüsü ne olursa olsun herkese COVID-19'la ilgili test, teşhis ve tedavi hizmetlerinin ücretsiz olarak sağlanacağının duyurulması göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi için önemli bir gelişmedir. Esasında bu düzenlemeden bağımsız olarak sığınmacıların sağlık hizmetlerine ücretsiz erişimi mümkündür. Bu başlık altındaki bir diğer gündem olan uluslararası koruma başvuru sahiplerinin sağlık hizmetlerine erişimi konusunda Ocak 2020'de bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayan başvuru ve statü sahiplerinin genel sağlık sigortaları başvuru kaydı tarihinden itibaren 1 yıl süreyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından karşılanacaktır.

Pandemi, özellikle sosyoekonomik seviyesi görece daha düşük olan göçmen ve sığınmacıları ekonomik olarak daha çok etkilemiştir. Sığınmacıların çoğunlukla kayıt dışı iş piyasasında çalışmaları ve bu sektörlerin pandemiden olumsuz etkilenmeleri, göçmen ve sığınmacıların ekonomik problemlerle karşılaşmalarına yol açmıştır.

Söz konusu problemlerin yanı sıra üzerinde durulması gereken bir diğer konu da pandeminin olumsuz etkilerinin özellikle sığınmacıların geçtiğimiz yıllardaki ekonomik, kültürel ve sosyal uyum alanlarındaki kazanımlarını geri döndürme riskidir.

2020 yılında göç yönetimi bürokrasisinin attığı bazı adımlar şu şekilde özetlenebilir:

- Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı tarafından düzenlenen etkinlikler online olarak devam etti
- Pandemi nedeniyle Türkiye'den çıkış yapamayan yabancılara yasal kalış süresini ihlalden dolayı giriş yasağı uygulanmayacağı duyuruldu
- Geri Gönderme Merkezlerinde pandemi önlemleri alındı
- Göç İdaresi İl Müdürlüklerindeki iş ve işlemler pandemi şartlarına göre yeniden uyarlandı.

Yıl içinde yaşanan önemli olaylardan biri de Edirne sınırında 28 Şubat'ta başlayan ve yaklaşık bir ay süren düzensiz göç hareketlilikleridir. Savaş, kriz, baskılar nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan ve başka ülkelerde sığınma arayan, kendilerine yeni bir gelecek inşa etmeye çalışan, çoğunluğu genç erkekler olmakla birlikte kadınlar, çocuklar, yaşlılar gibi kırılganlığı yüksek gruplardan insanların da kapsamında olduğu ve çoğunlukla Suriye, Afganistan, Irak, Özbekistan, Sudan, Somali, Pakistan gibi ülkelerden gelen sığınmacılar, Türkiye'nin sınır kontrollerini gevşeteceğini açıklamasının ardından Avrupa ülkelerine doğru yola çıkmıştır.

Sınır hattında yapılan saha araştırmasında şu hususlar tespit edilmiştir:

- Yunanistan hükûmeti; sığınma başvurularını bir ay süreyle askıya aldığını açıklamış, Avrupa Birliği'nin onayı ve desteği ile sınır güvenliğini artırmış, sınır geçişi yapmak isteyenlere karşı ateşli silahlar ve gaz bombaları kullanmış, bunun neticesinde 3 sığınmacı hayatını kaybetmiştir

- Meriç Nehri üzerinden sınırı geçmeyi başaran sığınmacılar, Yunanistan güvenlik güçleri ve bölge halkından oluşan paramiliter gruplar tarafından yakalanmış, eşyaları alınarak ve işkence edilerek Meriç Nehri'ne geri bırakılmıştır

- Yunanistan güvenlik güçlerinin uluslararası hukuk ve insan hakları hukukunu ihlal eden ve yok sayan bu uygulamaları, sığınma başvurusunu almaması; yaşam hakkı, etkili başvuru hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı, sığınma hakkı gibi hakların ihlali ve toplu sınır dışı yasağı ile ayrımcılık yasağına karşıt davranma anlamına gelmektedir

- Sığınmacıların sağlık, koruma, barınma, güvenlik konularında ihtiyaçları sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları iş birliğiyle sağlanmıştır.

2020 yılında öne çıkan bir diğer konu da düzensiz göç hareketlerinin devamı oldu. Özellikle 27 Haziran tarihinde Van Gölü'nde göçmenleri taşıyan teknenin batması, 60 kişinin hayatını kaybetmesi bu konunun trajik bir örneğidir.

Sığınmacılara yönelik artan şiddet olayları da toplumsal uyumu riske atması yönüyle geçtiğimiz yıl öne çıkan gelişmelerden biridir. 2020 yılı içinde daha önce karşılaşmadığımız oranlarda sığınmacılara yönelik şiddet, gasp ve öldürme eylemi yaşandı. Bu durumun da ilgili otoritelerce takip edilmesi ve gerekli hak ihlallerinin yasal takibinin yapılması çok önemlidir.

Türkiye'de göç ve uyum politikalarının önemli bir bileşeni de eğitim politikalarıdır. Özellikle geçici koruma altındaki kişilerin eğitime erişimine bakıldığında 2020 yılı itibarıyla eğitim çağındaki geçici koruma altında bulunan sığınmacıların %63'ünün okullaşmış olduğu görülmektedir. Salgının eğitime erişim konusunda önemli engeller oluşturduğu aşikârdır. Uzaktan eğitim sürecinde tablet, bilgisayar gibi cihazların olmaması, internete erişim problemi sığınmacı öğrencilerin eğitime erişiminde engel oluşturmaktadır.

Sığınmacıların sağlığa erişim konusunda engelleri olmamakla birlikte dil bariyeri nedeniyle özellikle iletişim konusunda problemler yaşadıkları görülmektedir. Bu vesileyle bir kez daha belirtmek gerekir ki birçok konunun ana parametresi olan dil eğitimi konusunda daha etkili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamda insani yardım perspektifiyle Türkiye'ye yönelik uluslararası göçlere bakıldığında toplumsal uyum ve hak temelli politikalar açısından aşağıdaki konular geride bıraktığımız yılda olduğu gibi 2021 yılı içinde de önemini korumaya devam edecektir:

- Göçmenlerin ve sığınmacıların kamusal hizmetlere erişimine dair konular

- Alanda faaliyet gösteren uluslararası kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinde eşgüdüm sağlanmasına dair konular

- Sığınmacılarla ilişkide hak ve sorumluluk temelli sosyal politika yaklaşımına geçişe dair konular

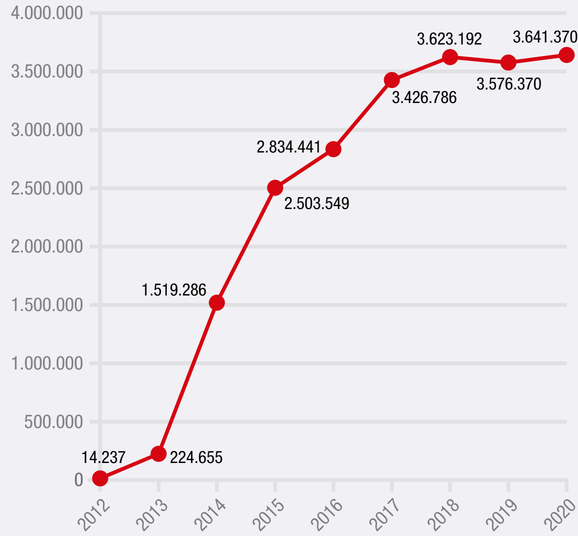
- Sığınmacılar ve ev sahibi toplumun uyumu ve sosyal politikalar konusunda yerel yönetimlerin görev ve yetkilerine dair konular

- Dezavantajlı sığınmacı ve göçmen gruplarına dair konular.

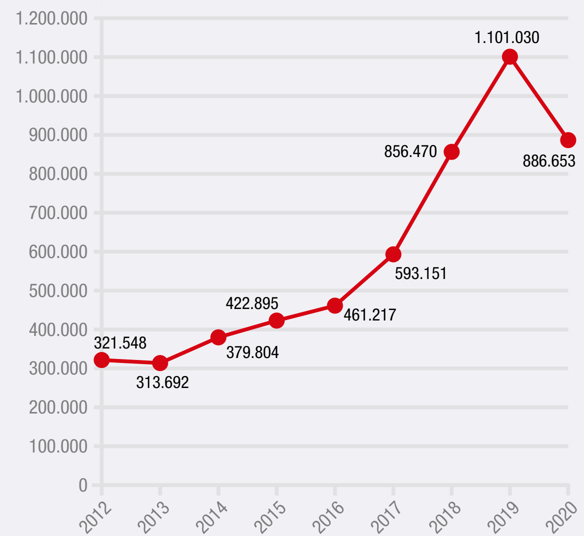
Uluslararası Göç Verileri

Türkiye'nin 2020 yılına dair uluslararası göç verileri. *Kaynak:* https://www.goc.gov.tr/

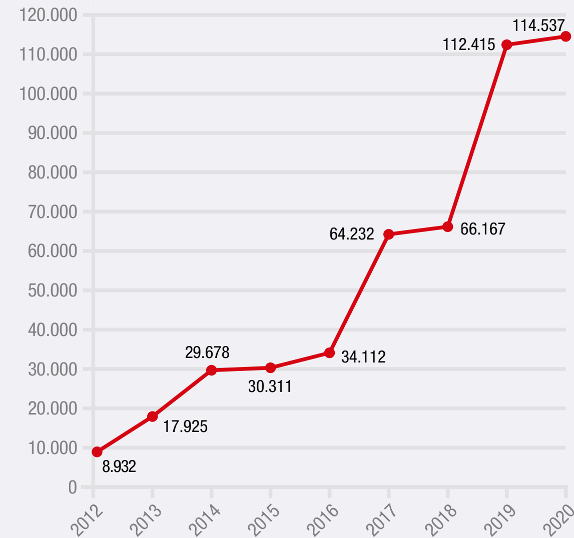
Geçici Koruma Altındakiler

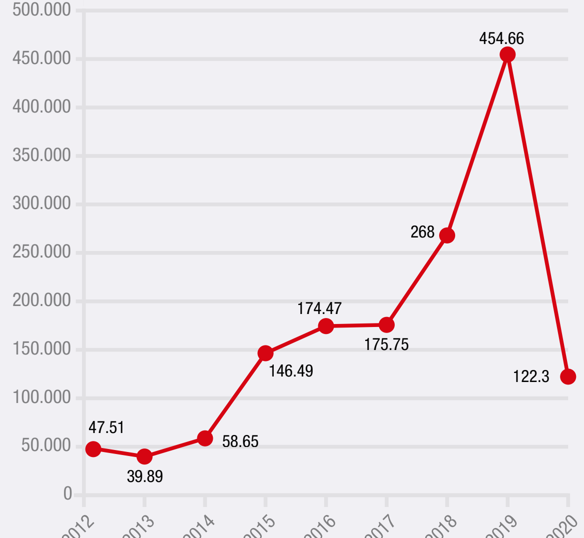
İkamet İzin Sahipleri

Uluslararası Koruma Başvuru Sahipleri

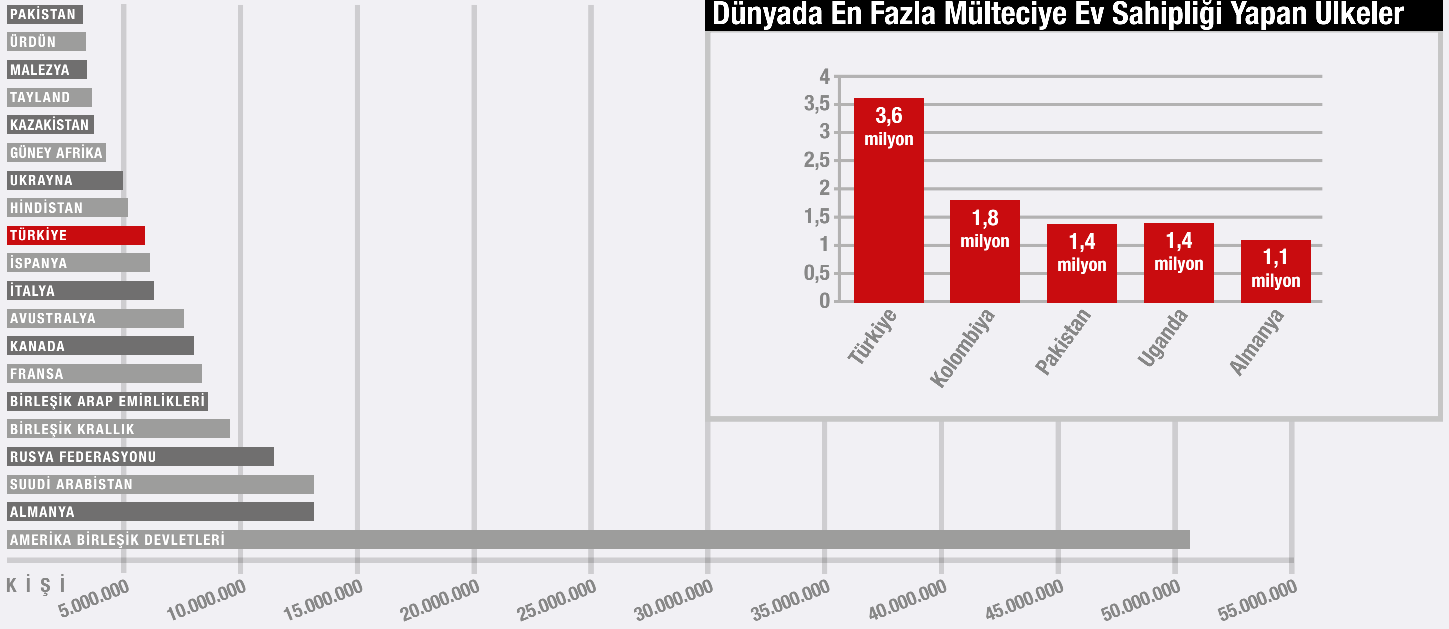

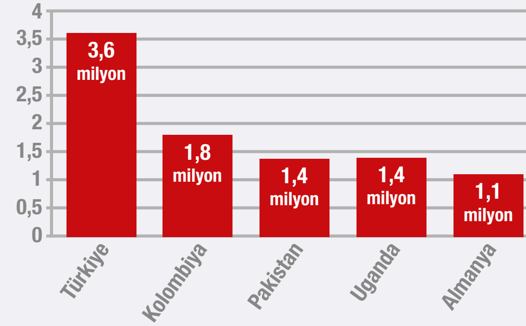
Düzensiz Göçmenler

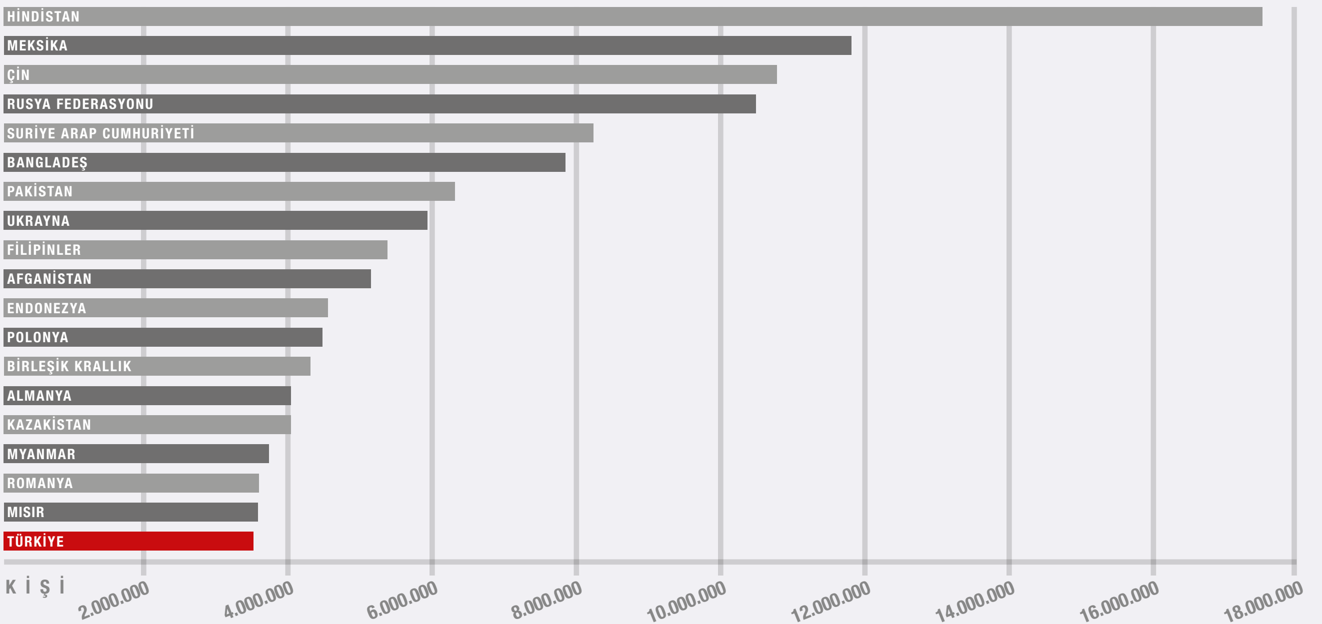

Dünya Göç Verilerinde Türkiye

Kaynak: UN DESA, International Migrant Stock 2019

Koronavirüs Çağında Gönüllülüğün Geleceği

Adem Başpınar

Dr., Kırklareli Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Murat Şentürk

Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Sosyal varlıklar olmak bakımından biz insanlar donanımsal olarak birbirimizle bağlantı kurarız. Koronavirüs sebebiyle milyarlarca insan izole hâle gelirken bir kısmımız da yenilikçi yöntemlerle yeni gönüllülük imkânları oluşturmaya başladık: *maskeli-gönüllüler*. Kimimiz yaşlı komşularımızın yiyeceklerini tedarik ettik, kimimiz uzaktan pilates dersleri verdik, kimimiz de sanal konserler icra ettik. Koronavirüse rağmen insanlar, gönüllülük kapsamında emeklerini ve zamanlarını harcamak, etkileşimde bulunmak için yeni yollar bulmaya/ geliştirmeye devam ettiler.

Birleşmiş Milletler, her yıl 1 milyar insanın ulusal veya uluslararası ölçekte gönüllülük için zaman ayırdığını tahmin ediyor. Pandemi süreci yerel düzeyde gerçekleştirilen gönüllülükte bir artışa vesile oldu. Evlerinde izole insanların erzak ihtiyaçlarının karşılanmasından pandemi sürecinde en ön safta mücadele eden sağlık çalışanlarının evcil hayvanlarına bakmaya kadar bir çeşitlilikte yeni gönüllülük yöntemleri ve başlıkları ortaya çıktı.

COVID-19, uluslararası gönüllülük faaliyetlerinde ve yaklaşımında önemli zorluklar ortaya çıkardı. Başka bir ülkeye seyahat etmek, orada yerel topluluklarla birlikte yaşamak ve çalışmak, onlarla ilişkiler kurarak karşılıklı güven oluşturmak ve yerel ihtiyaçlara göre kapasite geliştirmek artık çok daha zor. Bu zorlukları aşacak yenilikçi fikirlere her zamankinden daha fazla ihtiyaç var. Bu yeni durum, uluslararası gönüllü toplulukları yeni modeller tasarlayıp yeni çalışma yöntemleri geliştirme noktasında düşünmeye sevk etmektedir. Yeni durumda esasında yeni bir uygulama olmayan "çevrim içi gönüllülük" gerek yerel gerekse de ulus aşırı düzeydeki gönüllük faaliyetlerinin odağı olmaya başladı.

COVID-19 salgını esnasında gönüllü olmanın nedenlerine dair incelemelere bakıldığında ortak bazı izahlarla karşılaşırız. Daha önce bir hastalık sebebiyle gönüllülerden destek almış kişilerin "geri ödeme/ geri verme" istedikleri; kriz zamanında "bir şey yaptığını hissetme" yahut medyada her gün duyulan üzücü haberlerle başa çıkmak,

virüsü kapıp ileride yardıma ihtiyaç duyabileceğini düşünerek gönüllü olma[1] ve ortak bir amaç için çalışırken başkalarına katılarak da bir dayanışma duygusu oluşturma[2] bunlar arasında sayılabilir.

Mevcut COVID-19 krizinde gönüllülük, rahatlatıcı işlevinin yanında insanların atalet ve çaresizlik duygularının üstesinden gelmelerine yardımcı olabilir. Kriz durumlarında ve acil durumlarda gönüllülüğün nedenlerini ele alan bir araştırma, bir sebebe bağlanmanın anahtar bir motivasyon olabileceğini, kişisel olarak etkilenildiğinde "duygusal katarsis" işlevi görebileceğini ve aynı hedef için başkalarıyla iş birliği yapmanın teselli bulmayı sağlayacağını ortaya koymaktadır.[3]

Dünyadaki Gelişmeler

Dünya genelinde gönüllülüğe dair 2020'de yaşanan en temel gelişmenin kaynağı tüm kişisel ve toplumsal hayatı etkileyen pandemidir. Fidelity Charitable'ın Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptığı araştırmaya göre gönüllülerin %66'sı[4] pandemi nedeniyle gönüllü olarak katkıda bulundukları zamanı azalttılar veya gönüllülüğü tamamen bıraktılar. Başka birtakım raporlarda ise gönüllülüğün pandemi döneminde arttığı belirtilmektedir.[5] Özellikle yaşlılara ve pandemi sürecinde ön saflarda çalışanlara erzak dağıtımı yapmak ve onların sağlık kontrollerini yaptırmak, yaşlı komşulara ziyaretlerde bulunmak, izole edilen veya tek başına karantinaya alınanlarla sanal arkadaşlık kurmak gibi faaliyetlerin bu dönemde öne çıktığı belirtilmektedir.

Pandemi süreci, gönüllülüğün nasıl yapıldığı ile ilgili de önemli değişikliklere sebep oldu. Aynı araştırmaya göre pandemi sürerken gönüllülüğe devam edenlerin %65'i faaliyetlerini sanal veya uzaktan gerçekleştirmiştir. Pandemiden önce gönüllülerin yalnızca %19'u işini sanal olarak yapmaktaydı. Ancak araştırmaya katılanların %64'ünün sanal gönüllülük için nereye başvuracaklarını bilmemesinin pandemi döneminde yürüttükleri gönüllülük faaliyetlerinin devam etmesini önemli ölçüde sekteye uğrattığı anlaşılmıştır. Katılımcıların %73'ünün koşullar güvenli bir hâl aldığında pandemi öncesi gönüllülük pratiklerine döneceklerini söylemiş olması umut verici bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Buna karşın pandemi koşullarının ne zaman biteceğinin öngörülememesi dolayısıyla gönüllülüğe ilişkin yeni modeller geliştirmenin gerekebileceği de vurgulanmıştır.[6]

BM Gönüllüleri (UN Volunteers), tüm dünyada sağlık sistemlerinin ve temel kamu hizmetlerinin baskı altında kaldığı pandemi döneminde yaşanan sorunlara karşı yeni çözümler sunmaya çalışmıştır. Program, bu dönemde çevrim içi faaliyet göstermeye hazır 600 bin kayıtlı gönüllüsü olduğunu duyurmuştur.[7] BM, COVID-19'un yarattığı zorlukların üstesinden gelmek için katkı sunan milyonlarca gönüllünün çabalarını takdir etmek amacıyla 2020 Uluslararası Gönüllülük Günü'nde dünyanın tüm bölgelerinde sosyal medya etkinlikleri gerçekleştirerek küresel bir krize dönüşen pandemi sırasında gönüllülüğün toplumlara sunduğu/ sunabileceği katkıları tartışmıştır.[8]

Avrupa Birliği, 2020 yılı içerisinde 2021-2027 arası yılları kapsayan yeni ve büyük bir gönüllülük programı ilan etmiştir. Bir milyar Euro'nun üzerinde bütçeye sahip bu programla Avrupa ve "ötesindeki" gençler için önemli gelişmeler yer almıştır. Program, gönüllüler için daha kaliteli faaliyetler ve daha iyi koşullar sunmanın yanında sınırlı imkânlara sahip kişileri gönüllülük faaliyetlerine dâhil etmek için de planlar ilan etmiştir. İnsani yardım alanında gönüllülük yapacaklar için iyileştirilmiş maddi imkânlar da raporda yer almıştır.[9]

Yeni Zelanda ve Avustralya gibi ülkelerin 2020 yılını ele alan raporları bulunmakla birlikte bu raporlar pandemi öncesinin genel bir resmini sunmaktadır.[10] Küresel ölçekte 2020 sürecini değerlendiren raporların çıkması için ulusal ve yerel raporların tamamlanması gerektiği görülmektedir.

Türkiye'de 2020 Yılında Gönüllülük

Türkiye'de 2020 yılında gönüllülük alanında yaşanan gelişmeler dünyadaki genel eğilime paralellik arz etmektedir. Türkiye Gençlik STK'ları Platformu'nun (TGSP), önderlik ettiği "STK Kapasite Gelişim Eğitimleri Müfredat Geliştirme Projesi (STK-MGP)", günümüzde "üçüncü sektör" olarak kabul edilecek kadar geniş bir ölçeğe erişen sivil toplum kuruluşlarında gönüllü veya profesyonel olarak çalışan kişilerin belirli yeterlilikleri kazanmalarını amaçlayan bir eğitim müfredatı geliştirme projesidir. Projeyle sivil toplum kuruluşlarının model olarak kullanabilecekleri bilimsel bir zemine dayanan bir müfredat geliştirilmiştir. Böylelikle hâlihazırda dağınık, birbirinden kopuk veya düzensiz bir biçimde farklı Sivil Toplum Kuruluşları (STK) eliyle yürütülen eğitim programlarının daha sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilmesine katkıda bulunulduğu düşünülmektedir. Geliştirilen bu müfredat çerçevesinde düzenlenecek eğitim programlarına katılan STK gönüllüleri ve çalışanlarının kendi kurumlarının hedeflerinden sapmadan, sürekli kendilerini analiz ederek amaçlanana uygun bir yapılanmaya gitmeleri ve faaliyet göstermeleri beklenmektedir.

STK-MGP ile "bir STK'da profesyonel veya gönüllü olarak görev alacak bireylerin ihtiyaçları olan eğitimlerin müfredatını geliştirmek", "alanla ilgili bütün kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör gerçek ve tüzel kişilerine kendi eğitim programlarında kullanabilecekleri bilimsel yöntemlerle, disiplinler arası bütünlükle ve beceri odaklı geliştirilmiş bir eğitim müfredatı sunmak", "STK'lar üzerine çalışan akademisyen ve araştırmacılar için bilimsel yöntemler kullanılarak geliştirilmiş bir STK eğitim müfredatı sunmak" ve "kapsayıcı ve tutarlı bir STK kapasite gelişim eğitim müfredatı geliştirerek doğası itibarıyla sınırlı olan kaynakların etkili, etkin ve verimli kullanılmasına katkı sağlamak" hedefleri belirlenmiştir. Modüler bir yapı sunan ve bugüne kadar Türkiye'de gerçekleştirilmiş en geniş kapsamlı içeriği kapsayan STK-MGP'de gönüllüler için belirlenmiş alanlar şu şekildedir: "Bilgi Teknolojileri Yönetimi, Hukuk, Etkinlik Yönetimi, İletişim Yönetimi ve Becerileri, Kaynak Geliştirme, Proje Yönetme ve Yazma, Savunuculuk ve Katılımcılık, Sosyal Dönüşüm, STK-101, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Yaygın Eğitim".

Buna benzer şekilde kapasite geliştirme kapsamında Gönüllü Hizmetler Derneği de "Gönüllü Okulu" kurmuştur. Okulun her hafta 1,5 saatlik online eğitim olmak üzere toplam on haftalık bir eğitim programı bulunmaktadır. Program kapsamında verilen eğitimler "sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik, kaynak geliştirme, planlama, koordinasyon, sosyal etki ölçümü, muhasebe" gibi konuları içermektedir.[11]

Yine bu kapsamda Akdeniz Gençlik Derneği, hak temelli çalışmalar yürüten ve dijitalleşmek isteyen STK ve sivil inisiyatiflere altyapı oluşturma ve danışmanlık sağlamaya yönelik "Dijital Dönüşüm Kapasite Geliştirme Desteği Programı"nı tanıtmıştır.[12]

Kapasite geliştirme süreçlerinin bir uzantısı olarak değerlendirilebilecek gönüllü hakları konusu 2020 yılında bazı raporlara konu olmuştur. Universus-Sosyal Araştırmalar Merkezi, Sivil Alan Dayanışması kapsamında gerçekleştir-

diği faaliyetlerin toplantı çıktısını "Türkiye Sivil Toplumunda Gönüllü ve Ücretli Çalışan Haklarının Gözlem Raporu" olarak yayımlamıştır. Raporda STK'larda işe alım süreçlerine ve gönüllü ve ücretli çalışanların kurum içi katılımıyla ilgili paylaşımlarına, sivil alandan beklentilerine, ihtiyaçlarına, çözüm önerilerine ve iyi örneklere yer verilmektedir. Bu çaba, insan hakları odaklı yaklaşımın örgüt kültüründe güçlenmesi amacıyla sivil toplumda gönüllü ve ücretli çalışanların sorunlarına görünürlük kazandırması bakımından önemli bir adım olarak değerlendirilmelidir.[13] Yine kapasite geliştirmenin önemli unsurlarından olan "birlikte çalışma", "kurumsal iş birlikleri" temalarına uygun olarak "Sivil Toplum Destek Programı Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı", mali ve idari açıdan güçlü ve proje deneyimi olan STK'ların geliştirecekleri ortaklıkları ve ağları desteklemeyi; bu ortaklıklar ve ağlar vasıtasıyla da kamu kurumları ve STK'lar arasındaki iş birliğini güçlendirmeyi, STK'ların kapasitelerini geliştirmeyi hedefleyen çalışmalarını tamamlamıştır. Hibe programı kapsamında desteklenen on STK, iki yıllık sürede yaklaşık 4,3 milyon avro hibe desteği almaya hak kazanmış ve bu çalışmalar Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı tarafından yürütülmüştür.

Gerek pandemi süreci gerekse 2020 yılında ülkemizde gerçekleşen doğal afetler, gönüllülük çalışmalarının önemini hatırlatan gelişmelere sahne olmuştur. Gerek 24 Ocak'taki Elazığ depreminde, gerek 22 Ağustos'ta Giresun'da yaşanan sel felaketinde ve gerekse 30 Ekim'deki İzmir Depremi'nde gönüllüler ve gönüllülük faaliyetleri bir kez daha temayüz etmiştir.

Türk Kızılay verilerine göre 2020 yılında afetler başta olmak üzere insani yardım çalışmalarında 103.074 Kızılay gönüllüsü görev almıştır. Geliştirilen akran eğitim modeli sayesinde özellikle genç gönüllülerin toplum temelli gönüllü hareketlere katılımında pandemi sürecine rağmen ciddi gelişme gözlemlenmiştir. Türk Kızılay kadın teşkilatlanma modelinin yapılandırılmasıyla kadınların gönüllü faaliyetlerine katılımı konusunda tüm illerde aile ve sosyal hizmet odaklı çalışmalar yürütülmüştür. Kurumsal gönüllülük, mahalle gönüllü afet takımları, üniversite toplulukları, il ve ilçelerde Genç Kızılay, Kızılay Kadın, Engelsiz Kulüp gibi teşkilatlanma modelleriyle ulusal ve uluslararası modeller geliştirmiştir. Türkiye'de ilk defa gönüllü merkezleri projesi başlatılmış, 15 ilde açılan gönüllü merkezlerinde her yaştan insana ücretsiz eğitimler verilmiş ve gönüllülerin proje geliştirmeleri konusunda destek sağlanmıştır.

2020 yılında sivil toplum alanında tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de iki başlık ön plana çıkmıştır. Bunlar pandemi sürecinde gönüllülük ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde gönüllülük faaliyetlerinin önemidir. Her iki hususta da STK'ların ve gönüllü faaliyetlerin küresel çaptaki etkileri ve sivil toplumun rolü öne çıkmıştır.

Pandemi döneminde Türkiye'deki STK'ların önemli bir bölümü çalışmalarını "hayat normale dönene kadar" dönüştürmeye (çoğunlukla dijital platformlar üzerinden gerçekleştirmeye), yaptıkları işin niteliği nedeniyle (okullarda çalışan, yüz yüze görüşmelerle ilerleyen vb.) bunu yapamayanlar ise bugüne kadar zaman bulamadıkları kurum içi çalışmalara odaklanmaya önem vermişlerdir. Bu süreçte STK'ların önemli bir bölümü teknolojiyi daha fazla kullanmaya başlamış ve çalışma şekillerini de bu çerçevede dönüştürmüşlerdir. Ancak sivil toplumun dijitalleşmesi açısından değerlendirildiğinde, birçok STK için gerekli altyapıya erişim, gizlilik ve güvenlik kurallarının uygulanması ve içeriklerin dijital ortama uygun hâle getirilmesi için öğrenme süreci devam etmiş, bu alanda birçok eksikliğin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Sivil Top-

luma Destek Vakfı, 2021 yılındaki tüm hibe programlarını STK'ların kurumsal ihtiyaçlarını gözeterek oluşturacağını belirtmiştir.[14] Bununla ilişkili olarak Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) da, COVID-19 salgınının Türkiye'de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını ve sürdürülebilirliklerini ne şekilde ve boyutta etkilediğini analiz edebilmek adına "COVID-19 Salgınının Türkiye'de Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarına Etkisi Anketi" çalışmasını yapmıştır.[15]

Yine pandemi süreciyle ilgili olarak Sosyal Sorumlulukta Kalite Derneği, Geleceği Paylaş Sivil İnisiyatifi ve Yaşar Üniversitesi AB Sivil Düşün Programı olan "Bizi Bağlayan Şeyler" özel desteği kapsamında "Kriz Dönemlerinde Sivil Toplum Örgütlenme Prosedürü" hazırlamaya başlamıştır.[16] Pandemi sürecinde somut olarak da Gençlik ve Spor Bakanlığının Gençlik Merkezleri bünyesinde Genç Gönüllüler Platformu üzerinden yayımlanan ilanlar ile görev alan gönüllülerle birlikte bir milyonun üzerinde maske ve siperlik yapımı gerçekleştirilmiş, sağlık çalışanlarına ve toplumun çeşitli kesimlerine dağıtılmıştır.[17] Benzer bir saikle "Bi'Komşu Platformu" pandemi sebebiyle gelir kaybına uğrayan kişilerin faturalarını ödemek amacıyla yardım kampanyaları düzenlemiştir.[18]

Pandemiyle ilgili çalışmaların dışında ise gönüllülükle ilgili öne çıkan bazı faaliyetlerden bahsetmek de mümkündür.

Emre Erdoğan ve arkadaşları tarafından (İstanbul Bilgi Üniversitesi Gönüllülük Çalışmaları Grubu) "Türkiye'de Gönüllülük: Deneyimler, Sınırlılıklar ve Yeni Açılımlar" başlıklı, 2019 yılında yürütülen "Türkiye'de Gönüllülük Araştırması"nın sonuçlarını içeren bir çalışma yayımlanmıştır. Açık erişim olarak sunulan kitap Türkiye'de gönüllü profili ile ilgili geniş bir çerçeve sunmaktadır.[19]

TÜSEV'in on yılı aşkın süredir belli aralıklarla Türkiye'de bireysel bağışçılık konusunda yaptığı araştırmaların sonuncusunun sonuçları "Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik Raporu" başlığıyla 2020 yılında kamuoyuyla paylaşıldı. Türkiye'nin 67 ilinde toplam 2.502 kişinin katılımıyla gerçekleşen araştırma, "Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum", "Türkiye'de Bireysel Bağışlar" ve "Bağış Yapma Motivasyonları" üst başlıkları altında, ihtiyaç sahiplerine doğrudan yapılan yardımlar, sivil toplum kuruluşlarına yapılan bağışlara ve faaliyetlere katılım ile bağış yapma motivasyonları ve tercih edilen yöntemler konularında veriler içermektedir.[20]

5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü'nde Türkiye'de çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Haliç Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile Gençlik ve Spor Gönüllüleri Derneği ortaklığıyla "Spor ve Gönüllülük Sempozyumu" düzenlenmiştir. Sempozyumda gönüllülük meselesi, üniversitelerden yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarından spor organizasyonları ve federasyonlarına kadar pek çok başlıkla ilişkili olarak ele alınmıştır.[21] Ulusal Gönüllülük Komitesi ve Birleşmiş Milletler Gönüllüleri Türkiye Programı iş birliğiyle ve GIZ Türkiye Ofisi finansal desteğiyle çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Etkinlikte "Afet Yönetiminde Gönüllülük", "Gönüllülükte Sürdürülebilirlik", "Üniversitelerde Gönüllülük", "Dijital Dünyada Gönüllülük", "Sanat ve Gönüllülük" gibi pek çok başlıkta sunumlar gerçekleşmiştir.[22]

Özel Sektör Gönüllüleri Derneği tarafından düzenlenen, çalışan gönüllülüğünün ve gönüllülük çalışmaları yapan özel sektör firmalarının ödüllendirildiği "Gönülden Ödüller" töreninin on üçüncüsünde "En Başarılı Gönüllülük Projesi", "En Yaratıcı Gönüllülük Projesi", "En Başarılı e-Gönüllülük Projesi" gibi başlıklarda ödüller verilmiştir.[23]

Türk Kızılay tarafından geliştirilen ve 5 Aralık'ta duyurusu yapılan yeni gönüllü platformu olan "gonulluol.org" gönüllülük faaliyetlerinin iyi tasarlanmış bir bilgi teknolojileri altyapısı ile sunumunun güzel bir örneğidir. *gonulluol.org*; online bir gönüllülük platformudur. Türk Kızılay'ın tüm birimlerinin tek bir sistem üzerinden gönüllü süreçlerini yöneteceği dijital sistem aynı zamanda bir sosyal iletişim ağı işlevi de görecektir. Sistem gönüllü olmak isteyen kişilerin kayıt olabileceği, oryantasyon ve seçecekleri gönüllülük alanları için eğitimleri alabilecekleri, yaşadıkları bölgeye, ilgilerine, niteliklerine uygun gönüllü çalışmalara katılabilecekleri ve bu çalışmalar ile ilgili paylaşımlarda bulunabilecekleri sosyal bir buluşma noktasıdır.

---

1 https://www.bbc.com/news/uk-england-51821470 .

2 https://www.bbc.com/news/uk-england-51978388 .

3 Dunn, J., Chambers, S.K. & Hyde, M.K. (2016). Systematic Review of Motives for Episodic Volunteering. *Voluntas*, 27, 425–464. https://doi.org/10.1007/s11266-015-9548-4 .

4 https://www.fidelitycharitable.org/content/dam/fc-public/docs/resources/the-role-of-volunteering-in-philanthropy.pdf .
Avustralya özelinde hazırlanmış bazı raporlarda da gönüllü çalışma sürelerinin azaldığı belirtilmektedir. bk. .
www.stateofvolunteering.org.au.
https://www.volunteeringvictoria.org.au/state-of-volunteering-report-release/.

5 https://rismedia.com/2020/12/06/nar-reports-realtor-association-donations-to-communities-doubled-volunteerism-increased-during-pandemic/ ve https://www.nar.realtor/research-and-statistics/research-reports/c-a-r-e-report-community-aid-and-real-estate.
Gönüllüğün artmış olduğu yönündeki bilgiler özellikle belirtilen alanlarda ve kurumların kendi uygulamalarındaki durumu yansıtmaktadır.

6 https://www.fidelitycharitable.org/insights/the-role-of-volunteering-in-philanthropy.html.
https://www.thinkadvisor.com/2020/12/01/pandemic-taking-a-toll-on-volunteerism-report/.
https://www.fidelitycharitable.org/content/dam/fc-public/docs/resources/the-role-of-volunteering-in-philanthropy.pdf.

7 https://www.unv.org/UNVs-COVID-19-pandemic-response.

8 https://www.unv.org/News/International-Volunteer-Day-recognizes-volunteers-worldwide.

9 https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-rom/20201207IPR93216/new-volunteering-programme-for-young-people-in-europe-and-beyond-agreed.

10 https://www.volunteeringnz.org.nz/wp-content/uploads/F_SOV-Report2020_Single-Pages_1July.pdf.
https://www.bsl.org.au/get-involved/volunteer/insider/sov-report/.

11 https://gonulluhizmetlerdernegi.org/turkiyenin-ilk-online-gonullu-okulu-acildi/.

12 http://www.agder.org.tr/tr/sayfa/hak-temelli-calismalar-yuruten-stk-ve-sivil-inisiyatiflere-dijital-donusum-kapasite-gelistirme-destegi.

13 https://www.sivilsayfalar.org/2020/12/07/sivil-toplumda-calisan-ve-gonullerin-sorunlari-ve-cozum-onerileri/.

14 http://siviltoplumdestek.org/vakif-haberi/covid-19-salgini-ekseninde-yasanan-gelismeler-dogrultusunda-2020-yili-hibe-stratejimizi-guncelledik/.

15 https://covid19vestklar.tusev.org.tr/.

16 https://sskd.org.tr/krizproseduru/.

17 https://gsb.gov.tr/HaberDetaylari/3/217105/genclik-ve-spor-bakanligindan-gonulluluk-seferberligi.aspx

18 https://bikomsu.com/.

19 https://bilgiyay.com/wp-content/uploads/2020/11/GONULLULUK-291120.pdf .

20 https://tusev.org.tr/usrfiles/images/Turkiyede_Bireysel_Bagiscilik_ve_Hayirseverlik2019.pdf .

21 https://sporgonulluleri.com/spor-ve-gonulluluk-sempozyumu-5-aralik-2020/.

22 https://dunyagonullulergunu.org.

23 https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/finans/gonulden-oduller-13uncu-kez-sahiplerini-buldu/661437.

2020 Yılında Sosyal Hizmetlerin Genel Görünümü

Vedat Işıkhan

Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi; Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu Üyesi

Tüm dünyayı etkisi altına alan ve binlerce insanın ölümüne neden olan COVID-19, Çin'in Wuhan kentinde Aralık 2019 tarihinde ortaya çıkmıştır. COVID-19 daha sonra küresel olarak yayılmış ve tüm dünyada pandemi ilan edilmesine neden olmuştur. Dünyada binlerce insanı ekonomik, sosyal, kültürel sorunlarla ve sağlık sorunlarıyla baş başa bırakmıştır. Bu kriz döneminin muhtemel etkisi olan toplumsal tedirginliğin önüne geçmek için tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de koruyucu ve önleyici nitelikte ekonomik uygulamalara, sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamalarına gidilmiştir.

Dünyada ve ülkemizde yapılan kısıtlamalar ve alınan tedbirler nedeniyle özel sektörde çalışan birçok kişi işsiz kalmıştır. İşsiz sayısında yaşanan bu artış, sosyal yardım ve sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan kişi ve ailelerin sayısının da artmasına neden olmuştur. Bu kriz döneminde işsizliğin yarattığı riskleri en aza indirmek ve vatandaşlara asgari yaşam desteği sağlamak için çeşitli sosyal yardım programları tasarlanmıştır. Türkiye bu ekonomik krize karşı üç aylık "işten çıkarma yasağı" getirerek ve "kısa çalışma ödeneği" sağlayarak işçi ve işverenleri ekonomik yönden desteklemiştir.

Sosyal hizmet; insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel alan; sosyal değişimi destekleyen, insanların iyilik durumunun geliştirilmesi için insan ilişkilerinde sorun çözmeyi ve güçlendirmeyi amaçlayan bir meslektir. Yaşanan salgınlar ve ekonomik krizler, günübirlik ve kayıt dışı çalışanlar ile sosyal güvenlik şemsiyesi altında bulunmayan sosyal yardım ve sosyal hizmetlere geçici yahut sürekli ihtiyaç duyan kişi ve grupları daha fazla etkilemektedir. Bu çerçevede birey, aile, grup ve toplumun refahını artırmayı amaçlayan *sosyal hizmet* mesleği ve mesleğin uygulayıcısı olan *sosyal hizmet uzmanı* pandemi sürecinde üzerine düşen toplumsal sorumluluğu başarıyla yerine getirmiştir.

Tüm toplumları etkileyen COVID-19 pandemisi sosyal hizmetin ilgi alanına giren müracaatçı grupları daha fazla etkilemiştir. Korunma gereksinimi altında bulunan çocuklar, otistik, zihinsel engelli gibi özel eğitime ve gereksinime

sahip çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler, yaşlılar, marjinal gruplar, ruh hastaları, evsizler ve mülteciler bu pandemi sürecini toplumun diğer kesimlerine göre daha ağır yaşamıştır. Çocuk evleri, sevgi evleri, engelsiz yaşam merkezleri, şiddet önleme merkezleri, kadın konuk evleri, yaşlı bakım ve huzurevleri ile diğer kurum ve kuruluşlarda kalan müracaatçılar, ilk vakaların görülmeye başlandığı Mart 2020'den başlayarak günümüze kadar gerekli koruyucu tedbirler alınarak salgın riski azaltılmaya çalışılmıştır.

Bu salgına karşı Türkiye zamanında önlemler almış ve ekonomik ve sosyal politika içeren birçok etkin müdahaleyi Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde planlamış ve anında uygulamaya aktarmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ve buna bağlı oluşturulan Bilim Kurulu ve Toplumbilim Kurulu bu süreci bilimsel temele dayanarak başarıyla yürütmüşlerdir. Pandemi başlangıcında diğer ülkelerde görülen maske ve tıbbi malzemede yaşanan kaos türünden kitlesel panikler yaşanmadan bu süreç atlatılabilmiştir.

Türkiye'de COVID-19 salgınının başladığı Mart 2020'den bu yana Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB)'nın sosyal politika uygulamaları ve faaliyetlerini aşağıdaki gibi iki boyutta ele alıp özetleyebiliriz.

Topluma Yönelik Sosyal Hizmet ve Yardımlar (Politika ve Stratejiler)

Salgını kontrol altına alabilmek için pek çok ülke sosyal mesafe, izolasyon ve karantina uygulamalarına başvurmuştur. Bazı ülkelerde karantina ve izolasyon zorunlu devlet politikası olarak uygulanmıştır. Türkiye'de ise mart ayının başında, önceleri bazı günlerde sokağa çıkma kısıtlaması yapılmış ve zamanla kontrollü olarak bu uygulamalar gevşetilmiştir. 65 yaş üstündekiler ve yüksek risk grupları için izolasyon zorunlu iken daha sonra pandeminin kontrolü sağlandıkça bu gruplara yönelik kısıtlamalar da gevşetilmiştir. Halk sağlığını tehdit eden bu salgına karşı vatandaşların özellikle maske, mesafe ve temizlik konusunda sorumluluğu öncelikli bir hâle gelirken devlet de ekonominin çarklarının dönmesi amacıyla çok farklı politikaları hayata geçirmiştir.

Topluma yönelik politikaların Türkiye'de birçok bakanlığın yanında AÇSHB tarafından da gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Belli bir gelirle yaşamını sürdürmek zorunda kalan vatandaşlarımıza gelir güvencesinin sağlanması önemliydi. AÇSHB bu bağlamda önemli politika uygulamalarını hayata geçirmiş ve salgının neden olduğu ekonomik ve sosyal sorunların en az düzeyde yaşanması için çalışmalarda bulunmuştur. Bunlar arasında önemleriyle dikkat çekenleri sıralayacak olursak:

- *Nakit Desteği:* "Biz Bize Yeteriz Türkiyem" kampanyası ile sosyal yardımlaşmanın en güzel örneği verilmiştir. Bakanlık tarafından gelir testiyle tespit edilen ihtiyaç sahibi 620 bin haneye 1.000.-TL nakit yardımı yapılmış ve bu yardımların toplamı 6 milyar 107 milyon 444 bin lirayı bulmuştur. Sosyal yardımlara ayrılan kaynak ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli artırılmıştır
- *Emekli Aylıklarının Artırılması ve Bayram İkramiyelerinin Öne Çekilmesi*: Torba yasayla emekli maaşlarının en düşüğü 1.500.- TL'ye yükseltilmiştir. Bunu destekleyici olarak da bayramda verilmesi planlanan ikramiyeler, Koronavirüs salgını nedeniyle öne çekilmiştir. Ayrıca 76 yaş üstü emeklilerin maaşları, karantina ve izolasyon süreçlerine destek olmak amacıyla evlerine teslim edilmiştir

- *Kısa Çalışma Ödeneği:* Kısa çalışma ödeneği, işyerinde uygulanan haftalık çalışma süresini tamamlayacak şekilde çalışılmayan süreler için işçinin kendisine ve aylık olarak her ayın beşinde ödenmektedir. Kısa çalışma ödeneğini hak edebilmek için asgari 450 gün prim yatırılmış olması ve son 60 gün içinde kesintisiz olarak prim ödemesinin yapılmış olması gerekmektedir. Kısa çalışma ödeneği, işverenin çalışanlarla ilgili beyanı esas olacak şekilde verilmektedir. Toplamda 7 milyar TL'lik asgari ücret desteği ile çalışanlar ve işverenler bu süreçte desteklenmiştir. İşsizlik Sigortası Fonu'ndan 717 bin 911 kişiye toplam 2 milyar 71 milyon 32 bin 826 lira işsizlik ödeneği verilmiştir. Böylece salgının ülkede görülmeye başlandığı mart ayından bugüne kadar yapılan yardım, ödeme ve desteklerin toplamı, 20 milyar 493 milyon 602 bin 651 liraya ulaşmıştır. Bu destekler hâlen devam etmektedir

- *Esnek yahut Evden Çalışmanın Özendirilmesi:* Gerek kamuda gerek özel sektörde çalışanlarla hane halkında yüksek risk bulunan çalışanların, işverenleri ile karşılıklı anlaşarak uzaktan yahut esnek çalışmaları teşvik edilmiştir.

AÇSHB'den Hizmet Alan Müracaatçılara Yönelik Sosyal Hizmetler

İlk vakanın Türkiye'de görülmesiyle birlikte AÇSHB'ye bağlı tüm kurum ve kuruluşlarda gerekli önlemler alınmış; çocukların, engellilerin, yaşlıların ve kadınların öncelikle kurumlara giriş ve çıkışları kontrol altına alınmış, acil durum dışında ziyaretçi kabul edilmemeye başlanmıştır. Kuruluşlarda görev yapan personelin nöbet sistemi gözden geçirilmiş, bu personelin aile üyeleriyle ve toplumun diğer kesimleriyle iletişimi ve teması kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

- *Çocuklar:* 2018 yılı itibarıyla AÇSHB'ye bağlı olan Çocuk Evleri (1.192 kuruluş ve 6.199 çocuk), Çocuk Evleri Sitesi (111 kuruluş ve 6.383 çocuk) ve Çocuk Destek Merkezleri (63 kuruluş ve 1.632 çocuk) kapsamında yatılı olarak toplam 14.214 çocuğa bakım hizmeti ve çocukların ailelerin yanında kalarak desteklenmesini amaçlayan sosyal ve ekonomik destek (SED) yardımı sunulmaya devam edilmektedir. Sürecin çocuklarda oluşturabileceği kaygı, depresyon, korku ve stresin yönetilmesi için de gerek kuruluşlardaki çocuklara gerekse aile yanında bakım sağlanan çocuklara sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar tarafından psikososyal destek verilmiştir

- *Kadınlar:* 81 ildeki Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) ve 145 Kadın Konukevi, 3.482 kapasite ile hizmet vermektedir. Bu çerçevede COVID-19 salgınına rağmen şiddet mağduru kadınlara yönelik hizmetler kesintisiz devam etmiştir. Ayrıca "Alo 183 Sosyal Destek Hattı" ile şiddete uğrayan veya uğrama riski taşıyan, destek ve yardıma ihtiyacı olan kadın ve beraberlerindeki çocukları için psikolojik, hukuki ve ekonomik danışmanlık hizmetleri 7/24 ücretsiz sunulmaya devam edilmiştir

- *Engelli ve Yaşlılar:* 65 yaş üstü ve kronik hastalığı olan bireyler, koronavirüs salgınında yüksek risk grubu oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu grubun yoğun olarak bulunduğu huzurevlerinin salgın sürecinde korunması ve denetlenmesi ciddi öneme sahiptir. Mart 2020 tarihinden bu yana Bakanlığa bağlı 426 Huzurevi ve Yaşlı Rehabilitasyon Merkezinde toplam 27 bin 500 yaşlıya bakım ve sağlık hizmetleri sunulmuştur.

Huzurevlerinde alınan yeni tip koronavirüs tedbirleri bir kademe daha yükseltilmiş, yaşlılarımız ve burada çalışan

personel kapsamlı sağlık taramalarından geçirilmiştir. COVID-19 salgın sürecinde diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'de yaşlı hastalara tahsis edilen yatak ve ventilatör (suni solunum cihazı) sayısı ortalamanın üstündedir. Türkiye bu süreçte Dünya Sağlık Örgütü tarafından huzurevlerinde alınan önlemleriyle dünyaya örnek gösterilmiştir. Burada kayıpların az olmasının en önemli nedeni Türkiye'de entegre olmuş güçlü bir sağlık ve bakım hizmetinin olmasıdır. AÇSHB'ye bağlı il müdürlüklerince COVID-19 pandemisi sürecinde sokağa çıkma kısıtlaması bulunan 65 yaş üstü kişilere, engellilere, engellilerin bakımlarını üstlenenlere, şehit yakınları ve gazilere, koruyucu ailelere, yurt dışından gelip karantina altında tutulanlara (Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarına yerleştirilenler), onların yakınlarına ve ihtiyaç duyanlar ile talepte bulunanlara psikososyal destek hizmeti verilmiştir.

- *Vefa Destek Grupları:* COVID-19 salgını süreci boyunca özellikle evlerinden çıkamayan yaşlı ve engelliler ile evinde yalnız yaşayan birey ve ailelere yönelik olarak polis, jandarma, bekçi, AFAD personeli gibi kamu çalışanları ile Kızılay gibi STK gönüllülerinden ve personelinden oluşturulmuş destek gruplarının çalışmaları büyük önem taşımıştır. Vefa Destek Grupları Türkiye'de İçişleri Bakanlığına bağlı olarak Valilik ve Kaymakamlıklar bünyesinde kurulmuştur. Birey ve ailelerin temel ihtiyaçlarından başlayan sosyal hizmet ve sosyal yardım odaklı birçok ihtiyacı bu gruplar tarafından karşılanmıştır. Bu süreçte AFAD'ın koruyucu ve önleyici nitelikteki sosyal hizmet ve sosyal yardımları da önemli bir yere sahiptir. Bu kadar kısa sürede organize olup sosyal hizmet müracaatçılarına anında müdahale eden ülkemiz Vefa Destek Grupları COVID-19 salgını sürecinde dünya literatüründe başarılarıyla yerini almıştır

- *Evde Bakım ve Evde Sağlık Hizmetleri:* Birçok gelişmiş ülkede bu sağlık hizmetlerine aktarılan finans desteği kısıtlanırken ve bakım ücreti hastalardan alınırken Türkiye'de pandemi koşullarına dikkat edilerek bu iki hizmet kesintisiz şekilde devam etmiştir

- *Türk Kızılay'ın ve Yeşilay'ın Hizmetleri:* Türkiye Kızılay Derneği salgının ilk gününden başlayarak COVID-19 ile ilgili olarak eğitim, bilgilendirme amaçlı yayın ve videolar hazırlamış, bunları kamuoyunun hizmetine sunmuştur. Ayrıca, ihtiyaç sahiplerine gıda kolisi ve hijyen kitleri, sağlık çalışanları için siperlik dağıtılmıştır. İzmir ve Elazığ depremleri sonrasında da vatandaşlarımızın yardımına koşan Kızılay, Türkiye'de sosyal yardım ve hizmetlerin sunumunda çok önemli bir rol üstlenmeye devam etmiştir.

Tütün, alkol ve uyuşturucuyla; özetle tüm bağımlılıklarla etkin bir şekilde mücadele eden Yeşilay'ın, *Yeşilay Danışmanlık Merkezi* (YEDAM) ile salgın döneminde yoğun kaygı yaşayan ve psikolojik rahatsızlık belirtisi gösterenlere ücretsiz hizmet verebilmek amacıyla *COVID-19 Psikolojik Destek Hattı*'nı kurmuş ve müracaatçılara 7/24 (yedi gün, yirmi dört saat) esasıyla hizmet sunmuştur. Bu zaman zarfında toplamda 2.286 kişiye telefon desteği ve 73 kişiye online/çevirim içi terapi hizmeti sağlanmıştır.

Dersler ve Öneriler

Pandemi, sahip olduğumuz sağlık ve sosyal hizmet sisteminin güçlü ve zayıf yönlerini de görme fırsatı vermiştir. Afet yönetiminin organizasyonunda ortaya çıkan sorunlar belirlenmiş böylece Türkiye'de sağlık bakım hizmetlerinde yetersiz kalınan boyutların güçlendirilmesine çalışılmıştır. COVID-19 salgınıyla mücadele sürecinin, aşının bulunmasına rağmen önümüzdeki birkaç yıl içerisinde de devam

■ Salgın sürecinde yuva
Fotoğraf: AA, M. Ali Özcan

edeceği öngörülmektedir. Ülkemizde sosyal hizmetlerin önemli hedef grupları öncelikli olarak korunmaya ve bakılmaya devam edilecektir. Tüm bu uygulamalar Türkiye'nin sosyal devlet yapısının ne kadar güçlü olduğunu göstermiştir. Ayrıca COVID-19'u bir travma olarak kabul ettiğimizde özellikle salgın sonrasında ortaya çıkabilecek travma sonrası stres bozukluğunun ve depresyonun toplumun büyük bir kısmında görüleceğini hesaba katmalı ve gerekli psikososyal ve rehabilite edici stratejileri şimdiden planlamalıyız.

İşsizliğin birey ve aile üzerinde yaratmış olduğu etkiler görüldüğü kadarıyla bir dönem daha devam edecektir. Bu yüzden sosyal koruma bileşeni olan sosyal yardımların ve ekonominin belli bir düzeye gelmesi için de kısa çalışma ödeneğinin devam ettirilmesi gerekir.

Temizlik, maske ve mesafenin gelecek yıllarda da yeni normallerimiz arasında yer alacağının, bunun sürdürülmesi gerekeceğinin de altını çizmeliyiz her hâlde. Bu yeni normale karşı sosyal mesafeyi gözeterek müracaatçılarımıza yönelik bakım plan ve hizmetlerini yeniden gözden geçirmeli ve yeni modelleri gündeme almalıyız. Örneğin daha yatay bir mimari ve doğaya yakın bir anlayış ile sosyal hizmet kuruluşları (huzurevleri, sevgi ve çocuk evleri vb.) planlanabilir. Engellilerin rehabilitasyonu için yerel yönetimlerin mekânsal kaynaklarından yararlanılabilir. Maske, mesafe, temizlik kuralına dikkat edilerek grup çalışmaları, sosyal faaliyetler vb. daha çok online/ çevrim içi projeler geliştirilebilir.

Sosyal Koruma Verileri

Kaynak: TÜİK, Sosyal Koruma İstatistikleri, 2019

2019 yılında ülkemizde sosyal korumaya 542 milyar 2 milyon TL harcandı.
Resmi sosyal koruma harcaması 2019 yılında %20,8 artış göstererek 542 milyar 2 milyon TL oldu. Bu harcamanın %98,4'ünü (533 milyar 168 milyon TL) sosyal koruma yardımları oluşturdu. Sosyal koruma yardımlarında ise en büyük harcama 263 milyar 78 milyon TL ile emekli/yaşlılara yapılan harcamalar oldu. Bunu 146 milyar 35 milyon TL ile hastalık/sağlık bakımı harcamaları takip etti.

Sosyal Koruma Yardımı Türü	2018 (₺)	2019 (₺)
Hastalık / sağlık bakımı	121.755	146.035
Engelli / malul	14.840	18.030
Emekli / yaşlı	219.939	263.078
Dul / yetim	52.262	63.586
Aile / çocuk	16.986	23.177
İşsizlik	10.358	15.732
Sosyal dışlanma	5.887	3.529

Resmi Sosyal Koruma Yardımları

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018(r)	2019
Nakdi (₺)	92.065	106.828	123.790	140.876	158.868	182.413	223.192	253.150	299.079	361.478
Ayni (₺)	54.180	62.254	68.897	75.570	84.044	92.498	107.584	122.407	142.948	171.690
Toplam (₺)	146.245	169.082	192.687	216.446	242.912	274.912	330.776	375.557	442.027	533.168

Sosyal Koruma Kapsamında Maaş Alan Kişi Sayısı, 2018, 2019

	2018			2019		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam maaş alan kişi sayısı	13.766	7.861	5.905	14.089	8.031	6.058
Toplam engelli / malul maaşı alan kişi sayısı	856	503	353	864	504	360
Toplam emekli / yaşlı maaşı alan kişi sayısı	9.514	7.144	2.370	9.849	7.313	2.536
Toplam dul / yetim maaşı alan kişi sayısı	3.758	264	3.494	3.759	267	3.492
Toplam maaş yardımı sayısı	14.389	7.922	6.467	14.747	8.096	6.651

Türkiye'nin 2020 Yurt Dışı İnsani Yardımları: Pandemi ve Ötesi

Murat Çemrek

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Büşra Yılmaz

Ar. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Sanırız hepimiz şu meşhur kadim Çin bedduasına maruz kaldık: *İlginç zamanlarda yaşayasın!* 2020 her anlamda gezegenimiz açısından ilginç bir yıl oldu. Aslında kaotik, kasvetli hatta Kafkaesk. O yüzden teorik çerçevemizi Realizm ile başlatsak hiç de fena olmayacak. Realist teoriye göre doğası gereği kötü olan insan, salt çıkarıyla hareket eden ben-merkezci bir canlıdır. Ancak insani yardım söz konusu olduğunda öznesi ve nesnesi insan olduğundan realizm hiç de sadra şifa olmamaktadır. Zira insan çok boyutlu ve çok yönlülüğüyle bünyesinde iyiyi de barındırırken kendisinin doğrudan etkilenmediği olumsuz bir gelişmenin hemcinsi mağdurlarına maddi ve manevî destekte bulunabilmektedir. İnsani yardım, adından da anlaşılacağı üzere, insanı merkeze alırken benmerkezciliği değil diğerkâmlığı insan olmanın temeline yerleştirmektedir. İnsan, etimolojik olarak ünsiyet ile ilişkilendirildiğine göre ontolojik bağlamıyla sosyalleşmesinin sonucu olan varlığını da ancak bir toplum içinde, bu toplumla dayanışmaya girmek suretiyle koruyabilir. İnsanın yekdiğeriyle yardımlaşması ve dayanışması ne kadar normalse insanın parçası olduğu bütün cemaat ve cemiyetlerin de birbirleriyle dayanışması eşyanın tabiatı gereğidir.

İnsanlık tarihi boyunca doğal afetler veya beşerî, sosyal, siyasal ve ekonomik krizlerle bunların özeti niteliğindeki savaşlar insanları birbirlerinin yardımına muhtaç hâle getirmiştir. Bu bağlamda insanlık tarihi bir bakıma insani yardım tarihidir dersek çok da abartmış olmayız. İnsana insan tarafından insanca yapılan bu yardım türü Türk Dil Kurumu Sözlüğünde "Doğal afet zamanlarında insanın temel gereksinimleri olan sağlık, barınma vb. konularda yapılan yardım" şeklinde tanımlanırken bir diğer tanımda "geleneksel olarak, deprem, seller, yangınlar, kuraklıklar vb. geçici nitelik taşıyan doğal afetler sırasında devletlerce üstlenilen yardım faaliyetleri ile" ilişkilendirilerek top-

Fotoğraf: AA, Esra Hacıoğlu

lumsal ve endemik felaketleri de içerecek şekilde genişletilmektedir.[1] İnsani yardımlarda temel amaç, muhtaç hâle gelen insanların sıkıntılarını gidermek olduğundan beşerî felaketlerin sebep olduğu hasarlar için yapılan yardımların insani yardım kategorisine dâhil edilmesinde bir beis görülmemektedir. Bu minvalde savaşlar ve ekonomik krizlerden etkilenen topluluklara yapılan yardımlar da insani yardım kategorisinde yer almaktadır.

İnsani yardım giderek küresel gündemde popüler bir kavram hâline gelirken bu bağlamda ön plana çıkan ülkelerin ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler olmaması elbette şaşırtıcı değildir. İlginç olan ise Türkiye'nin küresel zenginlikteki payından bağımsız olarak insani yardımlar konusunda adeta dünyaya örnek olan bir tutum içinde olmasıdır. Ülkenin yakın geçmişteki insani yardım faaliyetlerinin öne çıkanlarını şöyle bir sıralayabiliriz: 2004 sonunda Güneydoğu Asya depremi, 2005'teki Pakistan depremi, 2006'da Lübnan'daki insani kriz, 2008 sonunda Gazze Krizi, 2010 Haiti ve Şili depremleri ile Pakistan'daki sel felaketi, 2011 Japonya depremi, 2013 Filipinler'deki tayfun, 2014 Balkanlar'daki sel felaketi ve Gazze'ye yönelik saldırı, 2015'de Nepal depremi ile Irak'taki çatışma kaynaklı insani kriz, 2015 ve 2016'da Yemen ve Libya'daki insani kriz ile 2016'da Makedonya'daki sel felaketi sonrasında gerçekleştirilen yardım çalışmaları.[2] Türkiye, İngiltere merkezli Kalkınma İnisiyatifleri Örgütü'nün raporuna göre, 2019 yılında 7 milyar ABD Dolarını aşan yardımıyla gezegenin en çok insani yardım yapan ülkesi olmuştur.[3] Böylece Türkiye millî gelirinin yüzde 0.85'ine denk gelen insani yardımlarıyla "en cömert ülke" konumuna gelmiştir. Bu minvalde ön plana çıkan Türkiye Kızılay Derneği de son 10 yılda 138 farklı ülkede doğal ve insan kaynaklı afetlere müdahale ederken kuruluşundan bugüne kadar gelen tecrübesiyle de 147 ülkeye yardım eli uzatmıştır.[4] Diğer yandan, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın (TİKA) 2019 faaliyet raporunda belirtildiği üzere Kolombiya'da selzedelere, Somali'de afetzedelere, Arnavutluk'ta depremzedelere, Irak ve Afganistan'da ihtiyaç sahiplerine acil ve insani yardımlarda bulunulmuştur.[5] 2020'yi oldukça zorlayıcı bir yıl hâline getiren ve küresel bir soruna dönüşen COVID-19 pandemisi sonucunda

dünya genelinde hayatını kaybedenlerin sayısı 30 Kasım 2020 itibarıyla 1 milyon 431 bini ve vaka sayısı 60 milyonu geçmiş bulunmaktadır.[6] Yerel, ulusal, bölgesel ve küresel anlamda toplumları, devletleri ve devletlerarası ilişkileri dönüştüren pandemiyle insanlar bireysel düzeyde evlerine çekilirken devletler de yurt dışı giriş-çıkış yasakları uygulamalarıyla yeni normal denilen bir düzene adapte olmaya çalışmışlardır. Maske kullanımının ve sokağa çıkma kısıtlamasının artık zorunluluktan öte başka türlüsünün mümkün olmadığının içselleştirilmesiyle ülkeler maske, dezenfektan, sağlık teçhizatı ve personeli hususlarında özellikle salgının yayıldığı ilk zamanlarda sıkıntıya düşmüş hatta ekonomik sorunlar baş göstermiştir. Böylece esnek çalışma ve uzaktan eğitim sadece yaygınlaşmayıp yegâne format hâline gelmiştir neredeyse. İşte Türkiye böyle bir dönemde ivedilikle bahsi geçen malzemelere ihtiyacı olan devletlere insani yardım elini uzatmıştır.

Türkiye 2020 Nisan'ına kadar 54 ülkeye test kiti, eldiven ve maske içeren çeşitli tıbbi malzemeler göndermiştir.[7] Çin, İtalya, İspanya, Birleşik Krallık, ABD, Sırbistan, Kosova, Bosna Hersek, Karadağ, Kuzey Makedonya, Bulgaristan, İran, Irak, Gürcistan, Azerbaycan, Kolombiya, Afganistan ve Pakistan Türkiye'nin yardım gönderdiği ülkelerden bazılarıdır (BBC News Türkçe 2020). Yukarıda da ifade edildiği üzere doğal afetlerin yanı sıra ekonomik sebepler gibi beşerî nedenlerin mağdur ettiği ihtiyaç sahiplerine yapılan yardımlar da insani yardım kategorisinde değerlendirilmelidir. Bu sebeple doğal yahut beşerî sebeplerle çıkan bu pandeminin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya ve insan hayatını kurtarmaya yönelik Türkiye'nin diğer ülkelere gönderdiği tıbbi malzemeler de insani yardım çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak pandemiden önce/sonra ve pandemi sırasında yapılan insani yardımlara dair istatistik verilerine bakıldığında Türkiye'nin ilk akla gelen ülkelerden biri olması şaşırtıcı değildir. Bu anlamda Türkiye; TİKA, AFAD, Türk Kızılay ve çeşitli kurumları aracılığıyla sadece kendi bölgesine değil uzak coğrafyalara da yardım eli uzatabilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin insani yardım konusunda çoğu kez ekonomik anlamda kendisinden daha müreffeh ülkeleri geride bırakması, bu yardımları gönüllülük ilkesiyle gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bunların yanında, kendisi de pandemiden oldukça olumsuz etkilenen Türkiye'nin diğer ülkelerin yardım çağrılarına kayıtsız kalmaması da Türkiye'nin insani yardımlar konusundaki özverisinin ve hassasiyetinin somut delilleridir. Ancak gerek gelişmiş ülkelere bu yardımlarını arttırmaları konusunda örnek teşkil etmek gerekse dış ülkelerdeki eğer varsa Türkiye'ye karşı yanlış algıları bertaraf etmek amacıyla bu yardımlarla kamu diplomasisinin de yerine getirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu yöneliş sadece Türkiye'nin yumuşak gücünün gereği değil aynı zamanda akıllı gücünün de gereğidir.

1 Evans, G. ve Newnharn, J. (2007). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü* (çev. H. A. Utku). İstanbul: Bilimevi Basın Yayın.

2 *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı.* http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_-insani-yardimlari.tr.mfa (29/11/2020 tarihinde erişilmiştir).

3 Global Humanitarian Assistance Report, https://devinit.org/resources/global-humanitarian-assistance-report-2019/.

4 Türk Kızılay. https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/uluslararasi-yardimlar (29/11/2020 tarihinde erişilmiştir).

5 TİKA, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. *2019 Faaliyet Raporu.* Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, 2019.

6 *BBC News Türkçe.* 28 Nisan 2020. https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52459231 (30/11/2020 tarihinde erişilmiştir).

7 *TRTHABER.* 25 Nisan 2020. https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiye-54-ulkeye-test-kiti-ve-tibbi-malzeme-gonderdi-479142.html (29/11/2020 tarihinde erişilmiştir).

Türkiye'nin Uluslararası İnsani Yardım Verileri

Kaynak: TİKA 2019 Kalkınma Raporu

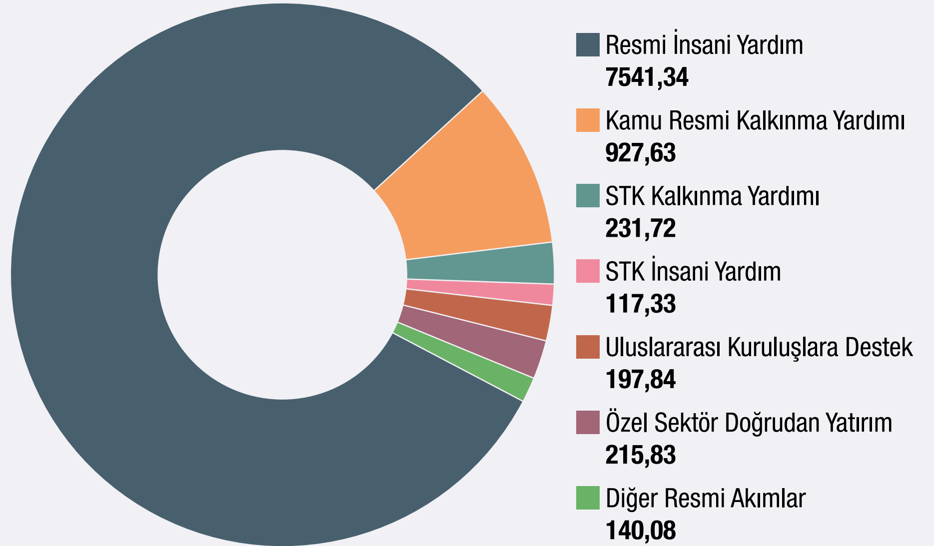
Kategorilere Göre Uluslararası Yardımlar

(2019; Milyon Dolar)

a) Sektöre Göre

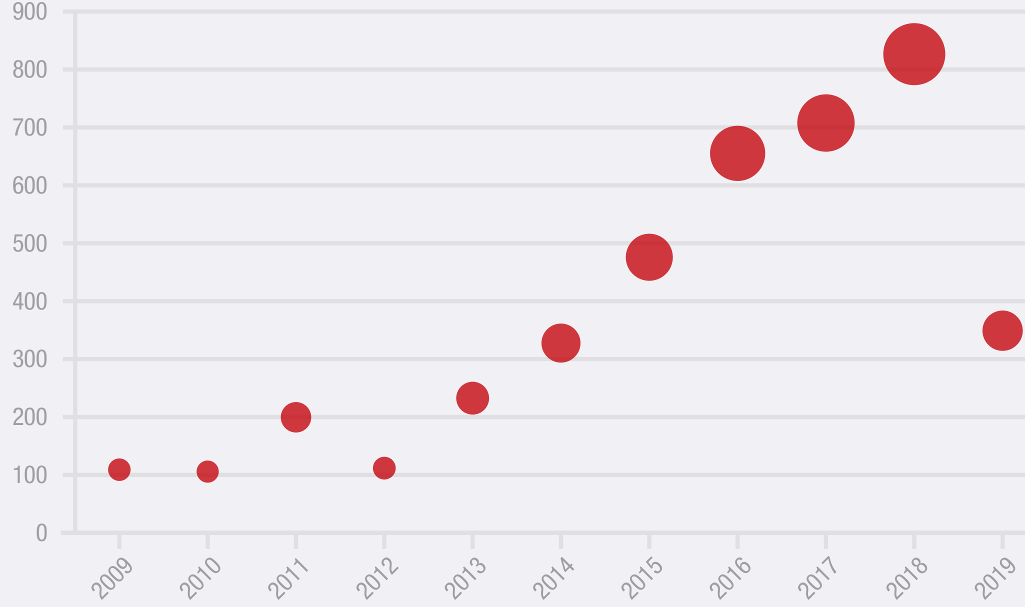
Sektör	Değer
ACİL VE İNSANİ YARDIM	7541,34
EĞİTİM	429,33
ÇOKLU VE ÇAKIŞAN SEKTÖRLER	186,38
SOSYAL ALTYAPI VE HİZMETLER	84,22
İDARİ VE SİVİL ALTYAPILARIN GELİŞTİRİLMESİ	78,84
SAĞLIK	39,68
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	10,87
İLETİŞİM ALTYAPILARININ GELİŞTİRİLMESİ	7,5
SU VE SANİTASYON	5,77
TARIM, HAYVANCILIK, ORMANCILIK, BALIKÇILIK	5,28
SANAYİ, MADENCİLİK, İNŞAAT	2,68
KALKINMA AMAÇLI GIDA YARDIMI	2,31
TİCARET VE TURİZM	1,83
ENERJİ ÜRETİMİ, DAĞITIMI VE ETKİNLİĞİ	1,13

b) Aktör ve Türe Göre

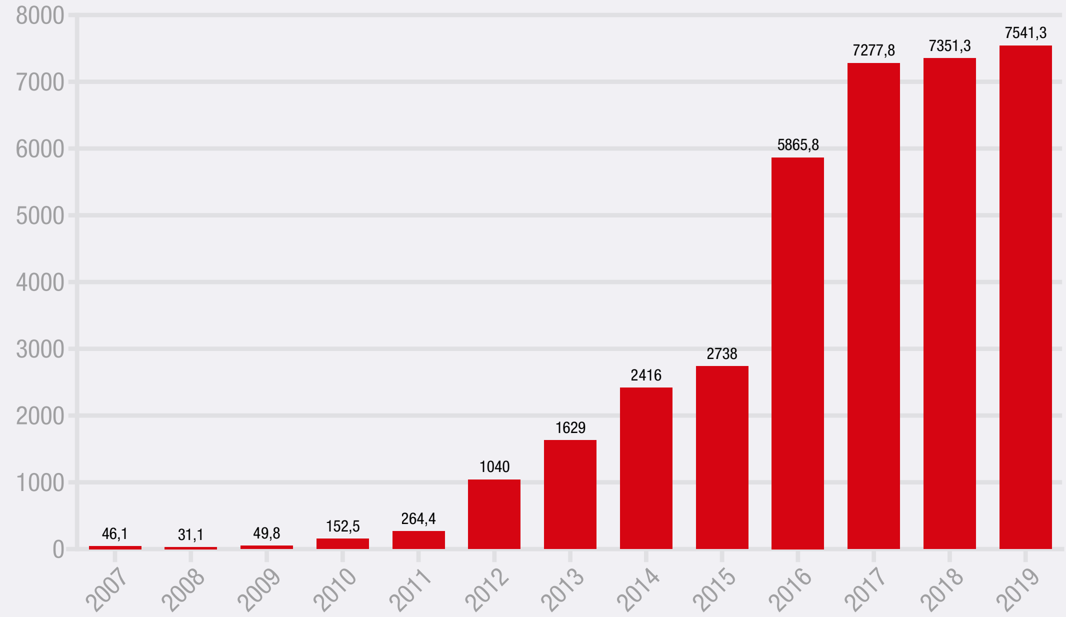
Sivil Toplum Kuruluşlarının İnsani Yardım Harcamaları

(2019; Milyon Dolar)

Türkiye'nin Yıllara Göre Uluslararası İnsani Yardım Tutarı

(2007 - 2019; Milyon Dolar)

POLIS
BURSA UMKE
AFAD
İHH
İHH
LED HEADLIGHT

KURUMSAL

DEĞERLENDİRMELER

2020

Türkiye Afet Yönetimi Gündeminden Notlar

Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu Toplantıları

Afet ve Acil Durum Kurulu, afet ve acil durum risklerini azaltmayı, afet ve acil durum sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmayı, politikaları ve öncelikleri belirlemekle görevli olan Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu toplantıları 13 Temmuz ve 30 Aralık 2020 tarihlerinde gerçekleşti.

İçişleri Bakanı Sayın Süleyman Soylu başkanlığında toplanan kurulun gündeminde 2020 yılı içinde yaşanan depremlerin teknik değerlendirmeleri ve müdahale çalışmaları ile genel görüş ve öneriler yer aldı.

Afet Risk Azaltma Planı Çalışmaları

Afetlere karşı bireysel, kurumsal ve toplumsal dirençliliğin artırılması konusunun en önemli bileşeni afet risklerinin azaltılması konusunda çok önemli iki çalışma yürütülüyor: Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) ve İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP).

İRAP afetlere dirençli şehirler oluşturmayı ve toplumun afetlere duyarlılığını artırmayı hedefleniyor. İlk olarak Kahramanmaraş ili için hazırlanan planın öncelikle pilot olarak seçilen İRAP'ın Samsun, Adana, Afyon, Rize, Tekirdağ, Sivas illeri için, 2021 sonuna kadar da tüm iller için hazırlanması planlanıyor.

İRAP beş modülden oluşmaktadır:

I. İlin Genel Durumu

II. Tehlike ve Risk Değerlendirmeleri

III. Mevcut Durum Analizi

IV. Afet Risk Azaltma Amaç, Hedef ve Eylemleri

V. İzleme ve Değerlendirme

TBMM'de Depreme Karşı Alınabilecek Önlemleri Araştırma Komisyonu Kuruldu

Depreme karşı alınabilecek önlemlerin ve depremlerin zararlarının en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla bir meclis araştırması gerçekleştirilmesine, bu araştırmayı yapacak Komisyonun 22 üyeden kurulmasına karar verildi. İlk toplantısını 10 Kasım 2020 günü yapan komisyon yıl boyunca 9 toplantı gerçekleştirdi.

Toplantılara depremle ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri davet edilmekte ve depreme hazırlık çalışmaları dinlenmektedir.

Komisyon'un çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgiye şu adresten erişilebilir:

https://www.tbmm.gov.tr/depremarastirmakomisyonu/komisyondan_haberler.htm

Fotoğraf: AA

Salgın ve Afet Dönemlerinde Sosyal Koruma Kalkanı

Hasan Basri Alagöz

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Strateji Geliştirme Başkanı

Türkiye nüfusunun tamamına; her haneye, her aileye, her bireye temas eden Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının (AÇSHB) üç temel hedefi bulunmaktadır: Mutlu ve üretken birey, uyumlu aile ve müreffeh toplum.

Bu hedefler doğrultusunda, bireyi ve aileyi güçlendirici sosyal hizmetleri hayata geçiren AÇSHB, aynı zamanda sosyoekonomik kalkınmaya katkı sağlamak için çalışma hayatını düzenleyen ve denetleyen tedbirler almaktadır.

AÇSHB, toplumun tüm kesimlerini; aileyi, nesli, çocukları, kadınları, engellileri, yaşlıları, ihtiyaç sahiplerini, şehit yakınlarını ve gazileri, işçileri, işverenleri, iş arayanları ve emeklileri kapsayan bir "sosyal koruma" sağlamaktadır. Özel politika gerektiren gruplara yönelik koruyucu ve önleyici programlar, odaklı istihdam politikaları ve hak temelli sosyal yardım uygulamaları üzerine inşa edilmiş "sosyal koruma", bireyden aileye, aileden topluma geniş bir etki alanına sahiptir.

AÇSHB'nin deprem, sel, salgın hastalık gibi olağan dışı durumlarda, faaliyetleri ve hizmetleri, temelde önleyici, koruyucu ve iyileştirici olarak öne çıkmaktadır.

AÇSHB'nin olağan dönemlerde ortaya koyduğu kapasite geliştirmeye yönelik faaliyetler, olağan dışı durumlara karşı direnç seviyesinin yükselmesine önemli katkı sağlamıştır. Bu bağlamda; istihdamın korunmasına yönelik araç çeşitliliği, genel sağlık sigortası, yurt geneline yayılmış sosyal yardım ağı ve bakım hizmetleri salgınla ve afetle etkin mücadelede başat bir rol oynamaktadır.

COVID-19 Salgınıyla Mücadele Kapsamındaki Faaliyetler

2020 yılında, COVID-19 salgını tüm dünyada sosyal hayatı ve çalışma hayatını etkisi altına almıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca salgının olumsuz etkilerini azaltmak ve vatandaşları korumak amacıyla sivil toplum kuruluşları, sendikalar, iş dünyası ile kapsamlı istişarelerde bulunulmuş, çözüme yönelik tedbirler "Sosyal Koruma Kalkanı" adıyla hayata geçirilmiştir. Sosyal Koruma Kalkanı; çalışma hayatı, sosyal güvenlik, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler şeklinde dörtlü saç ayağından oluşmaktadır.

Salgının çalışma hayatına etkilerini asgariye indirme doğrultusundaki temel hedef; istihdam imkânlarını, işçileri ve işverenleri birlikte gözetmek olmuş, bu doğrultuda kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği, normalleşme desteği gibi etkin uygulamalar hızla hayata geçirilmiştir. Salgından etkilenen sektörlerdeki işletmelerin sigorta primi ödemeleri ertelenerek işveren ve çalışanlara destek olunmuştur.

Güçlü ve sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemi, alınan ilave tedbirlerle, ülkemizin salgınla mücadele sürecindeki dayanıklılığını artırmıştır. Sağlık Uygulama Tebliğinde (SUT) sürekli güncellemeler yapılarak tanı ve tedavi süreçlerinde vatandaşlardan katılım payı ve diğer ilave ücretlerin alınmaması sağlanmış, COVID-19 hastalarının tedavisinde kullanılan ilaçlar ve immün plazma tedavisi de geri ödeme listesine eklenmiştir.

Yatarak tedavi gören COVID-19 tanılı hastalara sağlık hizmeti sunan profesyoneller için bulaşı önlemeye yönelik yüksek maliyetli bakım hizmetleri geri ödemeye alınmıştır. Böylece bu kapsamdaki hastalara hizmet veren hastanelere, her bir hasta için günlük 660.-TL ek ödeme yapılmaya başlanmıştır.

Yurt dışından gelen kişilere tek hekim tarafından 14 güne kadar istirahat/ iş göremezlik raporu düzenlenmesi imkânı ve raporlu olunan günler için iş göremezlik ödeneğinin ödenmesi temin edilmiştir. Yurt dışında olup sağlık yardımı belgesi talep eden vatandaşların e-posta ile yaptığı başvurular kabul edilmiş, sağlık yardım belgeleri düzenlenerek bu vatandaşların yurt dışında sağlık yardımı almalarına imkân sağlanmıştır.

COVID-19 salgını sürecinde, sosyoekonomik açıdan karşılaşılan zorluklardan birisi de sosyal yardımların vatandaşlara etkin ve hızlı bir biçimde ulaştırılması olmuştur.

Fotoğraf: Türk Kızılay

Salgın döneminde hayata geçirilen Sosyal Destek Programı ile 6 milyonu aşkın hanedeki ihtiyaç sahibi vatandaşlara biner TL destek ulaştırılmıştır.

Bu süreçte, Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi ile sosyal yardım alanında bilişim teknolojileri yoğun olarak kullanılmıştır. 7 modül ve 25 kurumla entegre olan sistem sayesinde sosyal yardım sürecindeki tüm adımların elektronik ortamda yapılması, izlenebilmesi, ölçülebilmesi ve raporlanabilmesi sağlanmıştır. Bu güçlü bilişim sisteminin salgın sürecinde sağladığı veri alt yapısı sayesinde hızlı kararlar alınarak bireylere sosyal yardımların ivedilikle ulaştırılması sağlanmıştır.

Ayrıca *Biz Bize Yeteriz Türkiyem Millî Dayanışma Kampanyası* kapsamındaki 2 milyar TL’yi aşkın bağış, bu veri altyapısı kullanılarak ihtiyaç sahibi hanelere hane başı 1.000.- TL olmak üzere dağıtılmıştır.

Bu dönemde, sosyal hizmetlerin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesi için AÇSHB personeli özverili bir çalışma disiplini benimsemiştir. Kuruluş personeli sabit vardiya sistemine geçerek 7, 10 ve 14 günlük sürelerle kuruluşlardan ayrılmaksızın görevlerini yürütmüşlerdir. Personelin bu fedakâr yaklaşımı, özellikle kuruluşlardaki yaşlıların sağlığının korunmasına ciddi katkı sağlamıştır.

Alınan sıkı tedbirler sayesinde, ülkemizdeki engelli ve yaşlı bakım merkezleri ile huzurevleri, Dünya Sağlık Örgütü tarafından iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiştir.

Sosyal Koruma Kalkanı kapsamında; kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği, işsizlik ödeneği, normalleşme desteği, sosyal destek programı ve "Biz Bize Yeteriz Türkiyem" bağış dağıtımı olarak 2020 yılında sağlanan destek tutarı 45 milyar TL'yi aşmıştır.

Afetle Mücadeleye Yönelik Faaliyetler

AÇSHB Türkiye Afet Müdahale Planı'ndaki (TAMP) 28 farklı hizmet grubundan, *Ayni Bağış Depo Yönetimi ve Dağıtım Hizmet Grubu* ile *Psikososyal Destek Hizmet Grubu* alanlarında ana çözüm ortağı olarak belirlenmiştir.

Afetler sonrasında, AÇSHB tarafından finanse edilen 1.003 Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı (SYDV) afetzedelerin acil ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

AÇSHB tarafından 2020 yılında; Adana, Adıyaman, Bingöl, Bursa, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Giresun, Hatay, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muş, Trabzon, Rize, Sakarya ve Van illerinde afetlerden etkilenen vatandaşlara SYDV'ler aracılığıyla 76 milyon TL tutarında kaynak aktarılmıştır.

2013 yılından bu yana afet durumunda ve acil durumlarda vatandaşların en kısa zamanda normal yaşamlarına dönmeleri ve yaşananlardan psikolojik olarak asgari seviyede etkilenmeleri için AÇSHB ekipleri tarafından psikososyal destek hizmetleri sunulmuş ve bu hizmetler hâlen sunulmaya devam etmektedir.

Afetlerde ve afet sonrasında iyileştirme, geliştirme ve zarar azaltma dönemlerinde psikososyal destek çalışanları yardım ekibinin önemli bir parçası olarak hareket etmektedir.

AÇSHB, afet sonrası psikososyal destek hizmetleri ile ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzlukların önlenmesi, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması ve geliştirilmesi, afetten etkilenenlerin normal yaşamlarına geri dönmeleri sürecinde kendi kapasitelerini fark edip güçlenmelerinin sağlanması için çalışmalar yapmaktadır.

Psikososyal destek hizmetleri, toplumda gelecekte ortaya çıkması muhtemel afet durumlarıyla başa çıkma, iyileşme, toparlanma becerilerinin kazandırılması ve pekiştirilmesi için de oldukça önemlidir.

Müdahalelerin tamamında, hizmetlerden yararlananların kapasitelerinin gelişimini ve hizmetlerin sürdürülebilirliğini temin etmek amaçlanmakta ve toplumsal bağların yeniden inşası ve korunması sağlanmaktadır. Tüm bu hizmetlerin gerçekleştirilmesinde yurt genelinde çalışma yapan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüklerinin ve 353 Sosyal Hizmet Merkezinin rolü büyüktür.

AÇSHB, "mutlu ve üretken birey, uyumlu aile, müreffeh toplum" vizyonu ve "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın!" ilkesi doğrultusunda, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde 2023 hedeflerine ulaşmak için daha üstün bir gayretle çalışmaya devam etmektedir.

İnsan Odaklı Göç Politikaları

Savaş Ünlü

Dr., Göç İdaresi Genel Müdürü

İnsanlık tarihiyle beraber başlayan göç olgusu özelinde son yıllarda hedef ülke hâline gelen ülkemiz, coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle önemli göç akınlarıyla karşı karşıya kalmış ve bu alanda ciddi bir tecrübe edinmiştir. Bu tarihsel tecrübe ve birikimin yapısal bir tezahürü olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile 11 Nisan 2013 yılında kurulmuş, 2014 yılında merkezde ve 2015 yılında da taşrada operasyonel hâle gelmiştir. Genel Müdürlüğümüz temel olarak yabancıların ülkemize girişi, kalışı ve ülkemizden çıkışından sorumlu kurumdur. Bu çerçevede Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün ana sorumluluk alanlarını düzenli göçün yönetilmesi, düzensiz göçle mücadele, etkin bir uluslararası koruma mekanizmasının kurulması, karşılıklı uyum ve iletişim faaliyetleri ile insan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunması oluşturmaktadır.

Uyum faaliyetlerine ve düzensiz göçle mücadeleye ağırlık verdiğimiz 2019 yılının ardından 2020 yılına gelindiğinde, İdlib'te yaşanan olaylar akabinde 3,6 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapan ve her yıl daha da artan düzensiz göç baskısına maruz kalan Türkiye, 27 Şubat 2020 tarihi itibarıyla Suriye krizinin çözümü ve sığınmacılar ve mülteciler konusu özelinde başta Avrupa Birliği olmak üzere uluslararası kamuoyu tarafından yalnız bırakıldığını belirterek ülkeden ayrılmak isteyen yabancıları zorla ülkede tutmayacağını beyan etmiştir. Bu açıklama sonrasında yabancıların hür iradeleri ile çeşitli illerimizden, Pazarkule başta olmak üzere Edirne'nin sınır bölgelerine doğru Meriç Nehri boyunca yoğun bir göçmen akını yaşanmış olup bu insani hareketlilik Genel Müdürlüğümüzün 2020 yılındaki ana gündem maddelerinden biri olmuştur.

Bu süreçte, her fırsatta insan hakları vurgusu yapan Avrupa Birliği'nin umut içinde sınırlarına dayanan yabancılara karşı insan onuruna yakışmayan müdahaleleri sebebiyle mağdur duruma düşen yabancılara Genel Müdürlüğümüz ekipleri 7 gün 24 saat kamu kurum kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde yardım elini uzatmıştır. Bu kapsamda göçmen akınının başladığı tarihten itibaren sınır bölgelerinde yoğunlaşan gruplar için başta güvenlik ve sağlık olmak üzere çeşitli önlemler alınmış, sivil toplum örgütleriyle iş birliği içinde insani yardım malzemeleri (gıda, giyinme, hijyen kiti, battaniye vb.) dağıtılmıştır. Gerekli sağlık hizmetlerinin karşılanması amacıyla 350 sağlık personelinin görevlendirildiği bölgede, çevrenin sanitasyonu ile her türlü bulaşıcı hastalık riskine karşı önlemler de alınmıştır.

Edirne'de yaşanan olayların ardından 11 Mart 2020 tarihinde ülkemizde ilk COVID-19 vakasının görülmesiyle

birlikte, yabancılarla yoğun temas hâlinde bulunan Genel Müdürlüğümüzün gündemine "hem personele hem de yabancılara yönelik gerekli sağlık tedbirlerinin alınması" da eklenmiştir. Bu kapsamda, düzensiz göçmenlerin idari gözetim altında tutulduğu geri gönderme merkezleri ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin barındırıldığı Geçici Barınma Merkezleri (GBM) başta olmak üzere Genel Müdürlüğümüz hizmet alanlarında COVID-19 ile mücadele kapsamında temizlik, ilaçlama, hijyen malzemesi temini, bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır.

Pandemi sebebiyle uluslararası hareketliliğin azalması ve sınırların kapatılması gibi önlemlere rağmen düzensiz göç akınları devam etmiş; bu nedenle düzensiz göçle mücadele ve Yunanistan'ın Ege'de insanlık dışı muamelelerle gerçekleştirdiği geri itme (push-back) vakalarıyla mücadele Genel Müdürlüğümüzün 2020 gündemindeki önceliğini korumaya devam etmiştir.

Öte yandan, pandeminin başladığı tarihten itibaren kamu sağlığı açısından ortaya çıkabilecek sakıncaları önlemek amacıyla özel ihtiyaç sahipleri, kronik hastalığı olanlar veya tedavi ihtiyacı bulunanlar hariç olmak üzere geçici koruma ve uluslararası koruma kapsamındaki yabancılara yönelik hak ve yükümlülüklerine halel getirmeyecek şekilde gerekli idari tedbirler de alınmıştır.

Adana, Kilis, Kahramanmaraş, Hatay ve Osmaniye illerinde bulunan 7 Geçici Barınma Merkezi'nde (GBM) geçici koruma kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olan hâlihazırda 58.905 kişi barınmakta olup bu merkezlerde görülen pozitif vakaların aile üyeleri ve olası temaslıları GBM'lerde oluşturulan izole alanlarda karantina altına alınmıştır. Bunun yanı sıra GBM'ler düzenli olarak dezenfekte edilmiş, barınanlara bilgilendirme broşürleri dağıtılmış, görevli personelin maske ve eldiven kullanımları zorunlu tutulmuş, girişlerde ateş ölçer ile kontroller yapılmış, 65 yaş ve üstü yabancılar başta olmak üzere risk gruplarının dışarı çıkmalarına izin verilmemiş, bu grubun ihtiyaçlarının karşılanması için personel arasında görev dağılımı yapılmış ve diğer gerekli tedbirler il sağlık müdürlükleri ile koordineli şekilde alınmıştır. Yine pandemi özelinde uluslararası kuruluşlarla iş birliği artırılmış ve uluslararası fonların etkin şekilde ihtiyacı olanlara ulaştırılması için GBM'lerde nakit yardımı alan 11.648 haneye 24.04.2020 tarihinde tek seferlik 1.000.-TL tutarında yardım Dünya Gıda Programı (WFP) fonuyla Kızılaykart üzerinden sağlanmış, BMMYK depolarında bulunan sünger yatak, nevresim ve battaniye geçici barınma merkezlerine gönderilmiş, ayrıca GBM dışındaki uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamındaki yabancılardan 80.630 haneye (378.319 kişi) hane başına 1.000.-TL olmak üzere nakit yardımında bulunulmuştur. Toplamda 15.000 haneye daha hane başına 1.000.-TL nakit yardımı yapılabilmesi için Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile iş birliği çalışmaları devam etmektedir.

Tüm sektörler için zorlu geçen 2020 yılının ardından gelinen noktada ülkemizin tarihsel birikimi doğrultusunda ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde yabancıların göç alanına ilişkin tüm iş ve işlemleri insan odaklı milli politikalarla uyumlu biçimde yürütülmeye devam edecektir.

Türk Tipi Kalkınma İş Birliği Modeli ile Sürdürülebilir Kalkınma

Serkan Kayalar

TİKA Başkanı

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), SSCB'nin dağılması ile bağımsızlığını elde eden Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla 1992'de kurulmuştur. Ülkemizin 2000'li yıllarda artan ekonomik ve siyasi istikrarı ile beraber daha aktif bir dış politika izlemesi neticesinde TİKA'nın faaliyet coğrafyası da Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu, Afrika, Güney ve Doğu Asya ve Latin Amerika'ya doğru genişlemiştir. Kurumumuz, hâlihazırda 62 ofisiyle 170'in üzerinde ülkede kalkınma iş birliği projeleri gerçekleştirmekte, Türkiye'nin uluslararası sahadaki etkinliğine katkı sağlamaktadır.

Ülkemiz aktif şekilde yürütülen insani ve girişimci diplomasi neticesinde, küresel ölçekte insani yardımlar alanında önemli bir aktör hâline gelmiştir. Bu kapsamda 2016 yılında ilk defa gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Dünya İnsani Zirvesi'ne ev sahipliğimiz, 4 milyonu aşkın sığınmacıyı barındırmamız ve 4 yıldır insani yardımlarda dünyada ilk sırada yer almamız, ülkemizin insani duruşunu en somut şekilde yansıtmaktadır.

Ülkemiz TİKA koordinasyonunda 2005 yılından bu yana Resmî Kalkınma Yardımlarını (RKY) OECD'ye raporlamaktadır. RKY'nin önemli bileşenlerinden biri de acil ve insani yardımlardır. Kurumumuz, uzun süreli ve kalıcı kapasite inşasını hedefleyen kalkınma projelerinin yanında; doğa kaynaklı afetler, savaş, kuraklık ve toplumsal çatışmalar neticesinde can güvenliği, açlık, susuzluk, kıtlık, barınma, salgın hastalık gibi nedenlerle ihtiyaç sahibi olan bölgelere insani yardım projeleri de gerçekleştirmektedir.

Dünyada 2020 yılında da birçok insani kriz yaşanmıştır. Meksika'da deprem felaketi; Kamboçya, Güney Sudan, Moğolistan, Tanzanya ve Özbekistan'da yaşanan sel felaketleri, Beyrut patlaması gibi felaketler karşısında TİKA ilgili kurumlarımızla iş birliği hâlinde özellikle uzak coğrafyalarda etkili bir müdahale gerçekleştirmiştir.

Myanmar ve Bangladeş'te kamplarda zor şartlarda yaşayan Rohingyalara; ağır ambargo altındaki Filistin halkına, çeşitli Afrika ülkelerindeki mülteci kamplarına TİKA'nın

Fotoğraf: TİKA

ofisleri aracılığıyla desteklerimiz devam etmektedir. Yakın zamanda UNRWA tarafından Ürdün'de inşa edilen Vahdet Kız Meslek Lisesi yenilenmiştir. Bangladeş'in Cox's Bazaar şehrinde bulunan Rohingya Mülteci kampları ile bağlantıyı sağlayan çelik köprünün inşası da kamplara yardım ulaştırılmasını kolaylaştırması sebebiyle geçtiğimiz yıl gerçekleştirilen önemli projeler arasında yer almaktadır.

2020 yılında COVID-19 salgını birçok ülkeyi derinden etkilemiş, özellikle kırılgan ve az gelişmiş ülkelerde yeni krizler doğurmuştur. Bu dönemde TİKA pandemi ile mücadele proje ve faaliyetlerine ağırlık vererek ülkemizin kapasitesini paylaşmaya devam etmiştir. Bu kapsamda kurumumuz 70 ülkede 200'e yakın proje ve faaliyet gerçekleştirmiştir. Bu projelerden 1,5 milyona yakın kişi doğrudan faydalanmıştır. Gerçekleştirilen faaliyetlerde ana çerçeveyi; acil insani müdahale, sağlık alt yapılarının güçlendirilmesi ve beşeri kapasitenin artırılması oluşturmuştur. Acil insani yardım kapsamında birçok coğrafyada; hijyen, gıda, tıbbi malzeme ve tıbbi cihaz desteği projeleri gerçekleştirilmiştir. Sağlık alt yapılarının desteklenmesi kapsamında maske ve dezenfektan üretiminde yerel kapasitenin artırılması öncelenmiş, atölye kurulumları ve ekipman hibeleri hayata geçirilmiştir. Ayrıca daha önce tamamlanan hastane, klinik ve sağlık ocakları yapım ve donatım projeleri, hibe edilen ambulans ve ekipmanlar, pandemi ile mücadele kapsamında hizmet vermektedir. Filistin, Gürcistan, Somali, Pakistan, Nijer ve Kırgızistan'da daha önceden TİKA tarafından inşası ve donatımı tamamlanan hastanelerimiz pandemi döneminde önemli hizmetler sağlamaktadır. Beşerî kapasitenin artırılması kapsamında çevrimiçi olarak tıbbi malzeme üretim eğitimleri ve Sağlık Bakanlığımız iş birliğinde pandemi ile mücadele eğitimleri düzenlenmeye devam etmektedir. Bu kapsamda ilgili kurumlarımız Kızılay, AFAD, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve STK'lar ile etkin bir iş birliği modeli yürütülmektedir. Bu süreçte Türkiye kendi içine kapanmayıp dünyaya örnek olacak uluslararası iş birliği çalışmalarını sergilemeye devam etmektedir.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın "Dünyanın her yerine uzanıp nerede dertli varsa Türkiye olarak oraya gidip az veya çok yardımda bulunacağız." düsturundan hareketle "Türk Tipi Kalkınma İş Birliği Modeli"nin uygulayıcılarından biri olan TİKA; BM nezdinde kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumlu bir şekilde ülkemizin insani duruşunu projelerine yansıtmaya ve uluslararası iş birliğinin geliştirilmesine katkı vermeye devam edecektir.

2020'de Medikal Kurtarma Çalışmaları

Eray Çınar

Dr., Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri
Genel Müdür Yardımcısı

Beşerî ve doğa kaynaklı birçok afete maruz kalan Türkiye'de 1999 Marmara Depremi'nden çıkarılan derslerle afete hazırlıklı olmanın önemi daha fazla anlaşılmış olup özellikle 2003 yılından itibaren afetlere hazırlık ve afete müdahale konularında ciddi çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda afete müdahalenin önemli bileşenlerinden olan acil sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi hedeflenmiş, Sağlık Bakanlığı bünyesinde ülke genelinde afetlere müdahale edecek gönüllü sağlık personelinden oluşan Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) kurulmuştur.

UMKE yurt içinde ve dışında meydana gelen afet ve acil durumlarda acil sağlık hizmetine ihtiyaç duyan kazazede, afetzedelere olay yerinden başlanarak ambulansa veya bir sağlık tesisine nakledilinceye kadar geçen süre içerisinde medikal kurtarma ve acil sağlık hizmeti sunmak üzere, gerekli temel ve ileri eğitimleri almış ve ihtiyaca uygun olarak donatılmış, gönüllü sağlık personelinden oluşan medikal kurtarma ekibidir.

UMKE, afet ve acil durumlar dışında KBRN olayları, yangın ve patlamalar, büyük trafik kazaları, toplumsal olaylar, terör olayları, toplu göç ve büyük nüfus hareketleri, ulusal ve uluslararası spor müsabakaları, tehlikeli ve salgın hastalıklar gibi olaylarda da görev almaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın da uygulamaya geçmesiyle büyük bir ivme kazanan UMKE çalışmaları, UMKE'yi dünyanın sayılı medikal kurtarma ekipleri arasına katmıştır. UMKE bugün gerek bünyesindeki gönüllü sağlık personeli sayısı gerekse farklı dallardaki uzmanlaşmış medikal ekiplerin niteliği açısından medikal kurtarma konusunda dünyada ilk sıralarda yer almaktadır.

Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri sürekli kendini yenileyen, teknolojik gelişmeleri takip eden, kendine güveni tam, fiziki kondisyonu yüksek, liderlik, ekip çalışması ve takım ruhu bilinci gelişmiş, cesur, fedakâr sağlık meslek mensuplarının uyması gereken etik değerlere tam bağlı ve alanında uzman gönüllü personelden oluşur.

UMKE, hâlihazırda 21 bölge ve 81 ilde gerekli eğitimleri almış 11.993 personeli ile afetler başta olmak üzere acil medikal müdahale gerektiren her türlü olaya ve duruma

müdahaleye her an hazır durumdadır. Özellikle 2020 yılının dünyada ve ülkemizde pandeminin yanı sıra çok çeşitli afetlerin yaşandığı yoğun bir yıl olması nedeni ile UMKE yurt içinde ve dışında çok sayıda afete ve acil duruma müdahale etmiş ve insani yardım görevlerinde bulunmuştur.

Pandeminin ilk günlerinde sınır komşumuz İran'da artan COVID-19 vakaları sebebiyle doğu sınır kapılarımıza UMKE tarafından barınma ve acil müdahale çadırları kurulmuş olup hastalığın ülkemize Avrupa'dan bile daha sonra girmesini sağlayan önlemler alınmıştır. Ayrıca yurt genelinde, Gençlik ve Spor Bakanlığının Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlarında izolasyona alınan vatandaşlara sunulan sağlık hizmetlerinde ve buralarda takip edilmeleri sürecinde UMKE personeli görevlendirilmiştir.

UMKE, envanterinde bulunan araç çeşitliliği sayesinde afet bölgelerinde yaşanabilecek iletişim sorunlarında her türlü bilgiyi bakanlık merkez teşkilatına iletebilmektedir.

Bu görevler dışında UMKE 2020 yılında aşağıdaki insani yardım çalışmalarında da aktif rol almıştır:

- 20.01.2020 yaralıların ülkemize havadan tahliyesinin yapıldığı Somali Mogadişu'da meydana gelen patlama
- 22.01.2020 tarihinde Manisa Akhisar ilçesinde meydana gelen 5.8 büyüklüğündeki deprem
- 24.01.2020 tarihinde Elazığ Sivrice'de meydana gelen 6.8 büyüklüğündeki deprem
- 04.02.2020 tarihinde Van Bahçesaray Karabet geçidinde bir minibüs ve iş makinesinin çığ altında kalması
- 26.02.2020 tarihinde Malatya Pütürge ilçesinde meydana gelen 5.1 büyüklüğündeki deprem
- 29.02.2020 tarihinde Edirne sınır kapısında yaşanan sığınmacı hareketliliği
- 14.06.2020 tarihinde Bingöl Karlıova'da meydana gelen 5.7 büyüklüğündeki deprem
- 25.06.2020 tarihinde Van Özalp ilçesinde meydana gelen 5.4 büyüklüğündeki deprem
- 03.07.2020 tarihinde Sakarya Hendek ilçesinde havai fişek fabrikasındaki patlama
- 04.08.2020 tarihinde Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta meydana gelen patlama
- 22.08.2020 tarihinde Giresun ilinde yaşanan heyelan ve sel felaketi
- 30.10.2020 tarihinde İzmir Seferihisar ilçesinde meydana gelen 6.6 büyüklüğündeki deprem.

2020: Fırsatlara Dönüşen Zorluklarla Dolu Bir Yıl

Ruben Cano

IFRC Türkiye Delegasyon Başkanı

2020, COVID-19 salgınından dolayı insani yardım kuruluşlarının geleneksel destek yöntemlerini zorlayan, daha önce deneyimlemediğimiz benzersiz bir yıl oldu.

COVID-19 salgını hem özel hem de mesleki yaşantılarımızı her yönden etkiledi. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu'nun (IFRC) Türkiye'deki insani yardım faaliyetleri de pandemiden oldukça etkilendi. İnsanların sağlık güvenliğini sağlamak için yapılan kapanmalar ve kısıtlamalarla karşı karşıyayken "İnsani yardım sektörü olarak bu süreçten en çok etkilenen insanların hayatlarına nasıl destek olacağız?" sorusunu kendimize soruyorduk.

IFRC'nin mart ayında Türk Kızılay ile birlikte Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Sosyal Uyum Yardımı (SUY) programını devraldığı sırada, COVID-19 pandemisinin ilk kuvvetli etkileri Türkiye ve Avrupa'da hissedilmeye başlamıştı.

Neticede en çok etkilenenlerin bizden destek alabilmesi için uyum sağlamalı hatta yeni yollar bulmalıydık. COVID-19, bir yandan insanları güvende tutmaya devam ederken diğer taraftan en kırılgan olanları desteklemeyi sürdürebilecek yeni yollar bulmak Türk Kızılay ve IFRC'yi daha atik ve esnek olmaya zorladı.

Türkiye'de ve geniş anlamda dünyada, uzaktan çalışma yöntemlerine adaptasyonumuzun hız ve derinliğinden etkilendi. IFRC, ciddi seyahat kısıtlamalarına rağmen 2020 boyunca acil durumlarda koordinasyonu sağlama ve kapasite destekleme gibi küresel ölçekteki asli görevlerini yerine getirmeyi başardı. Bu, uzun yıllardır var olan ancak daha önce yeterince kullanmadığımız mesajlaşma, telekonferans, bulut gibi bilgi paylaşımı ve diğer teknolojilerin hızla ölçeklendirilmesi ve sistematik kullanımı sayesinde oldu.

Salgınla başlayan kısıtlamalara rağmen SUY kapsamında destek alanların görüşlerini duymak, anlamak ve onlarla güçlü bağları sürdürmek için temel bir fırsat sunan ilk uzaktan odak grup görüşmelerini[1] gerçekleştirmek için Türk Kızılay ile birlikte çalıştık. Bir başka ileri teknolojik yenilik ise SUY ile ilgili söylentileri tespit eden, analizini yapan ve bunlara yanıt veren özel bir söylenti izleme ve yönetim sisteminin[2] kurulmasıydı.

Türk Kızılay 168 Çağrı Merkezi'nde SUY'un kusursuz uygulanmasını kolaylaştırmada önemli bir rol oynamaktadır. Salgının başlangıcında COVID-19'un yayılmasını önlemek için gerekli tüm önlemleri alacak şekilde uyum sağladıktan sonra Çağrı Merkezi, SUY üzerinden destek alan

geçici koruma (GK) ve uluslararası koruma (UK) statüsündeki yabancıların çağrılarını yanıtlamaya ve onlara beş farklı dilde gerekli bilgileri sağlamaya hızla devam etti.

Türk Kızılay Toplum Merkezleri, IFRC iş birliğinde COVID-19'a hızlı bir şekilde yanıt verdi. Türk ve GK/UK statüsündeki yabancılardan oluşan gönüllüler, 2 milyondan fazla maske üretti ve bunlar ülke genelinde dağıtıldı. Diğer eğitimler ve kurslar online platforma uyarlanarak ailelerin kritik bilgilere, psikososyal desteğe, eğitimlere ve diğer hizmetlere erişebilmesi sağlandı. Toplum Merkezleri de sosyal medyayı ve diğer dijital platformları kullanarak COVID-19 ile ilgili yanlış bilgilerin üstesinden gelinmesinde kritik destek sağladı.

COVID-19 salgını sadece çalışma şeklimizi değiştirmedi, aynı zamanda hizmet verdiğimiz insanların insani ihtiyaçlarını daha da artırdı. IFRC ve Türk Kızılay, Türkiye'de SUY'dan faydalanan GK/UK statüsündeki yabancıların yaşamları üzerinde COVID-19'un sosyoekonomik etki değerlendirmesini[3] hemen yürüterek hızla gerekli aksiyonları aldı. Değerlendirme, ankete katılanların yüzde 70'inin COVID-19 salgınının Türkiye'de başlamasından bu yana geçim kaynaklarını kaybettiğini gösterdi. Harcamalarında artış olduğunu belirten yüzde 80 ile birleştiğinde bu, hâlihazırda kırılgan durumda olan GK/UK statüsündeki yabancıların temel ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla borç almasına neden oluyor. COVID-19 salgınının getirdiği ek sosyoekonomik etkiyi azaltmaya katkıda bulunabilmek amacıyla Türkiye'de yaşayan 1,7 milyondan fazla GK/UK statüsündeki yabancıya, hâlihazırda aldıkları maddi desteğe ek olarak SUY programı üzerinden 1.000 .-TL nakit yardımı yapıldı. Şok etkisine karşı geliştirilen bu tedbir aynı zamanda Kızılhaç ve Kızılay Hareketi tarihinde en büyük miktarda tekil nakit transferi[4] oldu ve tutarı 46,4 milyon Euro'ya ulaştı.

İnsani Yardım Çalışmalarında 7 Temel İlke

Nakit temelli programların hızlı ve geniş ölçekte yanıt verebilmemize ve hizmet verdiğimiz insanları, personelimizi ve dünyanın dört bir yanındaki gönüllülerimizi korumaya devam etmemize olanak tanıdığını gösterdik. Para transferini Türk Kızılay'ın Kızılaykart platformu ve banka kartı aracılığıyla[5] yapmak, hızlı yanıt vermemize, mevcut ihtiyaçlara uyum göstermemize ve ihtiyaç duyulduğunda çok büyük ölçekte ek yardım sağlamamıza olanak tanıdı. IFRC, nakit temelli yardımların dağıtılması hususunda küresel bir lider olup bu kapsamdaki modellere yatırım yapmaya kararlıdır. IFRC'nin 2021 Küresel Planı'nda[6] açık bir şekilde belirtildiği gibi 2025 itibariyle insani yardımların yüzde 50'si nakit temelli ve kuponların (voucher) kullanılması üzerinden sunulmaya devam edecektir.

Etkilenen topluluklarla çalışmaya ve onların yeni bir normale doğru kendi yollarını takip edebilecekleri en iyi konumda olduklarını bilmeye her zamankinden daha çok ihtiyacımız var. Nakit temelli yardımlar; insanlara özgürlük, seçim yapma, kendi ihtiyaçlarına öncelik verme ve topluluklarına katkıda bulunma imkânı tanıyor.

Yeni bir yıl, yeni umutlarla gelir. Yaklaşan aşılama kampanyasının COVID-19 pandemisinin 2020'de sağlığımıza yönelik küresel ölçekte oluşturduğu büyük tehdide son vermesi bekleniyor. Ancak bir yandan da sosyoekonomik etki dâhil olmak üzere süregelen zorluklarla salgının milyonlarca sığınmacının ve Türk vatandaşının yaşamını ciddi biçimde etkilemesi bekleniyor. Aynı zamanda bağışçı ülkelerin giderek artan iç ihtiyaçları nedeniyle insani yardımda beklenen azalma, az gelişmiş ülkeler ile mülteciler de dâhil en savunmasız gruplar için aşıya erişimdeki eşitsizlikler, insanlığın kararlı ve kolektif biçimde ele alması gereken ve varoluşsal bir tehdit oluşturan iklim değişikliği de söz konusudur.

İleriye doğru yol alırken IFRC hem hâlihazırda iyi bildiğimiz hem de yeni ortaya çıkan bu zorlukların üstesinden gelmek için Türk Kızılay ve 192 Ulusal Topluluk ile çalışmaya devam edecektir. IFRC, üyesi olan Ulusal Toplulukların dünyanın eşi benzeri görülmemiş ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli olan liderlik, koordinasyon ve kritik kaynakların seferber edilmesi konularında gayret edecektir.

---

1 https://media.ifrc.org/ifrc/2020/11/30/COVID-19-opportunity-challenge-traditional-way-working-communities/.

2 https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2020/12/ESSN_Rumour_Report_-October_2020.pdf.

3 https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2020/05/Impact-of-COVID-19-on-Refugee-Populations-Benefitting-from-ESSN-Programme.pdf.

4 https://media.ifrc.org/ifrc/2020/08/04/ifrc-provides-largest-single-cash-transfer-respond-socio-economic-needs-amid-COVID-19/.

5 http://kizilaykart-suy.org/TR/index.html.

6 https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2020/12/IFRC-2021-Global-Plan-FINAL-1.pdf.

Uluslararası İş Birliği ve Dayanışma ile Stratejik Destek

Alvaro Rodriguez (BM Türkiye Ülke Ekibi adına)

BM Türkiye Mukim Koordinatörü (Tedviren)

Türkiye, 2014'ten bu yana dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. 2020 yılında, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin sayısı 3,6 milyonu geçerken Türkiye, diğer ülkelerden de yaklaşık 320.000 uluslararası koruma başvuru sahibi ve statü sahibine ev sahipliği yapmaya devam etmektedir.

2020-2021 Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) Türkiye Bölümü, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin, ev sahibi toplumun ve ilgili kurumların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin çabalarını desteklemek amacıyla, Türkiye'nin yasal ve politik çerçevesine uygun kapsamlı bir stratejik müdahale ortaya koymaktadır.

3RP'nin genel koordinasyon yapısı altında yer alan koruma, eğitim, temel ihtiyaçlar, sağlık, geçim kaynakları, gıda güvencesi ve tarım sektörleri aracılığı ile Birleşmiş Milletler kuruluşları ve sivil toplum ortakları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Suriye krizine yönelik müdahalesini desteklemek için çalışmaktadır. Bu destek, büyük ölçüde, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerdeki talep artışı nedeniyle büyük yük altında kalan kamu sistemlerine ve hizmetlerine yöneltilmiştir.

COVID-19 salgını, 2020 yılında, büyük mülteci nüfuslarına ev sahipliği yapan ülkelerin üzerinde bulunan yükü arttırmıştır. Bu dönemde Türkiye'de kaynakların pandemiye müdahale amaçlı kullanılması için birçok kamu hizmetinin kısa süreli duraklatılması veya azaltılması gerekmiş veya uzaktan ve sınırlandırılmış çalışma yöntemleri benimsenmiştir. Türkiye'nin kapsayıcı politikalarına rağmen pandemi, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler için daha büyük zorluklara sebep olmuş ve bu kritik dönemde temel hizmetlere erişememe riski oluşturmuştur.

COVID-19 salgınının geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler üzerindeki ekonomik ve sosyal etkileri eşit derecede endişe vericidir. Pek çok işletmenin geçici olarak kapanması ve işletmelerin gelirlerinin önemli bir bölümünü kaybetmesi maaşların düşürülmesine neden olmuş, toplumun her kesimini etkileyen işsizlik artışına ve geçim kaynaklarında keskin bir düşüşe yol açmıştır. Geçici koruma sağlanan birçok Suriyeli, uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi, COVID-19 salgını öncesinde kayıt dışı

veya iş güvencesi olmadan çalıştığı için, bu kişilerin pandeminin sebep olduğu ekonomik yavaşlama döneminde işsiz kalma riskleri artmıştır.

Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri pandemi nedeniyle geçim ve gelir kaynaklarını kaybetmiş, birikimlerinin olmaması nedeniyle pandemiden daha da fazla etkilenmiş ve yemek, kira, temizlik ve diğer günlük giderler gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaya başlamıştır. Pandemi nedeniyle daha da artan yoksulluk riski ile birlikte, yoksul hanelerde yaşayan çocuklar potansiyel olarak yaşam boyu sonuçları olabilecek yetersiz beslenme riski ile karşı karşıya kalmıştır. Üstlendikleri bakım hizmetlerinin, sağlık krizleri sırasında bu sorumluluklar yoğunlaştığı için kadınlar ve kız çocukların enfekte olma riskini arttığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

3RP ortaklarının COVID-19 salgınından kaynaklanan ihtiyaçları belirlemek adına gerçekleştirdiği etki değerlendirme analizleri, Cumhurbaşkanı Yardımcılığı Ofisi tarafından gerçekleştirilen analizler ile birbirini tamamlar niteliktedir. Etki analizleri, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin de dâhil olduğu pek çok savunmasız grubun ve hanenin COVID-19 salgınının neden olduğu sosyoekonomik risklerden ciddi şekilde etkilendiğini ve savunmasız grupların iyileşme planlarına dahil edilmesi ve önceliklendirilmesinin öneminin arttığını göstermektedir.

COVID-19 salgınına müdahale yükünün artmasına rağmen, Birleşmiş Milletler kurumları ve ortakları tarafından desteklenen kamu kurumları geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi ulusal sistemler kapsamındaki hizmetlere erişimini sağlamaya devam etmiştir.

Hayata Geçirilen Uygulamalar

COVID-19 salgınının etkilerine cevaben, Türkiye'deki 3RP ortakları ek bir müdahale planı hazırlamış ve bu plan 7 Mayıs 2020'de kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu kapsamda özellikle Türkiye'deki mülteci ve ev sahibi toplulukların kısa ve orta vadedeki ihtiyaçlarına odaklanmak suretiyle pandeminin hassas gruplar üzerindeki etkisini azaltacak tamamlayıcı faaliyetler ve müdahaleler vurgulanmıştır.

3RP ortakları, pandemiden etkilenen kadınların ve erkeklerin, kız çocukları ve oğlan çocuklarının, toplulukların ve kurumların öncelikli ihtiyaçlarını belirleyerek ve pandeminin tetiklediği ek ihtiyaçlara yanıt vermek için yeni faaliyetler geliştirerek hizmet, destek ve yardım sunumunu uyarlamaya çalışmıştır.

Önceliklendirilen müdahaleler kapsamında bilgilendirme faaliyetleri yapılmış, uzaktan öğrenme yoluyla eğitimin devamı için destek, risk altındaki gruplara telefon ve çevrimiçi destek hizmetleri ve beklenmedik geçim kaybının ardından temel ihtiyaçların karşılanması adına en savunmasız hanelere acil nakit yardımı sağlanmıştır.

Fotoğraf: AA, Muhammed Said

COVID-19 salgını nedeniyle artan koruma riskleri göz önüne alındığında, destek hizmetleri hakkında zamanında ve erişilebilir bilgi ihtiyacı daha da kritik hâle gelmiştir. Planlama ve programlama sırasında en savunmasız birey ve hanelere ulaşılması adına cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verilerin toplanması gerekmektedir.

Sosyal koruma, dezavantajlı ve savunmasız grupları desteklemenin yanı sıra sosyal uyumun sağlanması insani ve ekonomik kalkınmayı desteklemekte hayati bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak Birleşmiş Milletler kuruluşları ve ortakları pandemi döneminin etkilerinin azaltılmasında önemli rol oynayan çeşitli nakit temelli yardımları sunmak adına Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. Bu kapsamda Şartlı Eğitim Yardımı programı, uyarlanmış öğrenim ve evde okul desteği pandeminin etkilerinin azaltılmasında hayati önem taşımaktadır. İstihdamın desteklenmesi (örneğin mesleki ve dil eğitimleri ile), mevcut iş olanaklarını muhafaza etme ve küçük ve orta işletmelere destek Birleşmiş Milletler'in 2020 yılı programlamasında temel bileşenleri oluşturmuştur. Bu hususta özel sektör, ulusal ve yerel kurumlar ile yakın iş birliği devam etmektedir. İşletmelerin COVID-19'un olumsuz etkilerini hafifletmesine olanak sağlamak amacıyla dijitalleştirilmiş pazara destek ve erişim de desteklenmiştir. 2021-2022 3RP planı için, 3RP sektörleri pandeminin etkilerini değerlendirerek sektör planlarına 3RP COVID-19 Müdahale Planı'nı yansıtmıştır.

İnsani Yardım Çalışmalarında Hesap Verebilirlik ve Koordinasyon

Itır Erhart

Doç. Dr., Açık Açık Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Açık Açık Derneği, Türkiye'de bağışçıları, bağışçı haklarını tanıyan şeffaf ve hesap verebilir dernek ve vakıfları bir araya getirmek amacı ile kurulmuş, bünyesinde 2020 itibarıyla, 120 sivil toplum kuruluşunun bulunduğu bir platformdur. Bir çatı kuruluş olduğu için platformda yer alan STK'ların faaliyet ve yetkinlik alanları ve çalışmalarına dair bilgi sahibidir ve çalışanları ile düzenli olarak iletişim hâlindedir. Bu bağlamda, 2020 yılında insani yardım alanında yaptığımız çalışmaları ve elde ettiğimiz deneyimleri şöyle özetleyebiliriz;

- 24 Ocak 2020 Elazığ Depremi'nin hemen ardından ihtiyaç analizinden arama kurtarmaya, gıda bankacılığından gönüllü koordinasyonuna kadar farklı alanlarda uzmanlıkları ve deneyimleri olan ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren 20'den fazla sivil toplum kuruluşu "STK Afet Platformu" olarak bir araya geldi. Birbirini tanıyan ve birbirinin uzmanlık alanları konusunda bilgi sahibi olan STK'ların kurucu, yönetici ve profesyonelleri ilk iş olarak görev paylaşımı yaparak depremin negatif etkisini ve zararını asgariye indirmek için birlikte çalıştı. Açık Açık olarak biz de ilk günden itibaren platformun içinde yer aldık ve bilgi birikimimizi, yetkinliğimizi ve deneyimimizi paylaştık
- COVID-19 pandemisi nedeniyle, Mart 2020'de bünyemizdeki STK'ların neredeyse tamamı saha çalışmalarına ara verdi. Bazıları çalışmalarını çevrim içi ortamlara taşırken, özellikle insani yardım alanında çalışan, Temel İhtiyaç Derneği, Hayata Destek Vakfı gibi kuruluşlar pandemi nedeniyle ortaya çıkan ve/veya artan ihtiyaçları karşılamaya yönelik çalışmalar yapmaya başladı. Açık Açık olarak bünyemizde STK'lara bir çağrı yapıp bu dönemde yürüttükleri insani yardım çalışmaları ve projeleri ile ilgili bilgi topladık. Açık Açık Blog'da (http://acikblog.org/) tüm bu çalışmaları paylaştık. Özellikle temel gıda, hijyen malzemesi ve tıbbi malzeme desteği veren STK'lara iletişim desteği verdik

Fotoğraf: AA

- Açık Açık Kurucu Üyesi Doç. Dr. Itır Erhart, İhtiyaç Haritası'nın kurucularından Mehmet Sarıca ile birlikte pandemi boyunca "Good4Cast" adlı bir podcast serisi hazırlayıp sundu. Her hafta Instagram üzerinden canlı olarak yayın yapan Erhart ve Sarıca, STK yöneticileri ile pandemi sürecinde yaptıkları çalışmaları konuşarak onlara ihtiyaç sahipleri ve destekçilerle buluşmaları için destek verdi. Yayınlar daha sonra podcast olarak çeşitli platformlara yüklendi
- Açık Açık Derneği 1 Ekim 2020 itibarıyla resmî olarak kurulan STK Afet Platformu'nun üyesi niteliğiyle İzmir Depremi sonrasında da sahaya destek verdi
- 5 Aralık 2020 gününde Açık Açık Kurucu Üyesi Itır Erhart, Ulusal Gönüllülük Komitesi tarafından düzenlenen etkinlikte Mehmet Akif Can (AFAD), Nurdal Durmuş (Türk Kızılay), Serhan Süzer (Afet Platformu), Ali Sinan Avşar (Toplum Gönüllüleri Vakfı) ve Dünya Polat'ın (Türk Psikologlar Derneği) katıldığı "Afet Yönetiminde Gönüllülük" panelini yönetti.

Sivil toplumun, özellikle de insani yardım alanında çalışan dernek ve vakıfların büyük bir özveri ile çalıştığı, yeni yöntemler denediği, yeni projeler geliştirdiği bir yıl oldu 2020. Açık Açık olarak dâhil olduğumuz tüm çalışmalara baktığımızda, bunları bünyemizdeki STK'lar, kamu kurumları ve yerel yönetimlerle iş ve güç birliği yaparak gerçekleştirdiğimizi görüyoruz. 2020 yılı sivil toplum olarak, özellikle afet ve kriz yönetimi söz konusu olduğunda, mümkün olan en hızlı şekilde sahada çalışmaya başlayıp, bir yandan arama kurtarma çalışmalarını sürdürürken bir yandan bölgedeki ihtiyacın tespit edilip, haritalanarak paylaşılabilmesi ve gelen desteğin ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmesi için birlikte çalışmamızın ve uzmanlıklarımızı birleştirmemizin ne derece önem taşıdığını gösterdi hepimize.

İhtiyacın ve desteğin şeffaf bir biçimde paylaşılmasının ayni ve nakdi bağışlara olumlu olarak yansımasının yanı sıra sivil toplum alanına duyulan güveni arttıracağına da inanıyoruz. Bu nedenle, önümüzdeki yıllarda da aynı şeffaflık ve hesap verebilirlik kriterleri çerçevesinde, diğer sivil toplum kuruluşları ile iş birliği hâlinde, çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

İnsani Yardımda Sürdürülebilirlik ve Dayanıklılık

Rubeena Esmail

GİZ Türkiye Ülke Direktörü

Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GİZ), Alman Hükûmeti tarafından sağlanan mali kaynak ile 2015 yılından bugüne Türkiye'de Suriyeli mültecilere yönelik faaliyetlerini yürütmekte, bu kapsamda mültecilere ve yoğunlukla Güneydoğu'da bulunan ev sahibi toplumdaki ihtiyaç sahibi nüfusa destek vermektedir.

GİZ'in projelerini uygularken ilgili Bakanlıklar, yerel STK'lar ve yerel yönetimler ile yürüttüğü yakın iş birliği, COVID-19'un Türkiye'de yayılma sürecinde toplumun acil ihtiyaçlarına hızlı bir şekilde cevap verebilmesine imkân sağlamıştır. GİZ'in yürüttüğü ve asıl faaliyet alanları, istihdam ve beceri kazandırma, koruma, farkındalık yaratma, eğitim ve dil kursları olan tüm projeler altı hafta gibi bir süre zarfında tüm programlarını salgının ekonomik ve sosyal etkilerini hafifletici önlemlerin uygulanmasına dönüştürmüştür.

En çok risk altında olan mültecilerin ve yerel halkın korunması amacıyla gıda ve diğer yardım malzemeleri dağıtılmış, ihtiyaç sahiplerine nakit yardımı sağlanmıştır. İstihdamın geliştirilmesini hedefleyen programlarımızda yer alan STK ortaklarımız 2.000'in üzerinde kişiye kısa çalışma ödeneği, beceri eğitimlerine katılan kursiyerlere burs ve henüz kayıt sürecinde bulunan 400 küçük işletmeye mali destek sağlamıştır.

Bunun yanı sıra belediyeler de 555.000'in üzerinde maske ve 220.000 yüz siperliğinin üretimi için kadınlarımıza istihdam sağlamış, 58.000 hijyen kiti dağıtılmış, dört belediyenin aşevi günde 5.000 kişiye hizmet verecek şekilde güçlendirilmiş ve 3 mesleki ve teknik okul için ilgili bölgedeki sağlık ve kamu çalışanlarının ihtiyacını düzenli olarak karşılamak üzere maske üretim makinası temin edilmiştir. Toplum merkezlerinde sunulan psikososyal destek hizmetlerinin ve dil kurslarının devamı için uygulama ortaklarımız online kurslara geçiş yapmıştır. Tüm bu çalışmalar ile eşzamanlı olarak GİZ, COVID-19 salgını nedeniyle değişen yeni hizmet şekillerine uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla uygulama ortaklarına yönelik kapasite geliştirme programlarını yeni koşullar çerçevesinde güncellemiştir.

GİZ Türkiye'nin faaliyetleri bu dönem içinde COVID-19 salgınının gerekli kıldığı acil ihtiyaçlara cevap verebilme yönünde uyarladığı çalışmalar ile sınırlı kalmamış, yürütülen programlar gözden geçirilerek Türkiye'deki mülte-

Fotoğraf: TRT World, Khalid al Banna

cilerin ve ev sahibi toplumun uzun vadeli ihtiyaçlarına yönelik yeni değerlendirmeler de yapılmıştır. Yerel toplumun ve mültecilerin COVID-19 salgınının ekonomik ve sosyal etkileri ile gelecek yıllarda baş edebilmeleri için ihtiyaç duyacakları "sürdürülebilirlik" ve "dayanıklılık" gibi spesifik konular üzerine yeniden odaklanılmaya başlanmıştır. GİZ olarak, Cumhurbaşkanı Yardımcılığı Ofisi, Millî Eğitim Bakanlığı; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; Gençlik ve Spor Bakanlığı; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü; Gaziantep, Adana, Kilis, Hatay ve İstanbul belediyeleri ile ulusal ve yerel STK'lar gibi köklü ve güvenilir ortaklarımızla yakın iş birliği içinde COVID-19 salgını altında değişen gerçeklik çerçevesinde uygun çözümler bulacağımızdan eminiz.

Sosyal Araştırmalar, Savunuculuk ve İnsani Gelişme

Vural Çakır

İNGEV Başkanı

İNGEV'de (İnsani Gelişme Vakfı) insani gelişmeyi, savunuculuğun yanı sıra hedef odaklı sosyal araştırmalar ve uygulama programları yürüterek destekliyoruz. Sosyal araştırmalarla uygulama projelerinin doğru tasarlanmasını amaçlıyoruz.

Yerel yönetimlerde dijital yönetişim fırsatları, sosyal medya imajı, toplumsal cinsiyet algısı, pandemi dönemi KOBİ'lerin ihtiyaç analizi, sivil toplum kuruluşları imajı gibi araştırmalarla salgın ortamındaki önemli konularda yol gösterici raporlar ortaya koyduk. "İNGEV Chats" adını verdiğimiz bilgilendirme amaçlı çevrim içi sohbetlerin erişimi 1 milyon kişiyi aştı.

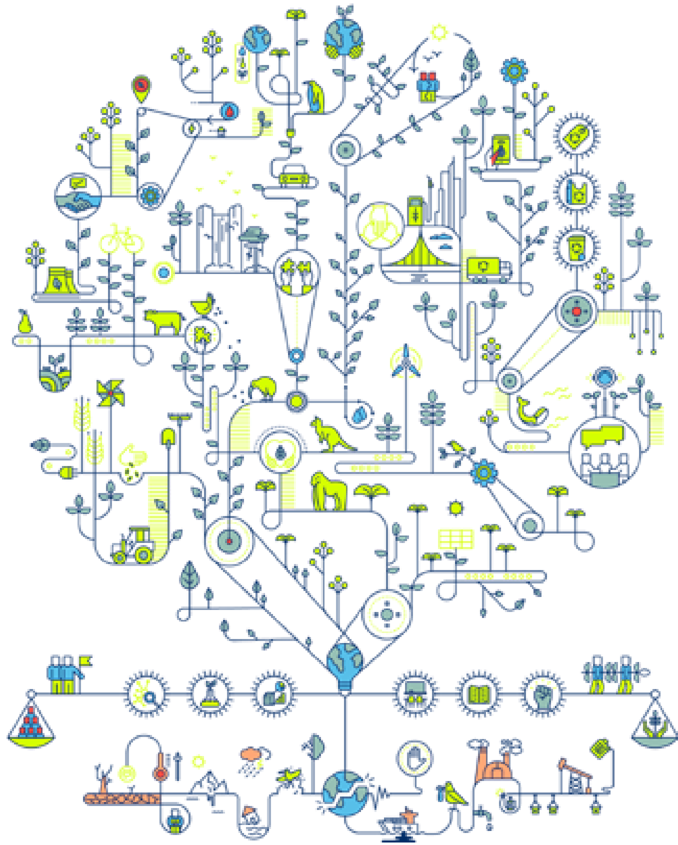
2020 yılında özellikle geçim kaynaklarına yönelik uygulama projelerine yoğunlaştık. Girişimciliğe ve istihdam geliştirmeye önem verdik. Özellikle sığınmacıların sürdürülebilir geçim kaynaklarına ulaşmaları için çalışmalarımız yoğunlaştı.

Mültecilik, yerini yurdunu terk etmek zorunda kalmak, dünyanın en zor "işi". Normal bir toplumda "dezavantajlı" diye tanımladığımız ve özellikle destek olmaya çalıştığımız bireyler vardır. Bunları yoksullar, engelliler, geliri olmayan ihtiyaç sahibi kadınlar, yaşlılar, çeşitli etnik azınlıklar diye sayabiliriz. Mültecilik bütün bunlara ilaveten bir de dilini, kültürünü bilmediğin bir ülkede, hiçbir gelirin olmadan yeni bir hayat kurmak gibi zorluk ve dezavantajları katmerli bir şekilde içerir.

Türkiye barındırdığı sığınmacı nüfus açısından dünyanın en fedakâr, en iyiliksever ülkesidir ancak bu fedakârlık konuşulduğundan çok daha büyük bir meseleyle de uğraşmayı gerektiriyor. Dış yardım ve fonlar önemli katkılar sağlasalar da meselenin gerektirdiği ekonomik kaynakların büyüklüğüne oranla bunların yetersiz kaldıklarını biliyoruz. Ülkedeki işsizlik ve ekonomik sıkıntılar özellikle Suriyelilere karşı ciddiye alınması gereken bir gerginlik yaratma potansiyeli de taşıyor. Suriyelilerin sürdürülebilir gelir kaynaklarına sahip olmaları ve mümkün olduğunca bunu Türkiye ekonomisine de katkı verebilecek şekilde yapmaları bulunabilir en iyi yol.

İNGEV'in, özellikle girişimciliği teşvik etme yönündeki uygulamaları, sürdürülebilir geçim kaynakları yaratmanın ülke ekonomisine katkı sağlamanın yanı sıra olası toplumsal gerginliklerin azaltılmasına da hizmet vermeyi amaçlamaktadır.

2020 yılı sonuna geldiğimizde resmî kuruluşuna destek verdiğimiz girişim sayısı 400'ü aştı. Hukuki, finansal ve özellikle iş geliştirme amaçlı 1.500'den fazla danışmanlık gerçekleştirdik. Kurduğumuz çağrı destek merkezi 5.000'den fazla soruyu cevapladı. Pandemi ortamında düzenlediğimiz dijital fuarla girişimcilerin ihracat potansiyellerini, Arapça konuşulan coğrafya başta olmak üzere artırmayı hedefledik. Yılın son ayında açılan Şanlıurfa İş Geliştirme Merkezi ile bu şehrimizdeki iş hayatının gelişimine katkı vermeye başlıyoruz.

Tasarım: UNDP, İnsani Gelişme Raporu

Pandemi döneminin olumsuz etkilerini azaltabilmek için çoğu kadınlara yönelik olmak üzere KOBİ'lere hibe desteği sağladık. 150 KOBİ'ye ayrıca internet erişimlerini ve kullanımlarını kolaylaştıracak hibeler verilmesine aracılık ettik. Engelliler ise özel bir çalışma alanımız oldu. 117 engelli ile iş sahibi olmaları için birlikte çalıştık.

Bütün bu süreçlerden birçok ders çıkardık. Önemli üç tanesini burada paylaşabiliriz.

İlk dersimizin konusu, fon verimliliğinin yükseltilmesi. Özellikle yurt dışından gelen fonlar birçok ara aşamadan geçerek nihai faydalanıcıya ulaşıyor. Yabancı donörlerin öncelikle kendi ülkeleri bazlı bir kuruluşa fon vermeyi tercih etmesi, sonra aynı kuruluşun kendisine Türkiye'de ofis açması, ardından alt yüklenicilerle sürece devam etmek şeklinde akan süreç yönetsel giderleri yükseltiyor. Burada bir süreç verimliliği fırsatı var.

İkinci dersimizin konusu ise destek programlarının metrik hedefleri ve içerik kalitesinin uyumlu yönetilmesiyle ilgili. Fon sistemlerinin bürokratik gereklilikleri ve zaman baskısı metrik hedeflere yoğunlaşırken içerik kalitesi zayıf kalabiliyor. Hibeler, eğitimler, mentorluk, danışmanlıklar gibi aktivitelerin aslında nihai "faydalanıcı değeri" yaratmayan ama kâğıt üzerinde hedefine ulaşan aktiviteler olma riski var.

Sözünü ettiğimiz bu derslere dolaylı olarak da kaynaklık eden en önemli dersimiz ise teknik kalitesi yüksek, profesyonel bir yapı ile çalışabilen, güçlü ve "non-partisan" sivil toplum kuruluşlarına olan hayati ihtiyacımız. Türkiye'nin ülke içi olduğu kadar, bölgesel ve küresel olarak da saygınlığı olan bu tür sivil toplum kuruluşlarına çok ihtiyacı var. Onları desteklemeli ve sayısını artırabilmeliyiz.

Tüm Yönleriyle Göç Yönetimine Destek

Lado Gvilava

Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Misyon Şefi

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Türkiye'de göçün tüm yönlerini ele alarak otuz yıla yakın bir süredir Türkiye Hükümeti'nin göçü yönetme kapasitesinin gelişimini desteklemektedir. IOM Türkiye'nin yürüttüğü göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanması, insani yardım, işgücü entegrasyonu, göç ve sınır yönetimi, göçmenler ve ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal uyumu teşvik çalışmaları, 2020 yılında COVID-19 salgını sebebiyle yeniden düzenlenerek devam etmiştir.

2020 yılı salgın nedeniyle birçok faaliyet alanında kesinti yaratmış olsa da IOM toplumsal istikrar, barınak rehabilitasyonu ve sanitasyon, işe yerleştirme hizmetleri, iş geliştirme eğitimleri, girişimcilik eğitimi, kurumsal geliştirme fonu, toplum temelli tarım ve nakdi yardımlar gibi alanlarda yeni çözümler geliştirerek göçmen ve mülteci grupları desteklemiştir. Koruma ve Dayanıklılık Birimindeki Psikososyal Mobil Ekipler, acil durum yönetimi, insan ticaretiyle mücadele, hukuki bilgi ve farkındalık gibi alanlarda belediye göçmen ve toplum merkezlerinde alınan uygun önlemlerle yüz yüze veya online destek vermiştir.

İyileştirme ve Toplum İstikrarı Programı kapsamında bu sene IOM Türkiye; hibe destekleri, kurumsal geliştirme ve girişimcilik eğitimleri, toplum temelli tarım gibi projeleri hayata geçirmiştir. Örneğin, hem yerel tarım faaliyetlerini teşvik etmek hem de Türk ve göçmen kadınların istihdamını sağlamak üzere güneş enerjisiyle çalışan meyve sebze kurutma tesisi Şanlıurfa'da açılmış olup dokuz tesisin daha altı ilde açılması için çalışmalar devam etmektedir. Nüfusların dayanıklılığını ve kendine güvenini oluşturmak, temel hizmetlere erişimi iyileştirmek ve sosyal uyumu güçlendirmek amacıyla yerel yönetimleri destekleyen 25 proje 10 ilde uygulanmıştır. COVID-19 sebebiyle temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan ve mevcut nakdi yardımlardan faydalanamayan geçici koruma kapsamındaki yaklaşık 16.000 Suriyeli haneye de yerel yönetimlerle iş birliği hâlinde nakdi yardım ulaştırılmıştır. IOM Türkiye, salgınla mücadelede yerel makamlara destek amacıyla; hijyen kiti, dezenfektan, maske ve ilaçlama araçları gibi ihtiyaçları 13 ilde temin ederek ihtiyaç sahibi topluluklara ulaştırmıştır.

Koruma ve Dayanıklılık Birimi salgından kaynaklanan yeni ihtiyaçları anlamak için yaklaşık bin hanede hızlı ihtiyaç analizi gerçekleştirmiştir. Salgın sebebiyle ziyaretler kısıtlandığından, ekipler online platformlarla birçok

projeyi hayata geçirmiştir. Acil Durum Yönetim ekipleri, salgın sebebiyle barınak ve iş kaybı yaşama riski bulunan kişilere ulaşmıştır.

Göçmenler için hem varış hem de geçiş noktası olmaya devam eden Türkiye'de IOM, Türk Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın kurtarma çalışmalarına arama kurtarma botları ve insani yardım malzemeleri temin etmeye 2020 yılında da devam etmiştir. Bu çalışmalara ek olarak, IOM Türkiye mobil ekipleri, Türkiye mobil ekipleri, denizde kurtarılan göçmenlere battaniye, kıyafet, gıda yardımı, psikososyal destek, tercümanlık ve danışmanlık hizmetleri sağlamaktadır. Akdeniz Müdahalesi Programı dâhilinde bu sene, Sahil Güvenlik tarafından kurtarılan yaklaşık on bin mülteci ve göçmene gıda ve gıda dışı insani yardımda bulunmuştur. COVID-19 salgını nedeniyle ekipler, yardım ulaştırmakta bazı sorunlarla karşılaşmış ancak gerekli tedbirler ve düzenlemelerle ihtiyaç sahiplerine ulaşılmıştır. Mevcut yardımlara ek olarak bu sene IOM, yararlanıcılara ve Sahil Güvenlik ekiplerine maske, eldiven, dezenfektan ve koruyucu kıyafetler dağıtarak salgının yayılmasını önleme çalışmalarına destek vermiştir.

Ocak 2020'de Edirne'de saha çalışmalarına başlayan IOM, karada ve denizde kurtarılan göçmenlere acil ihtiyaçları doğrultusunda yardım malzemeleri dağıtımı, tercümanlık ve danışmanlık gibi hizmetler sağlamıştır. Ekipler; İlçe Jandarma, Sahil Güvenlik Komutanlığı, yerel yönetimler ve İlçe Emniyet Müdürlükleri ile iş birliği yapmaktadır. IOM Edirne'de 10.000'den fazla göçmen ve mülteciye yardım etmiş; 60.000'den fazla materyal dağıtmıştır. Ayrıca hukuki danışmanlık, tıbbi tedavi, aile birleşimi, destekli gönüllü dönüş ve yeniden bütünleşme, refakatsiz çocuklar gibi özel ihtiyaçları tespit edilen göçmen ve mültecileri de BM kurumlarına, STK ve ilgili devlet kurumlarına yönlendirmiştir. IOM bölgede aile birleşimi vaka sevklerinde Türk Kızılay ile iş birliği yapmaktadır. 2020 yılında Edirne'deki ekipler anlık ve acil durum başvuruları sebebiyle vakaların yönetiminde zorluklar yaşamış fakat diğer kurum ve birimlerle geliştirilen etkili iletişim ile zorlukların üstesinden gelinmiştir.

IOM Türkiye İşgücü Göçü ve İnsani Kalkınma Programı, Uluslararası İş Gücü Genel Müdürlüğü ile iş birliğinde göçmen ve ev sahibi topluluklara eğitim ve iş fırsatları sağlamaktadır. Bu bağlamda, 2018 yılından beri KOBİ güçlendirme ve destek projesi 88 KOBİ'ye hibe ve danışmanlık desteği sunmuştur. 2021 yılında, aynı program kapsamında, COVID-19 Müdahale Planının rehberliğinde salgına bağlı ekonomik risk konusunda geliştirilecek modülle KOBİ'lere iş danışmanlığı hizmetleri sunulması hedeflenmektedir. Gerçekleştirilen faaliyetler arasında iş gücü piyasasında adaptasyon sürecini kolaylaştırmak amacıyla "Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Ev Sahibi Topluluk İçinde İş Arayanlar için Oryantasyon Programı" yer almaktadır. Program, bugüne kadar Türk ve Suriyeli 102 kişinin İstanbul, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'daki tekstil ve ambalaj endüstrilerine yerleştirilmesini desteklemiştir.

Çocuklar için Önleyici, Müdahaleci ve İyileştirici Koruma

Figen Özbek

Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı
Mütevelli Heyeti ve Yönetim Kurulu Başkanı

Vakfımız, kuruluşundan bu güne ülkemizin, "korunma ihtiyacındaki çocuk" konusundaki faaliyetlerini resmî senedine uygun olarak kamu ve toplum ilişkileri içerisinde sürdürmektedir.

Korunma ihtiyacındaki çocuk alanında 40 yılı aşan çalışma döneminde 400'ün üzerinde çocuğa uzun vadeli hizmet sağlayarak uygulama tecrübesi kazanan vakfımız, zamanın sosyal politikalarına uygun olarak çocukların koruma gereksinimlerinin oluşmaması için önleyici, korunma gereksinimi oluştuğu durumlarda müdahaleci ve korunma gereksinimlerinin kalktığı durumlarda ise izlemeyi ve iyileştirmeyi sağlayan yeni projelerle çalışmalarını yürütmektedir.

2020 yılında, korunma ihtiyacı görülen 240 çocuk ve bu çocukların bir kısmının aileleri, vakfımızın farklı hizmet programlarından doğrudan istifade etmişlerdir. Temel ihtiyaçları ve eğitime erişimleri risk altında olan çocukların, hakları temelinde korunabilmeleri, sevgi ve güven içinde yetişmeleri, sağlıklı, güçlü, özgüvenli, değer yaratan sorumlu bireyler olarak topluma kazandırılmaları için mücadele vermekteyiz.

Öğrenci başvurularını açtığımız haziran-temmuz aylarında vakfımıza Türkiye geneli 41 ayrı ilden haftada ortalama 500 öğrenci başvurusu alınmış, koşulları uyan 320 aday öğrenci değerlendirilmiş ve Ekim 2020'de, öğrenci yurtlarından hizmet almaları için 87 yeni öğrencinin kaydı gerçekleştirilmiştir.

İstanbul Arnavutköy - Bolluca ve İzmir Urla'da olmak üzere iki Koruncukköy'de 2020 itibariyla yaşları 9-18 arasında değişen 170 çocuk bedelsiz hizmet almıştır. Akademik başarı ön koşulu olmaksızın ortaokuldan üniversiteye kadar bu çocuklara destek verilmektedir. Programlar yoğun akademik katkı, sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlerle sürdürülmektedir.

2020 ilkbaharının yükselen küresel salgın döneminde, hizmet verdiğimiz çocukların ailelerine gıda, giysi, eğitim materyali, tablet, bilgisayar, televizyon gibi temel ihtiyaç malzemeleri gönderilmiştir.

Elazığ ve İzmir depremlerinde yurtlarımızda ilave kontenjanlar açarak AFAD'ın yerel düzey operasyon planları için olanaklarımızı seferber ettik.

Yarı Bağımsız Yaşam Programı ile toplum içinde sorumluluk yüklenmeye başlayan çocuklarımıza eğitim bursu, barınma desteği, evleneceklere çeyiz desteği, askere gidenlere asker harçlığı, hukuki destekler gibi konularda ihtiyaçlarına özgü programlar sürdürülmüştür. 2020 yılında 14 genç Yarı Bağımsız Yaşam Programından yararlanmıştır.

Adalet Bakanlığı ile 12-18 yaş aralığında, Ceza ve Tevkif Evlerinde kalan çocukların eğitim ve yaşam ortamlarının iyileştirilmesi amacıyla 2020 yılında bir hizmet protokolü imzaladık. Protokol çocuklara ayni ve nakdi destekler, eğitime erişimleri ve topluma uyum çalışmaları gibi faaliyetleri kapsıyor. Vakıf olarak çocuklarıyla birlikte ceza evlerinde kalan annelere, bakmakla yükümlü oldukları 0-6 yaş çocukları için protokolümüz kapsamında hizmet sunulması için çalışmalarımız başlatılmıştır. 2020 yılında Ceza ve Tevkif Evlerinde kalan 40 öğrenci, vakfımızdan nakdi okul harçlığı desteği almıştır.

Aile Yanında Destek Programı'mız ve Avrupa Birliği Başkanlığından aldığımız "Aileye Dönüş" ismini verdiğimiz hibe projesi kapsamında kurum bakımında olan çocukların aileye dönüş süreçlerinde yaşanan sorun alanları üzerine çalışmalar yürütülmüştür. Hibe kapsamındaki projemizi, Aralık 2020'de gerçekleştirdiğimiz Uluslararası Sempozyum ile Avrupa'dan iyi örnekleri, kamu kurumları, üniversiteler ve alanda faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşu üye ve çalışanları ile buluşturarak tamamladık. Program ve proje kapsamında 30 çocuk, 2020 yılında aile yanında desteklenmiştir.

Vakfımız gündüz bakım evi tesislerinde, okul öncesi eğitime erişme ihtiyacı olan çocuklara burslar, koruyucu aile desteği vermekte, korunma kararlı ve şehit ve gazi çocuklarına bedelsiz okul öncesi eğitim imkânı sunmaktadır. Birimimizden 2020 yılında 27 öğrenci yararlanmıştır.

Vakfımızın girişimleri ile kurulan Çocuk ve Haklarını Koruma Platformunun 2020 yılında gerçekleştirdiği "Çocuk Hakları Bağlamında Adalete Erişim ve Pandemi Süreci" konulu zirvede; Türkiye'ye dünyada mevzuatların ve uygulamaların alanındaki uzmanlar tarafından tartışılması ve araştırma raporlarının kamuoyu ile paylaşılması sağlanmıştır.

Korunma ihtiyacındaki çocuk odaklı faaliyetlerimiz, projelerimiz, araştırmalarımız zaman içerisinde kamusal iş birliklerine ve kamu politikalarına dönüşerek ülkemiz sosyal politikalarının iyileşmesine, gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu maksatla, ülkemizde ilk uygulayıcısı olduğumuz "Çocuk Köyü" modeli, koruma altına alınan çocukların küçük bakım ünitelerinde hayata hazırlandığı, "Çocuk Evleri Sitesi" hizmet modelinin yaygınlaşmasına ilham vermiştir.

Eğitime erişim imkânı ve eğitimde fırsat eşitsizliği, çocuk gelinler, çocuk işçiler, eğitimden ayrılan çocuklar, aile içi şiddet, istismar, refakatsiz çocuklar, kayıp çocuklar, madde bağımlısı çocukların tedavileri gibi sosyal politika alanlarında kamu yararına sosyal iyileşmenin hızlanması için kamu ve sivil toplum işbirliklerinin güçlendirilmesi gereklidir.

Vakfımızın toplum yararına kamu ile yürüttüğü iş birliği çalışmalarının, ülkemiz sivil toplum kuruluşlarına model olmaya devam etmesini umuyoruz.

Ulusal ve Uluslararası Ölçekte Sürdürülebilir Hayri Hizmetler

İhsan Açık

Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti II. Başkanı

Yurt içinde ve dışında eğitimden sosyal ve hayri hizmetleri destekleme faaliyetlerine kadar insana dokunan her alanda proje geliştiren Türkiye Diyanet Vakfı, insani yardım alanında da Türkiye'deki diğer sivil toplum kuruluşları ile birlikte Türk milletinin yardım elini mazlum ve mağdurlara ulaştırmaktadır.

2020 yılında yurt içinde Elazığ, Bingöl, İzmir ve Giresun'da yaşanan deprem ve sel gibi doğal afetlerin yanı sıra COVID-19 pandemisi sürecinde, Ramazan ve Kurban dönemlerinde ülke genelinde ihtiyaç sahiplerine insani yardım ulaştıran Türkiye Diyanet Vakfı, yurt dışında da su kuyusu, ramazan, kurban ve gıda yardımı, iyilik konutları gibi projelerle mazlum ve mağdurların yaralarına merhem oldu.

Elazığ Sivrice merkezli olan, Malatya'nın ilçeleri Doğanyol ve Pütürge'de de yıkıma neden olan deprem sonrası bölgeye intikal eden Türkiye Diyanet Vakfı, süreç boyunca toplam 45.000 kişilik sıcak yemek, 102 depremzedeye konteyner ev, 31 tır ayni yardım malzemesini ihtiyaç sahiplerinin hizmetine sunmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda yaklaşık 50.000 kişiye ulaşılmıştır.

Karlıova ve Adaklı şubelerimiz tarafından ailelere 800 gıda kolisi dağıtılarak toplam 4.800 kişiye ulaşılmıştır. Giresun'da yaşanan selin ardından 600 gıda kolisi ve 2.000 adet bardak su bölge halkına dağıtılmış ve bu yardımlardan toplamda 3.000 kişi istifade etmiştir. İzmir Depreminin olduğu ilk andan itibaren toplam 30.000 kişilik sıcak yemek dağıtımı yapılmıştır. Ayrıca gıda kolisi, hijyen paketi, ayakkabı, soba gibi ayni yardım çalışmaları ile yaklaşık 10.000 kişiye ulaşılmıştır.

Vakfımız, "Bir Damla Hayat Projesi" kapsamında 50 ila 500 metre derinliklere sahip, hayvanların da istifade edebileceği ve tarımsal sulamanın da yapılabildiği su kuyusu ve vakıf çeşmesi açarak temiz içme suyuna ulaşamayan milyonlarca kişiye umut olmuştur.

2020 yılı içerisinde 20 ülkede 143 su kuyusu ve vakıf çeşmesini hizmete açan Türkiye Diyanet Vakfı, 2015 yılından bu zamana kadar temiz içme suyuna erişmekte güçlük yaşayan 32 ülkede 440 su kuyusu ve vakıf çeşmesini hizmete açarak yaklaşık 6 milyon kişinin istifadesine sunmuştur.

Türkiye Diyanet Vakfı, "Kardeşini Unutma Beklenen Sensin" Ramazan programı kapsamında 2020 yılında yurt içi ve dışında 40,5 milyon TL'lik yardım gerçekleştirmiştir. Yurt içi Ramazan programı çerçevesinde 81 ilde toplam 1.804.982 kişiye, yurt dışında ise 39 ülkedeki 183 bölgede 254 bin 275 kişiye insani yardım ulaştırıldı. "Kurbanını Paylaş Kardeşinle Yakınlaş" projesi kapsamında 2020 yılında yurt içinde 430 il ve ilçede, yurt dışında 74 ülkedeki 308 bölgede toplam 557.311 hisse kurban kesilmiş, adak, akika, şükür kurbanları ile toplam 573.024 hisseye ulaşılmıştır. Toplamda yaklaşık 25 milyon kişiye kurban yardımı ulaştırılmıştır.

Filistin'de ramazan ve kurban yardımları dışında Gazze'de İsrail saldırılarında hayatını kaybedenlerin ailelerine 32.500 USD gıda ve nakit kira desteği verilmiş, 25 dezavantajlı aile ve 40 yetim ailesi yararlanmıştır. Yemen'de yaşanan sel felaketi nedeniyle, 4.537 gıda kolisi, 400 su deposu, 560 mutfak araç gereci, 800 yatak, her aileye 3 battaniye olmak üzere toplam 4.537 aileye yardım ulaştırılmıştır. Ülke genelinde 300 bin USD'lik insani yardım çalışması gerçekleştirilmiştir. Bangladeş-Arakan'da Cox's Bazar şehrinde bulunan mülteci kamplarına mesleki eğitim tesisleri (sabun ve dikiş atölyeleri) faaliyetlerimizle toplamda 200 kadın mülteciye dikiş nakış eğitimi verilmiş ve yaklaşık 80.000 litre farklı tiplerde (el sabunu, çamaşır deterjanı, bulaşık deterjanı) sıvı sabun üretilmiş ve 400 bin kişiye fayda sağlanmıştır. Mültecilere periyodik olarak dağıtımları gerçekleştirilmiştir. İyilik Okulu adıyla ilk ve ortaöğretim seviyesinde örgün eğitim desteği verilerek 240 öğrenci eğitim almaya başlamıştır. Mülteci kamplarında geçtiğimiz yıllarda yaptırmış olduğumuz 6 su kuyusunun tadilatları yapılarak 120 bin ihtiyaç sahibinin istifadesine sunulmuştur. Ayrıca bölge halkına 4.500 adet şemsiye ve 1.000 adet battaniye dağıtılmıştır. Endonezya'da 2020 yılı başında meydana gelen sel felaketi sonrasında 340 adet gıda paketi dağıtımında ve 64.000 litre temiz içme suyu yardımında bulunulmuştur.

Lübnan'da Beyrut Limanında meydana gelen patlama sonrası 18.000 dolar acil gıda yardımı yapılmış ve patlamadan etkilenen 5 ev onarımı, 1 cami (Osman Bin Affan Camii) onarım ve restorasyonu ile 1.100 kişilik gıda ve 1.100 hijyen paketi dağıtımı sağlanmıştır. Sudan'da yaşanan sel felaketinin ardından 5.000 kişiye gıda ve barınma malzemeleri ulaştırılmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı; İdlib, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Bölgelerinde 4 milyon 695 bin kişiye sıcak yemek, 41 milyon 942 bin ekmek, 6.236 kıyafet yardımı, 2.880 öğrenciye eğitim imkanı, 2.431 din görevlisine nakdi ücret desteği, 15.900 kuran kursu öğrencisine eğitim desteği ve bölgedeki kuran kurslarında kullanılmak üzere 374.844 litre yakıt desteği sağlanmıştır. Ayrıca yurt içindeki 1.003 şubemiz aracılığıyla bölgeye 395 tır yardım malzemesi gönderilmiştir. Bölgedeki öğrencilere dönemsel olarak kırtasiye yardımları yapılmaktadır.

İdlib ve Fırat Kalkanı Bölgesinde "Bir İyilik Sıcak Bir Yuva" projesi kapsamında yapılması düşünülen 5.000 iyilik konutunun 1.753'ü tamamlanarak ailelere teslim edilmiştir. 30 metrekare olarak inşa edilen konutlarla ailelerin sıcak bir yuvaya kavuşması sağlanmıştır. Cami, okul, kültür merkezine sahip su ve enerji olarak kendine yetebilen 108 daireden oluşan kompleks ile dezavantajlı ailelere barınma ve eğitim desteği sağlanmıştır. 807 kadın ve yetimin bulunduğu Hz. Aişe, Zemzem ve İman kamplarının giderleri Türkiye Diyanet Vakfı tarafından karşılanmıştır. Gönüllü doktorlar ile kamplarda yaşayan sığınmacılar haftalık periyotlarla muayene edilerek 200 kişiye ilaç desteği verilmektedir.

Tomurcuklar Rehabilitasyon Merkezinde yıllık 600 savaş mağduru çocuğa işitme, fizik tedavi ve rehabilitasyon hizmeti ile kırtasiye malzemesi desteği verilmektedir.

Türkiye Diyanet Vakfı eğitim alanında da yurt dışında 14 ülkede 25 eğitim projesi, yurt içindeyse burs programları kapsamında 8.193 öğrenciye burs ve eğitim desteği sunmaktadır.

Türkiye Diyanet Vakfı olarak 2020 yılı faaliyetlerimiz kapsamında özellikle kriz bölgelerine ve yurt içindeki ihtiyaç sahiplerine dönük rutin çalışmalarımız devam etmiş, yurt içinde meydana gelen deprem ve doğal afetler ile salgın sürecindeki yardım faaliyetleri öne çıkmıştır. Yurt içi Ramazan çalışmalarımız salgın nedeniyle mağdur olan insanlara yönelik olmuştur. Yurt dışında da Suriye ile Afrika ülkelerine yönelik insani yardım çalışmaları ağırlık kazanmıştır. Salgın nedeniyle ülke ve bölgelere erişim kısıtı nedeniyle paydaş kurumların önemi ortaya çıkmıştır.

2020 yılı içerisinde yurt içinde Elazığ, İzmir, Bingöl Karlıova depremleri ile Giresun sel felaketinde mağdur olan afetzedeler için yardım faaliyetlerimiz öncelenmiş, yurt dışında ise salgın etkisiyle Afrika faaliyetlerimize hız verilmiş, Balkanlar ve Türk Cumhuriyetlerine yönelik çalışmalarımız yavaşlatılmıştır. Suriye, Lübnan ve Bangladeş çalışmalarımız tüm yoğunluğu ile devam etmiştir.

Son olarak, 2020 yılı COVID-19 pandemisi günlük ihtiyaçların giderilmesine yönelik yardım faaliyetlerinden daha çok sürdürülebilir ve kalıcı faaliyetlerin desteklenmesinin daha verimli olduğuna dair kanaatimizin güçlenmesine neden olmuştur. Saha çalışmalarından ve paydaşlarımızdan alınan geri dönüşler de bu tespitimizi kuvvetlendirmiştir. Dolayısıyla kalıcı ve sürdürülebilir faaliyetlerin öncelenmesine gelecek yıllardaki planlamalarımızda yer verilecektir. Paydaşlarımız ile iletişim ve çalışma alanlarının genişletilmesi için de ortak projeler üretilecektir.

Fotoğraf: AA

Göç Yönetiminde İletişim ve Koordinasyon

Katharina Lumpp

UNHCR Türkiye Temsilcisi

Türkiye, son altı yıldır 3,6 milyonu geçici koruma altındaki Suriyeliler başta olmak üzere 4 milyona yakın kişi ile dünyanın en büyük sığınmacı ve mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Bu nüfusun yalnızca %1,6'sı (59.000 kişi civarı) Geçici Barınma Merkezleri'nde yaşarken, büyük çoğunluğu Türkiye'nin 81 ilinde kentlerde, kent çevresinde veya kırsal alanlarda yaşamaktadır.

Türkiye'nin mülteci müdahalesi; sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler dâhil olmak üzere kayıt, belgeleme ve hizmetlere erişim için temel oluşturan kapsamlı bir yasal çerçeve olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Geçici Koruma Yönetmeliği ve Geçici Koruma Yönetmeliği'ne dayanmaktadır. Türkiye, yasal çerçevenin uygulanmasında ulusal çapta, il bazında ve yerel düzeyde kamu sistemleri aracılığıyla sağlanan hizmetlere mültecileri dâhil etme politikası izlemektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNCHR) Türkiye, diğer paydaşlarla birlikte, mültecilere, ev sahibi toplum ve hem mültecilerin hem de ev sahibi toplum ihtiyaçlarını ele alan kurumların müdahale kapasitesinin artırılmasına yardımcı olmak suretiyle Türkiye'nin mülteci müdahalesini desteklemektedir.

2020 yılında Türkiye, dünyanın geri kalanı gibi hem bir sağlık acil durumu hem de eşit şekilde olmasa da herkesi etkileyen alışılmadık bir insani zorluk olan küresel COVID-19 salgınıyla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle bu bağlamda, mülteciler ve sığınmacılar da dâhil olmak üzere herkesin ilgili bilgilere ve gerekli tıbbi bakıma erişebilmesi ve müdahaleye dâhil edilmesi çok önemlidir.

Türkiye'nin COVID-19'un etkilerine acil müdahalesini desteklemek için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), Sağlık Bakanlığı, diğer devlet kurumları ve başta Dünya Sağlık Örgütü olmak üzere diğer ortaklarla yakın iş birliği içinde çalışan UNHCR Türkiye'nin önceliklerinden biri; Türkiye'deki sığınmacı ve mültecilerle iletişimi ve ilgili dillerdeki bilgileri artırmak olmuştur. Bu çabaların odak noktası, mültecilerin salgın hakkında tam olarak bilgilendirilmesine ve önleme yöntemlerinin yanı sıra Türkiye'nin uyguladığı tedbirlere ilişkin bilgilere erişimlerine katkıda bulunmaktır. Ülke çapındaki UNHCR Danışma Hattı, uzaktan çalışma yöntemine geçirilmiş ve işlevselliğini sürdürerek COVID-19 ve diğer hizmetlerle ilgili bilgi sağlamaya devam etmiştir. Sosyal medya erişimine ek olarak, salgınla ilgili mesajların daha güçlü yayılmasında rol oynayan ortakları ve mültecileri içeren bir İletişim Ağacı geliştirilmiştir.

UNHCR Danışma Hattı, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren kesintisiz olarak tamamen uzaktan çalışma yöntemiyle faaliyet göstermekte ve hizmetler, prosedürler, yönlendirmeler ile mevcut destek mekanizmaları kanalıyla özellikle geçici ve uluslararası koruma kapsamındaki kişilere devletin COVID-19 ile ilgili mesajlarının yanı sıra ilgili bilgi ve danışmanlıklara farklı dillerde erişmelerini sağlamaktadır. Danışma Hattına yapılan çağrılarda, COVID-19'un etkisiyle mali yardım taleplerinin oranında yüksek bir artış gözlemlenmektedir.

Benzer şekilde, UNHCR'nin çevrim içi iletişim platformları, COVID-19 hakkındaki bilgilere ilaveten tedbirler, mevcut hizmetler, devlet tarafından yapılan duyurular ve tavsiyeler ile yardıma nasıl ulaşılacağı konusunda bilgilerin aktarılmasında önemli araçlar hâline gelmiş, bilgiler Arapça, Farsça, İngilizce ve Türkçe olarak paylaşılmıştır. Birleşmiş Milletler ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile eşgüdüm içinde, hemen hemen her gün COVID-19 farkındalık gönderileri ve videoları paylaşılmaktadır.

Yardım (Help) internet sitesinde (https://help.unhcr.org/turkey/tr/) COVID-19 hakkında dört dilde (İngilizce, Türkçe, Arapça ve Farsça) önemli duyuruları, sorular ve cevapları, kaynaklar ve faydalı bağlantıları içeren özel bir sekme açılmıştır.

UNHCR, sosyal medya aracılığıyla erişimi artırmak için, temasta bulunulan kişiler ve çalışma ortakları aracılığıyla UNHCR ile mülteciler ve sığınmacılar arasında hızlı ve sıfır maliyetli bilgi paylaşımını kolaylaştıracak bir araç olan WhatsApp İletişim Ağacı'nı oluşturarak uygulamaya koymuştur.

UNHCR ayrıca COVID-19 sırasında sunulan hizmetlerle ilgili güncel bilgi paylaşımları, sokağa çıkma yasağı duyuruları ve diğer önlemleri düzenli olarak UNHCR Türkiye Bilgi Panosu (UNHCR Turkey Information Board) Facebook sayfasında paylaşmaktadır. Sayfaya erişim, mülteci topluluklarının ana dillerinde bilgilendirilmesinin önemini gösterecek şekilde COVID-19 salgını sırasında önemli ölçüde artmıştır. Örneğin pandemi sırasında 4 aylık bir sürede sayfaya erişim %800, sayfanın takipçi sayısı %450 ve gönderilere olan beğeniler pandemi öncesi döneme göre %385 artış göstermiştir.

Sosyal medya kanalıyla topluluklarla iletişim kurmanın ve danışma hattı aracılığıyla ulaşılabilir kalmanın yanı sıra geleneksel yöntemlerle bilgiye erişim ve görsel bilgi paylaşımı da önemini korumaktadır. Bu nedenle UNHCR, Sağlık Bakanlığı ve GİGM ile iş birliği içinde basılan COVID-19 posterleri, broşürler ve kitapçıklar üretmiş, basılan materyaller Türkiye'nin 81 iline dağıtılmıştır. Ayrıca GİGM ile iş birliği içinde, mültecilerin ülke genelindeki İl Göç İdaresi Müdürlükleri'nin binalarına erişmeleri için talimat ve önlemleri gösteren basılı materyaller de üretilmiştir.

Türkiye'de Savunmasız Durumdaki Çocukların İhtiyaçlarının Karşılanması

Regina De Dominicis

UNICEF Türkiye Temsilcisi

Türkiye, dünyanın en büyük mülteci nüfusa ev sahipliği yapan ülkesidir. 2020 yılında Türkiye'deki mülteci ve göçmen sayısı 4 milyonu bulurken bunların yaklaşık yarısı çocuklardan oluşmaktadır. Türk Hükûmeti, Türkiye'deki mültecilere yönelik faaliyetlerin getirdiği mali yükün büyük bir kısmını üstlenmiş durumdadır. Yerinden edilme durumu uzun sürdüğü için Türkiye, mülteciler ile göçmenlerin yanı sıra ev sahibi toplulukların da ihtiyaçlarının giderilmesi için uluslararası düzeyde sorumluluk paylaşımının artırılması ve sürdürülmesi yönünde çağrılarda bulunmaktadır.

2020 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devleti, başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere hâlihazırda savunmasız durumdaki gruplar üzerinde derin etkileri olan COVID-19 küresel salgınına karşı ulusal düzeyde hızlı ve etkili bir şekilde harekete geçmiştir. Salgının etkileri, hâlen tüm topluluklarda ve sektörlerde hissedilmeye devam edilirken kadınlar ve çocuklar bu süreçten diğer gruplara göre daha fazla etkilenmektedir. Türkiye'deki mülteciler ile göçmenlerin yanı sıra savunmasız durumdaki diğer gruplar da gelir kaybından önemli ölçüde etkilenmiş, bu durum pek çok hânenin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmasına neden olmuştur.

Başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere özel ihtiyaç sahibi kişiler kendilerine yönelik desteklere gereksinim duymaya devam etmektedir. Bu doğrultuda koruma, sosyal yardım ve psikososyal destek alanlarına yapılan yatırımlar verilen yardım hizmetler kesintiye uğramadan sürdürülmelidir. COVID-19 nedeniyle hizmet kapasitesinin ve desteğinin azalması, hizmet sağlayıcılarının savunmasız durumdaki bireyleri tespit edip korumalarını daha da zorlaştırmıştır. Kadınların ve çocukların özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere etkili yönlendirme mekanizmalarına ve hizmetlerine yatırım yapılması, önümüzdeki dönem için stratejik açıdan önemini korumaktadır.

COVID-19 küresel salgını, okula kayıt ve okula devam etme oranlarını da önemli ölçüde etkilemiş, Türkiye'deki çocukların okula devam etmelerini zorlaştırmış, devlet okullarında kayıtlı Suriyeli mülteci çocukların durumu-

nu olumsuz yönde etkilemiştir. Söz konusu salgın sadece mülteci çocukların değil üniversitelerdeki gençler de dâhil olmak üzere okul öncesi eğitimden lise çağına kadar 19 milyon çocuğun (%48'i kız çocuğu, %52'si erkek çocuğu) ve 7,9 milyon üniversite öğrencisinin (%52'si erkek, %48'i kadın) öğrenimini olumsuz yönde etkilemiştir.

Okul çağındaki 428.000'i aşkın mülteci öğrenci hâlen okula gidememekte ve eğitime imkânından mahrum kalmaktadır. 2020-2021 verileri, önceki yılların aksine, okul öncesi ve ilkokul düzeyinde çocukların kayıt oranlarında düşüş olduğunu göstermektedir. Okula gidemeyen çocuklar arasında çalışan çocuklar, engelli çocuklar ve diğer koruma durumlarıyla karşı karşıya kalan çocuklar yer almaktadır. Bu çocuklar, Türkiye'de en savunmasız durumda bulunan gruplardan biri olup çocuk koruma konusunda psikososyal sorunlar, çocuk işçiliği, çocuk yaşta evlilik ve diğer sömürü ve istismar türleri de dâhil olmak üzere birden fazla risk ile karşı karşıyadırlar. COVID-19 salgınının sosyoekonomik etkisi, yüz yüze eğitime devam edilememesi, akranlar ile etkileşim imkânı olmaması ve bildirilen ev içi şiddet vakalarının artış göstermesi sonucunda mülteciler de dâhil olmak üzere savunmasız durumdaki çocukların eğitimden geri kalmaları ve var olan bilgi birikimlerini kaybetmeleri muhtemeldir.

Türkiye'deki mülteci krizinin boyutları, krizin uzaması ve Suriye'deki siyasi durum ve kalıcı barış ile ilgili büyük belirsizlik göz önüne alındığında, önemli sayıda Suriyeli çocuğun ve ailenin önümüzdeki yıllarda Türkiye'de kalmaları beklenmektedir. Bu durum söz konusu çocukların özel ilgiye ihtiyaç duyacakları anlamına gelmektedir. Bu nedenle çocuklara yönelik insani yardım faaliyetleri, UNICEF'in faaliyet gösterdiği tüm alanlar için önemli bir ortak payda olmaya devam edecektir.

UNICEF ve paydaşları, hâlihazırda kaydedilen önemli ilerlemelerin sürdürülmesi adına Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne destek vermeye devam edecektir. Ayrıca UNICEF, Türkiye'de savunmasız durumdaki çocukların haklarından yararlanmaları sürecini hızlandırmak ve savunmasız durumdaki çocuklar ile ailelerinin daha iyi çocuk koruma ve sosyal koruma hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak için çalışmalarını sürdürecek, diğer alanlarda eşitlik açısından açıkları kapatmaya gayret edecektir. UNICEF ve paydaşları, aynı zamanda başta en savunmasız durumdakiler olmak üzere çocukların evlerinde ve yaşadıkları toplum içerisinde eğitim, koruma, bakım ve gelişim imkanlarından yararlanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca ergen yaştaki kişilerin ve gençlerin, güvenli ve ihtiyaçlarının karşılandığı bir ortamda eğitim görmelerini, gerekli becerileri edinmelerini ve anlamlı şekilde sürece dâhil olmalarını sağlamak da UNICEF'in hedefleri arasındadır.

UNICEF ve paydaşları; topluluklar, bakım verenler ve gençler arasındaki olumlu ilişkileri geliştirmeye ve sosyal sermayeyi artırmaya yönelik yapılan çalışmalara yenilerini ekleyerek sosyal uyumu daha çok desteklemeyi de amaçlamaktadır. Ulusal sistemlerin kapasiteleri daha eşitlikçi ve kapsayıcı hizmet vermelerini sağlayacak şekilde güçlendirilecektir. Böylece çocuk haklarına yönelik izleme faaliyetlerinin geliştirilmesi mümkün olacak, merkezî ve yerel düzeydeki resmî makamlar, ilgili ulusal kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör de dâhil olmak üzere çocuklara ve gençlere yönelik *toplumsal taahhüd*ün daha da geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.

Yeryüzünde 2020

Ayşenur Yalınkılıç

Yeryüzü Doktorları Derneği Kurumsal İletişim Müdürü

İnsanlık tarihi II. Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez 2020 yılında, tüm dünyayı birden bu denli etkileyen bir kriz ile karşı karşıya kaldı. Savaşlar, çatışmalar, afetler, açlık ve yoksulluk devam ederken iklim krizi de kendisini sert bir şekilde hatırlattı. Dünyanın bir yanında buzulların hızla erimesini, öte yanında durdurulamayan yangınları izledik çaresizce. Tüm bunlarla birlikte, ortaya çıkan yeni bir salgın hepimizi derinden etkiledi. Yüz binlerce insan hayatını kaybetti. Birçok insan işsiz kalırken, okulların kapanması neredeyse tüm dünya çocuklarını etkiledi. Fakat bu krizden de yine en çok, ekonomik olarak zayıf ülkeler zarar gördü. Açlıktan ölmek üzere olan insanların sayısı neredeyse ikiye katlandı. Aşırı yoksulluk oranları 22 yıl sonra ilk kez yeniden artış gösterdi. Tıbbi kaynakların pandemi önlemlerine yoğunlaştırılması, AIDS, tüberküloz ve sıtma gibi hastalıkların yol açtığı ölüm oranlarının yükselmesine sebebiyet verdi.

Tüm bu krizler, 2020 yılını insani yardıma en çok ihtiyaç duyulan senelerden biri hâline getirdi. Pandemi insani yardım çalışmalarını da etkiledi; insani yardım çalışanlarının ülkeler arası seyahati kısıtlandı, artan ihtiyaçlar sebebi ile kaynaklar yetersiz kaldı. Yine de tüm bu güçlüklere rağmen gerçekleştirilebilen çalışmalar, belki de senaryonun daha da korkutucu hâle gelmesinin önüne geçti. Bu sene ülkemiz yine birçok kurumu ile birlikte dünyadaki yardım çalışmalarının önemli bir aktörü oldu, ihtiyaç sahibi ülkelere elini uzatmaktan geri durmadı.

Yeryüzü Doktorları olarak uzun yıllardır savaş, afet ve çatışma bölgelerinde çalışıyoruz. Bu ortamlarda çalışmanın bize öğrettiği en önemli farkındalıklardan biri de ülkeler arasında insan kaynağı ve ürün taşıyarak yapılan insani yardım çalışmalarının, her türlü krizden çok çabuk etkilenebileceği ve yapılamaz hâle gelebileceği idi. Bu bölgelere ulaşım, krizin şiddetini arttırdığı ve aslında yardıma en çok ihtiyaç duyulan dönemlerde kısıtlanabiliyordu. Bu farkındalık bizi yerel kaynakları güçlendirmeye ve insani yardım çalışmalarımızın ayrılmaz bir parçası hâline getirmeye itti. Bu kapsamda dünyanın pek çok bölgesinde klinikler kurduk, yerel sağlık çalışanlarını istihdam ettik ve güçlü iş birlikleri geliştirdik. Pandemi sebebiyle Türkiye'den sağlık ekiplerimizi veya yardım malzemelerimizi dışarı taşımanın mümkün olamayacağı tüm bu dönem boyunca, yüzlerce yerel personelimiz özenle hizmetlerimizi sürdürdü; ihtiyaç sahibi bölgelerdeki artan sağlık gereksinimlerine yanıt vermeye çalıştı. Rutin hizmetlerimize COVID-19'a yönelik çalışmalarımızı da ekledik, kimi bölgelerde yerel Sağlık Bakanlıklarının COVID-19 önlemlerinde destekleyici olarak yer aldık.

Bütün bu çalışmaları mümkün kılan, halkımızın bu zor döneme rağmen azalmayan, bilakis ihtiyacın arttığı hassasiyeti ile daha da çoğalan destekleri idi. Ülkemizde hastanelerin pandemi servislerine destek kitlerimizi ulaştırırken, karantinada olan vatandaşlarımızdan hastaneden çıktıkları anda bizzat kendilerinin ihtiyaç sahiplerine el uzatacaklarını söyledikleri mesajlar aldık. Halkımız ne komşusunu unuttu ne de Yemen'deki, Gazze'deki, Somali'deki, Kırgızistan'daki ihtiyaç sahipleri ile arasına mesafelerin girmesine izin verdi. Minnettarız...

Şu ana kadar elimizde olan veriler bize, önümüzdeki yılın da kolay geçmeyeceğinin sinyallerini çoktan vermiş durumda. Onlarca yıllık çalışmalar neticesinde düşüş eğiliminde olan açlık, yoksulluk, bulaşıcı hastalık kaynaklı ölümler, okula gidememe gibi oranların yeniden yükselişe geçmesine seyirci kalmamak için hepimizin elini taşın altına koyması gerekecek. İnanıyoruz ki iyilik tüm bu zorlukları aşarken meşalemiz olmaya devam edecek.

Fotoğraf: AA, Abdullah Coşkun

Bağımlılıkla Çok Yönlü Mücadele

Mücahit Öztürk

Prof. Dr., Yeşilay Başkanı

Bağımlılık tüm dünyada önemli bir toplumsal sorun olmaya devam ediyor. Yapılan araştırmalara göre, yıllar içerisinde bağımlı olan kişi sayısı giderek yükselmekte, bağımlılık nedeniyle yaşanan kayıplar artmaya devam etmektedir.

Yeşilay olarak 100 yıllık tecrübe ve birikimimizle insanlığı ve geleceğimizi tehdit eden bağımlılık sorunuyla çok yönlü mücadele ediyor ve bu soruna kalıcı çözümler üretiyoruz.

Yeşilay, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay başkanlığında toplanan ve 12 ilgili Bakanlığın Bakan seviyesinde temsil edildiği Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu'nda Yeşilay Genel Başkanı tarafından temsil edilmektedir. Bağımlılıkla mücadele eylem planları kapsamında; Bağımlılıkla Mücadele Kurulu, Teknik Kurul ve Bağımlılıkla Mücadele İl Kurulları'nda yer almakta, Paydaş Kurum Çalışma Grupları, Ulusal Çalıştaylar ve Bölge Değerlendirme Toplantılarına aktif olarak katılım sağlanmaktadır.

Bağımlı ve yakınları için ücretsiz ayaktan destek hizmeti sağlamak amacıyla 2015 yılında hayata geçirilen Yeşilay Danışmanlık Merkezleri, 2020 yılı sonu itibariyla Türkiye geneli ve Kıbrıs'ta olmak üzere toplam 53 ilde 66 merkezde hizmet vermektedir.

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı (TBM); tütün, alkol, madde, teknoloji bağımlılıkları ile ilgili olarak başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun genelinde farkındalığın artırılması ve bu hedef kitlenin sağlıklı yaşam prensiplerine yönelik bilgilendirilmesi ile bağımlılık türlerinin önüne geçilmesi amaçlanan bir eğitim modeli programıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ile hayata geçirilen bu programda 32.872 rehber öğretmen vasıtasıyla her yıl 10 milyon öğrenci ve 3 milyon yetişkine ulaşılmaktadır.

Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı (OBM) kapsamında ergenlerde tütün, alkol, madde kullanımına yönelik okul temelli kısa müdahale programını hayata geçiriyoruz. Pilot uygulama eğitimlerinde rehber öğretmenlere, öğrencinin durumunun nasıl tespit edileceği, madde kullandığının öğretmen tarafından nasıl anlaşılacağı, gencin tedaviye nasıl ikna edilebileceği, ailenin durumdan haberdar edilmesi ve desteklenmesi, aile içi ilişkilerin tespiti, öğrencinin riskli durumdan ailesinin desteğiyle nasıl kurtulabileceği anlatılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı ile hayata geçirilen projede birçok öğrenci ile olumlu çalışmalar yürütülmeye devam edilmektedir.

Ülkemizde ve dünyada bağımlılıkla mücadele kapasitesini artırmak ve yerel projeleri desteklemek amacıyla Mali Destek Programları düzenlenmektedir. Ulusal mali destek programları kapsamında 6 destek programı uygulanmıştır. Programlar kapsamında sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerden 713 başvuru alındı. 51 proje sahada uygulanarak toplamda 2.030.643.-TL fon desteği sağlanmıştır.

COVID-19 pandemisinin başladığı ilk dönemde toplumsal dayanışma adına psikolojik desteğe ihtiyaç duyan vatandaşlara destek olmak amacıyla ücretsiz psikolojik destek hattı hayata geçirildi. Projeyle; toplamda 2.286 kişiye telefon desteği ve 73 kişiye online terapi hizmeti sağlandı. Hattı arayan ve intihar eğilimi olan 22 kişiye ise bu durumla başa çıkabilmeleri için destek verildi.

Dünya Afet Raporu'ndan Kesitler

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) tarafından hazırlanan 2020 Dünya Afet Raporu yayımlandı. Her iki yılda bir yayınlanan Rapor'un bu yılki teması ''iklim değişikliği'' oldu.

Rapora göre COVID-19, insanlığın, küresel bir krizi tanıma ve bu krize müdahale etmede, hiç kaynak yokmuş gibi görünürken mevcut kaynakları bulmada ve krize müdahale etmede benzeri görülmemiş, hızlı adımlar atma kapasitesine sahip olduğunu göstermiştir. İklim değişikliği ise insanlık için, yeni tip koronavirüsten çok daha önemli bir sorundur ve kelimenin tam anlamıyla uzun vadede hayatta kalabilme durumumuzu tehdit etmektedir. İklim değişikliğini tersine çevirmek için harekete geçerek bu tehdidi bertaraf etmeliyiz. Aynı zamanda, iklim kaynaklı afetlerin hâlihazırda artırdığı ölümleri ve hasarı sınırlamak için çalışmalıyız. Hükûmetler, bağışçılar, insani yardım ve kalkınma sektörleri ile iklim ve çevre topluluğu olarak hepimiz, çok geç olmadan etkili bir şekilde harekete geçmeliyiz.

Raporda iklim değişikliği ve küresel ısınma konusunda birtakım öneriler sunuluyor. Bu öneriler çeşitli kesimlere yöneliktir.

Hükûmetler için öneriler

- Yeşil, dirençli ve kapsayıcı bir toplumu desteklemek için COVID-19 finansal teşvik paketleri de dâhil olmak üzere yatırımlar tasarlanması; iklim değişikliğinin azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyuma yönelik yatırım yapılması
- Okullar, hastaneler, çocuk ve yaşlı bakım tesisleri, deniz duvarları, enerji santralleri, su ve hijyen tesisleri gibi başlıca alt yapıların, öngörülen iklim ve hava koşulları ile yükselen deniz seviyelerine dayanacak şekilde tasarlandığından ve mümkünse güçlendirildiğinden emin olunması; düzenleyici bir araç olarak çevresel etki değerlendirmelerinden faydalanılması
- Afet riski yönetimi yasalarının, politikalarının ve planlarının gözden geçirilmesi, böylece bunların iklime duyarlı olduklarından, anlaşıldıklarından ve uygulandıklarından emin olunması; bunlarda, aynı zamanda, kaza ve afetlere dirençli sosyal koruma sistemleriyle bağlantılı olarak tahmine dayalı eylem ve finansman gibi önemli yeniliklerin de dikkate alınması
- Topluluk düzeyinde eyleme geçirilebilir uyarıların ve yeterli koruyucu müdahalelerin zamanında yapılmasını garanti eden, entegre ve insan merkezli erken uyarı ve erken eylem sistemlerine yatırım yapılması ve bu tarz sistemlerin tasarlanması

- Özellikle yerel düzeyde, uyum ve afet riski yönetimi faaliyetleri için finansmana merkeziyetçi olmayan bir biçimde erişim sağlanması.

İnsani yardım ve diğer ilgili sivil toplum kuruluşları için öneriler

- Özellikle kentsel ortamda, ayrıca kalkınma uygulayıcılarının içinde pek yer almadığı karmaşık yapılı krizler gibi durumlarda iklim değişikliğine uyumun benimsenmesi ve güçlendirilmesi
- Planlamada tahmine dayalı bilgilerin kullanımının yaygınlaştırılması ve erken eylem açısından tahmine dayalı tetikleyicilerdeki başarılı uygulamalardan ders alınması
- Önlenemeyen afetlere yönelik hızlı müdahaleyi güçlendirmeye ve kapasiteyi artırmaya devam edilmesi
- Küresel ve yerel iklim ve çevresel ayak izlerinin şeffaf bir şekilde raporlanması ve geliştirilmesi, insani yardım faaliyetlerinin ve etkilerinin çevresel sürdürülebilirliğin güçlendirilmesi ve insani yardım çalışmalarında çevreyle daha güçlü bağlantılar kurulması için sorumluluk alınması.

Çok taraflı ve ikili bağışçılar için öneriler

- Yeşil, dirençli ve kapsayıcı bir toparlanmayı sağlamak için COVID-19 destek paketleri tasarlanması; iklim değişikliğinin azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyum sağlanmasına yatırım yapılması
- En kırılgan durumdaki gelişmekte olan ülkelerin uyum ihtiyaçlarını karşılama konusundaki motivasyonlarının artırılması

- İklim ve afet riskini azaltma finansmanının tahsisinde en yüksek riskli ve en düşük kapasiteye sahip ülkelere öncelik verilmesi

- Prosedürlerin değiştirilmesi; böylece uzun vadeli kurumsal ve müdahale kapasitelerinin güçlendirilmesinin yanı sıra topluluk öncülüğünde direnç oluşturmak için yerel düzeyde çok taraflı iklim finansmanına erişilebilir olması

- Öngörülebilir şoklardan önce daha fazla insanın yardım alabilmesi amacıyla ileriye dönük yaklaşımlar için desteğin artırılması

- İnsani yardım kuruluşlarının sistemlerini güçlendirecek yeterli ve sürdürülebilir bütçeler oluşturarak daha çevreci bir yaklaşım benimsemelerinin desteklenmesi ve finansman olarak faydalanacakları kuruluşlara yönelik taleplerinde çelişkileri önlemek için kendi aralarında koordinasyon sağlanmaları.

İklim değişikliği kuruluşları ve uzmanları için öneriler

- İklim değişikliğinin neden olduğu afet riskinin daha etkili yönetilmesinin, risk azaltmanın yanı sıra küresel ve yerel iklim eyleminin önemli bir hedefi olarak benimsenmesi ve teşvik edilmesi

- Kısa vadeli, tahmine dayalı eylem ve afet sonrası müdahaleyle uzun vadeli uyum için analitik araçların, politika ve finansman araçlarının birbiriyle bağlantılı olması

- Toplulukların iklim kaynaklı risklere ilişkin zamanında ve anlaşılır bilimsel bilgi almasını sağlamak üzere insani yardım ve kalkınma ortaklarıyla iş birliği içinde çabaların iki katına çıkarılması

- Ani gelişen, beklenmedik olayları yönetmede insani yardım ve afet riskini azaltma topluluklarının deneyimlerinin geliştirilmesi (Söz konusu yönetim yaklaşımına, çok paydaşlı yaklaşımlara duyulan ihtiyaç ve yerel düzeyde uygulamanın güçlü bir odak noktası olması da dâhildir.).

Herkes için öneriler

- İklim değişikliğine uyum sağlanması ve afet riski yönetiminde en kırılgan kişilerin öncelikli olarak ele alınması

- İklim riskiyle ilgili yerel bilgileri, bu risklerle başa çıkma mekanizmalarını, uygulamaları ve ihtiyaçları anlamak ve kültürel açıdan uygun programlar tasarlamak için toplulukların sesinin daha yakından dinlenmesi

- İklim değişikliğine uyum ve afet riski yönetimi çalışmalarında yerel sivil toplum kuruluşlarının ve toplulukların liderliğinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi

- İklim kaynaklı afet risklerini ele almak için birlikte çalışılması.

Raporun Türkçe geniş özetine (https://www.kizilay.org.tr/raporlar) adresinden erişebilirsiniz.

Bir Uçaktan Daha Fazlası:

Koca Yusuf

Türk Hava Kuvvetleri envanterine kayıtlı olan A-400M kargo uçakları 2020 yılında insani yardım lojistik faaliyetlerinin önemli bir bileşeniydi. Zorlu iniş şartlarında dahi nakliye hizmetlerini gerçekleştirebilen Koca Yusuf, insani yardım çalışmalarında hızlı, etkili ve stratejik lojistik yaklaşımını mümkün kılan araçlardan biri oldu.

Koca Yusuf 2020 yılı içinde insani yardım alanında şu çalışmalarda yer aldı:

- Amerika, Avrupa ve Afrika ülkelerine tıbbi malzeme yardımları teslim edildi.
- COVID-19 pandemisinin ilk günlerinde Çin'de bulunan Türk vatandaşlarının tahliyesi sağlandı.
- Elazığ depreminde arama kurtarma ekiplerinin ve ekipmanlarının nakledilmesi başta olmak üzere insani yardım çalışmalarına destek için 5 adet A-400M uçağından oluşan hava köprüsü kuruldu.
- Van'daki çığ faciasına müdahale çalışmalarına destek için kurtarma ekiplerinin ve yaralıların nakli sağlandı.
- Beyrut Limanı'nda meydana gelen patlamadan sonra Lübnan halkının acil ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik yardım desteği sağlandı.

Fotoğraf: Türk Kızılay

Daha Sivil ve Daha Kapsayıcı İnsani Yardıma Doğru

Ahmet Emin Dağ

Dr., İHH İnsani Yardım Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

2020 yılını insani yardım bağlamında değerlendirmek gerektiğinde, COVID-19 pandemisinin en baskın gelişme olduğuna kuşku yoktur. Salgının ülkemize ulaşmasının ardından bir COVID-19 komisyonu kuran İHH, ekonomik sıkıntı yaşayanlara yardım için "Şimdi Dayanışma Vakti" kampanyası başlatıp 100 bini aşkın aileye kumanya paketi dağıtmıştır. On altısı İstanbul'da olmak üzere toplam 31 hastanedeki sağlık çalışanları ile sokaklarda görev yapan kolluk kuvvetlerine Ramazan ayı boyunca 40 bin adet gıda paketi verilmiştir. Yaklaşık bin aileye alışveriş kartı ve yaklaşık 5 bin kişiye nakit desteği sağlanırken 14 bin hijyen paketi dağıtılmıştır. Pandemi sürecinde sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde İHH'ya gelen online başvurular ile valiliklerce oluşturulan listeler arasında tekrarları önleyen bir sistem kurulmuş, ortak gönüllü dağıtım ekipleri kurularak kriz anlarında kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğinin başarılı bir örneği sergilenmiştir.

Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliği açısından bakıldığında ekim ayında yaşanan İzmir depremi insani yardım aktörleri arasındaki iş birliği konusunda bir diğer başarılı uygulama örneği olmuştur. Depremin ilk anlarından itibaren harekete geçen İHH, 33 ilden arama kurtarma ekiplerini oluşturmuş ve AFAD'ın koordinasyonunda afet bölgesine sevk etmiştir. Çok sayıda kişinin enkaz altından sağ çıkarılmasına katkı sağlayan İHH arama kurtarma ekiplerinin yanı sıra İHH dağıtım ekipleri de 16 binden fazla gıda paketi ve 26 binden fazla hijyen paketinin dağıtımını gerçekleştirmiştir.

Depremin yol açtığı yaraların sarılmasındaki başarıda devletin tüm kurumlarıyla birlikte sivil toplum kuruluşlarının iyi organize olması ve hızla harekete geçmesi etkili olmuştur. Kamunun afet yönetim sistemi içinde bazı hizmet grupları haricindeki tüm hizmet gruplarında sorumlu kişiler yerel yetkililer olduğundan kimi zaman sıkıntılar gözlenmiştir. Bir ildeki afet tecrübesi diğer ile taşınamadığından her il çapında profesyonellere ihtiyaç artmaktadır. Her ilde alt düzeyde çalışma yürüten kişiler olayları farklı yorumlayabildiğinden, bunun yerine afet tecrübesi artmış aynı profesyonel kişilerin farklı illerde afetleri koordine etmesi önemlidir.

Geçen yıl içinde yaşadığımız afet tecrübeleri göstermiştir ki Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) sivil toplum kuruluşlarının büyük bölümü tarafından bilinmemektedir. Yaşanan onca tecrübeye rağmen afetlerde tüm kurumlar, eski alışkanlıklarını sürdürerek sahada bağımsız çalışma

yapmak istemektedirler. Zikredilen eksikliğin giderilmesi için afet öncesi tüm kurum ve kuruluşlara, derneklere bilgilendirme yapılmalıdır. Arama kurtarma ve insani yardım faaliyetlerinde görevlendirilecek sivil toplum kuruluşlarına afet sırasında nasıl davranacaklarına dair bilgilendirme yapılması oldukça önemlidir. TAMP'a ilişkin başka bir husus, tüm operasyonlar için bir yönetim grubu oluşturulması gerekliliğidir. Bu, tüm çözüm ortaklarının afete müdahalesini organize ederek il koordinasyon hizmet grubu ile birlikte çalışacak bir ekip olmalıdır. Ayrıca afet bölgelerinde sivil toplum kuruluşları ve gönüllü yönetimi hizmet grubu mutlaka aktif olarak görev yapmalıdır.

Afete müdahalenin önemli bir bileşeni olan lojistik süreçler konusunda da çeşitli dersler çıkardık. Yardımların afet sahasına gelmeden önce yerelde oluşturulacak bir koordinasyonla afet sahasında iş yükü oluşturmayacak şekilde, komşu illerde ayni yardımların depolanacağı ve ayrıştırılacağı yer veya yerlerin belirlenip faaliyete geçirilmesi önemlidir. Büyük bir afette yardım malzemelerinin afet bölgesinde kontrolsüz yığınlar oluşturmasını önlemek ve gereksiz ikinci el eşyaların çöp yığınına dönüşmemesi için afet yaşanan mahalle komşu illerde oluşturulacak yapılanma hayati öneme sahiptir.

Ülke içindeki afetlerin yanı sıra sınırımızın hemen yanı başında yaşanan Suriye iç savaşı da geçtiğimiz yılın öne çıkan insani yardım gündemlerinden biriydi. Savaşın onuncu yılında, Suriye'deki insani trajedi her gün yeni bir insani kriz üretmeye devam etmektedir. 2020 yılı içinde, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kitlesel göçünü durduracak en önemli insani projelerden biri olan "Briket Evler" projesinde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu proje ile binlerce Suriyeli aile için sınırın karşı tarafına evler yapılarak bu ailelerin asgari insani standartta bir yaşama kavuşması sağlanmış, bu kapsamda 15 binden fazla ev inşa edilerek binlerce aile kalıcı konutlara yerleştirilmiştir.

Geçtiğimiz yıl, insani diplomasi konusunda birçok başarılı operasyonunun sağladığı yeni tecrübelerin yılı olmuştur. Filipinler hükûmeti ile Moro Müslümanları arasında sağlanmış olan barış antlaşması sonrasında, bölgede barış gözlem heyetindeki görevini sürdüren İHH, barış inşası çabalarının bir devamı olarak bölgedeki kalkınma yardımlarını da artırmıştır. Bu çerçevede yeni hastane ve okulların inşaatına başlanırken çok sayıda Morolu öğrenci ülkemize getirilmiş ve değişik branşlarda mesleki eğitime yönlendirilmiştir. İnsani diplomasi konusunda özellikle sıcak kriz alanlarından Libya, Lübnan ve Suriye gibi ülkelerde sivil esirlerin kurtarılması, Yemen ve Afganistan gibi ülkelerde insani yardımın önündeki engellerin kaldırılması konusunda yürütülen müzakereler ve Filistin'deki insani krizin sona ermesi konusunda yürütülen diplomatik çabalar dikkat çekmiştir.. Birçok mağdur sivilin hukuki haklarının takibi noktasında yapılan çalışmalar, Türk sivil toplum kapasitesinin ne kadar önemli bir seviyeye ulaştığını göstermektedir.

Yukarıdaki tüm çalışmalar yanı sıra, İHH'nın her dönem değişmez önceliği yetimler olmuştur. 120 ülkede 800 bin yetime yılın farklı dönemlerinde dönemsel yardımlar, 100 bin yetime her ay düzenli yardım yapan İHH, 13 ülkede 38 yetimhanesi, 1 çocuk yaşam merkezi ve onlarca okulu ile bu alandaki çalışmalarda öncü rolü oynamaktadır.

Geçen yıl içinde gerçekleştirilen bütün bu faaliyetler, sivil toplum kuruluşlarının insani krizlerin çözümü konusunda ne kadar geniş imkânlar oluşturabileceklerini göstermesi bakımından önemlidir. Sivil toplum kuruluşları güçlü ülkelerin, sorunlarını daha kolay çözdüğü bir gerçektir. Bu açıdan önümüzdeki dönemde de her şeyi kamu kurum ve imkânları eliyle yapma anlayışı yerine, sivil toplum kuruluşlarını güçlendirme politikaları çok daha faydalı olacaktır.

2020 Yılında İnsani Çalışmalar ve Yaşanan Zorluklar

Mohamed Ouahi

Katar Hayır Derneği Türkiye Direktörü

Katar Hayır Derneği (Qatar Charity/ QC) Türkiye ofisi, Kuzey Suriye ve Türkiye'deki savunmasız, ülke içinde göç etmek zorunda kalmış kişilere (IDP'ler), mültecilere ve ev sahibi toplumlara insani yardım sağlamaya devam etmektedir. 2020 yılı boyunca QC, 2020 İnsani Müdahale Planı (HRP) ve Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planına (3RP) dayalı olarak Kuzey Batı Suriye'deki IDP'lerin ihtiyaçlarının giderilmesine katkıda bulunmuştur. 2020 yılında QC Türkiye ofisi ve ortakları finansal değeri 67,8 milyon doları bulan toplam 1.091 yardım ve kalkınma projesini hayata geçirmiş ve Kuzey Suriye ve Türkiye'de 3,6 milyon yararlanıcıya ulaşmıştır.

28 Şubat 2020 Cuma günü QC, Kuzey Suriye'de 2019 sonlarında gerçekleşen ve en büyük boyutlu yerinden edilme krizine ilişkin ihtiyaçları gidermek amacıyla "HaGAl Sham" adlı bir bağış kampanyası başlatmıştır. Kampanya, Hayır Amaçlı Faaliyetler için Düzenleme Kurumu'nun (RACA) denetiminde ve Katar'daki birçok medya kuruluşuyla iş birliği içinde yürütülmüştür. Kampanya 40 milyon dolardan fazla paranın toplanmasını sağlamıştır. QC Türkiye ofisi, toplanan fonu kullanmayı başarmış ve aşağıda belirtilenlerin dağıtımını içeren yardım projeleri vasıtasıyla 809.000 yararlanıcıya ulaşmıştır: 31.500 gıda kolisi, 5.175.000 ekmek paketi, 43.500 yeni varış kiti ve pişirme seti, 600 çadır, 100 okul karavanı, 5.500 hijyen kiti, 4.300 su konteyneri, 22 kampa 15.000 su kamyonu ve 18 su istasyonuna 300.000 litre yakıt dağıtımı. Bunların yanı sıra 70 sağlık tesisine tıbbi sarf malzemesi ve cerrahi malzemenin dağıtımı da gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 2021 yılında QC, Kuzey Suriye ve Türkiye'de 2 milyon 125 bin 840 yararlanıcıyı hedefleyen, toplam bütçesi 16,5 milyon dolar olan barınma, gıda güvenliği, WASH, eğitim ve sağlık sektörlerinde 16 projenin hayata geçirilmesine devam edecektir. QC Türkiye ofisi, 2020 yılındaki sosyal yardım departmanı faaliyetleri kapsamında, 5.690 yetim ve yoksul Suriyeli ve Türk aileye ulaşmayı başarmış ve 4,7 milyon dolarlık mali yardım sağlamıştır. Ramazan ve Kurban Bayramı dönemlerinde toplam değeri 539.000 ABD Doları olan mevsimlik projeler yürütülmüştür.

COVID-19 pandemisinin başlangıcını müteakiben, QC Türkiye, krize ilk tepki veren kuruluşlardan biri olmuştur. Bu kapsamda öncelikle Kuzey Suriye ve Türkiye'de 15.000'den fazla sağlık çalışanı için kişisel koruyucu ekipman (PPE) satın alınmış ve dağıtılmıştır.

Ayrıca QC, Kuzey Suriye'de yer alan UNOCHA sağlık topluluğu ile koordinasyon hâlinde 14 adet Toplum Tabanlı (COVID-19) Tecrit Merkezini (CBCIs) müşterek şekilde kurmuştur. Tecrit merkezleri, toplam 2 milyon dolarlık bütçeyle COVID-19 hastalarına tecrit ve tedavi hizmetleri sağlayacak şekilde tesis edilip donatılmıştır. Kurulan merkezlere 2020 yılında 2.840 vaka kabul edilmiştir.

COVID-19 pandemisi Katar Hayır Derneği de dâhil olmak üzere insani yardım sektöründeki aktörler açısından çeşitli zorlukları beraberinde getirmiştir. Pandemi, QC çalışmalarını durdurmamış olsa da projelerinin tasarımı ve uygulanması ve insani yardım çalışanları üzerinde doğrudan etkisi olmuştur. Katar Hayır Derneği, insani yardım çalışmalarında sürekliliği sağlamak için ihtiyati tedbir ve personelini korumak amacıyla, bünyesinde bir COVID-19 görev gücü kurmuş, bir acil durum planı hazırlamış ve onaylamıştır. Hastalığa yakalanma riskini asgariye indirmek için evden çalışma, vardiya sistemleri, ve rotasyon esasına göre çalışma yöntemlerini hayata geçirmiştir.

Dağıtım merkezleri ve servis dağıtım noktalarında COVID-19 kapsamında alınan önlemler, hizmetlerin zamanında teslimini etkilemiş ve işletme maliyetlerini artırmıştır. Bu durumla başa çıkabilmek amacıyla, Katar Hayır Derneği operasyonel bütçesini revize etmiş ve gönüllülerle sözleşme yaparak projelerin uygulanması için personel sayısını ve hizmetlerin dağıtımı ve teslimi için saha sayısını artırmıştır. Bununla birlikte, kişisel koruyucu ekipman, dezenfektan ve COVID-19'a ilişkin proje tekliflerini içeren ek bütçe kalemi oluşturulmuştur.

Katar Hayır Derneği açısından pandemi sürecinde öne çıkan konular şunlardır:

- Savunmasız kişiler için gıda güvenliğini sağlamak suretiyle ekonomik zorlukların azaltmasına odaklanılması
- Pandemi nedeniyle sağlık altyapısının desteklenmesine öncelik verilmesi
- Beklenen finansman kesintileri ve bağışçı önceliklerinin değişmesiyle mevcut duruma adaptasyon için acil durum planlaması
- Virüsün yayılmasını yavaşlatmak için dünya çapında alınan önlemlere katkıda bulunmak amacıyla politika ve yönergelerin yeniden gözden geçirilmesi.

İnsani Yardım Çalışanlarına **Saldırılar**

4 Eylül günü Çobanbey ile El Bab arasında seyir hâlinde olan Türkiye Kızılay Derneği aracına plakasız iki araçtan açılan çapraz ateş sonucu Türkiye Kızılay Derneği'nin El Bab Sevgi Mağazası çalışanlarından Mehmet Arif Kıdıman şehit oldu, iki personel ise yaralandı.

Türkiye Kızılay Derneği'nin Yemen delegasyonunda çalışan Ali Can Budak, Yemen'in Aden kentinde kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından saldırıya uğradı ve başından vurularak yaralandı. Tedavisi hâlen sürüyor.

Van'ın Özalp ilçesinde karantinaya alınan mahalleden dönen Vefa Sosyal Destek Grubu'nun içinde bulunduğu araca düzenlenen silahlı saldırıda 2 kişi şehit oldu.

Fotoğraf: AA

2020: Afet Bölgelerinde Geçen Bir Yıl

İbrahim Özer

Türk Kızılay Genel Müdür Yardımcısı

Tarih boyunca insanlık farklı türlerde afetlere yakalanmış ve büyük yıkımlara maruz kalmıştır. Deprem, sel, çığ gibi bazı afet türlerinin önceden tespiti mümkün olmadığından veya gerekli önlemler alınmamış olmasından dolayı bunların bıraktığı izler de o ölçüde büyük olmuştur.

2020 yılı ülkemiz ve Türk Kızılay için hiç unutulmayacak dönemlerden biri olarak zihinlerimize kazındı. Afetlerin bıraktığı izler ile birlikte COVID-19 pandemisi de mart ayından itibaren ülkemizde sosyal hayatı derinden etkiledi. Genel anlamda bir afet yılı olarak değerlendirebileceğimiz bu dönem birtakım hayati dersler çıkarmamıza, toplum temelli ve riskleri azaltmaya yönelik çalışmalara ağırlık vermemize vesile oldu.

Yılın ilk büyük afeti 24 Ocak 2020'de 41 vatandaşımızın hayatını kaybettiği 6.8 büyüklüğündeki Elazığ-Malatya depremi idi. Kızılay, Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (TAMP) kendisine verilen beslenme görevi başta olmak üzere barınma, psikososyal destek ve ayni yardım gibi birçok alanda afetten etkilenen vatandaşlarımızın yanında yer aldı.

Bu depremin yaraları henüz sarılamamışken Van'da meydana gelen çığ felaketi ve sonrasında İzmir, Van, Bingöl depremleri; Giresun-Dereli seli; Sakarya havai fişek fabrikası patlaması başta olmak üzere toplam 137 afet ve acil duruma Kızılay afet ekipleri tarafından anında müdahale gerçekleştirildi.

COVID-19 pandemisi dolayısıyla KYK yurtlarında karantina altına alınan vatandaşlara 6 milyonu aşkın öğün sıcak yemek ikramı da Türk Kızılay afet ekipleri tarafından başarı ile ifa edildi.

Elazığ/Malatya depreminin hemen ardından Türk Kızılay Afet Yönetimi birimi tarafından iki çalıştay düzenlendi; bu çalıştaylarda afetlere hazırlık safhalarından müdahale aşamalarına kadar birçok faaliyet alanı derinlemesine incelendi, Kızılay'ın afetlere müdahale yöntemleri bütün yönleriyle müzakere edildi. Ayrıca mevcut afet organizasyonu, geçmişteki hareket kabiliyeti, saha tecrübeleri ele alındı ve ilgili personelin katılımı ile kapsamlı bir bilgi ve tecrübe alış verişi gerçekleştirildi.

Her bir birim tarafından ele alınan konularla ile ilgili somut öneriler de tespit edildikten sonra ivedi bir şekilde

manevra kabiliyetine uygun bir afet organizasyon yapısı ve bununla birlikte modern bir afet yönetimi modeline ihtiyaç duyulduğu saptandı. Bu modelle birlikte Kızılay uzun vadede yenilikçi çözümleri içerisinde barındıracak teknolojik gelişmeleri hayata geçirmeyi hedeflemekteydi.

Her bir somut öneri hızlı bir şekilde kurgulanmaya başlandı. İlk olarak organizasyon yapısı üzerinde çalışıldı. Dünyada afet konusunda oldukça ilerlemiş olan sekiz kurumun yapıları ve müdahale şekilleri ayrıntılı bir şekilde analiz edildi. Hem iç dinamikleri destekleyen hem de dış dünyaya uygun bir organizasyon yapısı kurgulandı. Buna göre afet bölgelerine intikal edecek ekiplerin hareket usulleri revize edildi. Böylece afetlerin meydana geldiği andan itibaren afet bölgesine hızlıca intikal edildi ve ilk ihtiyaç tespiti süratle yapıldı. Bunun hayata geçmesiyle birlikte 2020 yılı içerisinde meydana gelen tüm afetlerde Kızılay sahaya ilk intikal edenler arasında yerini aldı.

■ Giresun Sel
Fotoğraf: AA, Tuğba Yardımcı

Kızılay'ın bütün yapılarının, olağan dönemlerde kendi faaliyetlerini icra ederken afet anında kabuk değiştirerek afete müdahale çalışmasında rol alabilmesini sağlayan Kızılay Afet Müdahale Planı'nın (KAMP) ilk fazı bu yıl içerisinde tamamlandı. Bütün birimlerin olası bir afet anında *Olay Komuta Sistemi'*nde nasıl şekil alacaklarını ve hangi görevleri üstleneceklerini tanımlayan KAMP'ın II. fazı olan "operasyon alanlarının tamamlanması" hedefine de 2021 yılında erişilmesi planlanmaktadır. Afetlere müdahale kapsamında sadece insan kaynağı değil aynı zamanda ekipman, araç, stok takibi, lojistik gibi birçok unsurun bir arada olacağı, coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılacağı ve yapay zekâ uygulamasının da içinde bulunacağı Kızılay Afet Yönetim Sistemi'nin (KAYS) temelleri atıldı. Bu modern uygulamanın hayata geçmesi ile birlikte meydana gelecek bir afetin etki alanı, büyüklüğü, seviyesi gibi birçok parametrenin analizinden sonra optimum müdahale algoritması çıkartılacak ve buna göre görev alacak personel ve diğer tüm unsurlar otomatik olarak hareket çağrısı alacaktır.

Türkiye Afet Müdahale Planı'na (TAMP) göre Kızılay'ın ana çözüm ortağı olduğu beslenme alanında da birtakım çalışmalar gerçekleştirildi. Beslenme hizmeti sunan diğer aktörlerle eşgüdümü sağlamak amacıyla *Beslenme Platformu* adı altında bir oluşuma gidildi. Böylece afet anında beslenme hizmetini verecek olan sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği gerçekleştirilerek afet anlarında koordinasyonun daha etkin bir şekilde sağlanmasının yanında afetler öncesi birtakım standartların hayata geçirileceği bir zemin oluşturuldu.

Her bir ilin kendi potansiyelini ortaya çıkarmak, afetler öncesi farkındalığı artırmak ve afet anında kendi öz kapasitelerini sahada hayata geçirebilmek için Beslenme Stratejik Planının pilot uygulaması Manisa'da gerçekleştirildi. 2021'in ilk çeyreğinde 9 ilin stratejik çalışmaları tamamlanıp devam eden sürede tüm Türkiye'de bu planın hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

Afetlerin meydana geldiği andan itibaren çok hızlı bir şekilde sahaya intikal edebilmek, sahadan sağlam verileri merkeze ulaştırabilmek, kriz masasında Türk Kızılay'ı temsil edebilmek ve ana ekipler sahaya intikal edinceye kadar saha koordinasyon zeminini hazırlayabilmek için her müdahale merkezinde afet müdahale timleri oluşturulması için ilk çalışmalar başlatıldı. Bu kapasitenin şubeler düzeyinde de yürütülmesi için şube afet timlerinin ve şubelerin koordinesinde mahalle afet timleri eğitimleri verilmeye başlandı.

Türk Kızılay'ın beslenme hizmetinin yanı sıra arama kurtarmada da gerekli desteği verebilmesi için 2020 yılında iki ekip kurularak hafif arama kurtarma eğitimleri almaları sağlandı. Bu eğitimleri 2021 yılı içerisinde afet yönetimindeki tüm müdahale personelinin alması hedeflenmektedir.

Şunu çok iyi biliyoruz ki afetler asla kendi sıralarını beklemez ve birçok riski de bünyelerinde barındırır. Türk Kızılay bu bilinçle afetler ve COVID-19 pandemisi ile yoğun geçen bir yıla rağmen kendini devamlı geliştiren modeller üzerinde yoğun çalışmalar gerçekleştirerek toplumun her kademesinin çözümün bir parçası olmasını hedefliyor ve bunun için gerekli tüm alt zemini de hazırlama gayreti içerisinde bulunuyor.

Sosyal Etkili Bir Kızılay

Mustafa Tutkun

Türk Kızılay Genel Müdür Yardımcısı

Bütün dünyayı saran COVID-19 salgınının, sağlık alanındaki etkilerinin yanı sıra sosyal ve ekonomik hayatı da olumsuz etkileyen birçok sonucu oldu. Dolayısıyla pandemiyle mücadele eden aktörler bu "etkileri" göz ardı ederek bir planlama yaptıklarında iyileşme süreci beklenenden çok daha uzun bir zaman alacaktır.

Dünya tarihi boyunca sosyal yaraları sarmak için birçok aktör farklı motivasyonlarla girişimler başlatmış ve faaliyetler yürütmüştür. Özellikle son 30 yıla bakıldığında BM kuruluşları ve uluslararası sivil toplum örgütleri insani krizlere kalıcı çözüm arayışlarını farklı yaklaşımlarla küresel gündeme taşımaya çalışmışlardır. Bu girişimlerden en önemlisi "Milenyum Hedefleri" olarak başlayan ardından "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" olarak güncellenen, toplumsal yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik hedeflerdir. Tüm ülkelerinin altına imza koyarak desteklediği, insani sorunların çözümü açısından ümit verici olan bu girişimler insani yardım kuruluşlarının iş yapış tarzlarını güncellemelerini zorunlu kılmaktadır.

Daha önce "balık vermeyi" kolay bir yol olarak benimsemiş irili ufaklı tüm yardım kuruluşlarının "balık tutmayı öğretmeyi" merkezlerine alan ve sorunların kalıcı çözümüne katkı sunan bir yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. Tam da burada yardım kuruluşlarının gündemine "sosyal etki" merkezli projeler üretmek girmektedir. Sosyal sorunları ortadan kaldıracak veya azaltacak etkiler üretmek üzere yapılan faaliyetlerin sonucu olan "sosyal etki"yi ön plana almaları gerekiyor. Bugün geliştirilen yeni yaklaşımlarla sosyal etki ölçümleri ve raporları yapılabilmekte ve sosyal etki yatırımcılığı özendirilerek bu konunun özel sektörün de gündemine girmesi beklenmektedir.

Bütün bunları dikkate alan Türk Kızılay bünyesinde başlatılan farklı çalışmalarla sosyal etkiyi önceleyen bir yardım politikasını ve iş modelini hayata geçirmeye hazırlanmaktadır. 2021 yılından başlayarak hayata geçirilecek tüm projelerin sosyal etki perspektifinden değerlendirilmesi, sonuçlarının izlenmesi ve ölçülmesi hedeflenmektedir. Bunun için geliştirilen "Kızılay Sosyal Etki Modeli" ile kavramsal altyapısı da oluşturularak edinilen tecrübelerle geliştirilebilir bir modele dönüştürülmesi planlanmaktadır.

Türk Kızılay, insanların hayatlarında sosyal bir etki oluşturmak yani hayatlarının geri kalan kısmında daha iyi koşullarda yaşamalarına yardımcı olmak gayesiyle çıktığı bu yolculuğun belki henüz daha başında ama tüm sektörlerin sosyal etkiyi merkezine alan yaklaşımlarıyla dünyanın daha yaşanabilir bir yer hâline geleceği inancıyla yol alıyor. Zira aksi durumda yeni pandemiler, yeni insani krizler ve yeni çevre sorunları gündemden düşmeyecektir.

Vefa

Sosyal Destek Grupları

COVID-19 tedbirleri kapsamında, sokağa çıkma kısıtlaması bulunan 65 yaş ve üstü ile kronik rahatsızlığı bulunanların ihtiyaçlarını karşılamak için valilikler ve kaymakamlıklar koordinesinde Vefa Sosyal Destek Grupları oluşturuldu.

Faaliyetlerine 22 Mart'ta başlayan Vefa Destek Grupları 65 yaş ve üstü vatandaşlarla, kronik rahatsızlığı bulunanların ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kuruldu.

"112 Acil Çağrı", "155 Polis İmdat", "156 Jandarma İmdat" ve diğer telefon numaraları üzerinden ihtiyaçlarını bildirenlerin talepleri polis, jandarma, bekçi, AFAD personeli, öğretmen, din görevlileri gibi kamu çalışanlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşu personel ve gönüllüleri tarafından yapılan ortak bir çalışma ile karşılanıyor.

Vefa Sosyal Destek Grubu çalışmaları "112 Vefa İletişim Merkezi" uygulaması üzerinden koordine ediliyor. Çağrı merkezi sosyal destek çalışmalarının yanı sıra belirli durumlarda gerekli olan şehirlerarası seyahatlerde izin alma sürecinde de kullanılıyor.

Gönüllülerden oluşan ve 114 bin 907 kişinin yer aldığı sosyal destek gruplarına 10 aylık süreçte yaklaşık 9 milyon 472 bin 364 talep geldi.

65 yaş ve üzeri kişilere yaşlı/engelli aylığı, emekli ödemeleri ile İŞKUR ödemeleri ve Ekonomi İstikrar Paketi kapsamındaki ödemeler de "Vefa" ekiplerince konutlarında yapıldı.

Fotoğraf: AA, Serhat Zafer

2020'de İletişim ve Toplum İlişkileri

Ekrem Şahin

Türk Kızılay Genel Müdür Yardımcısı

Türk Kızılay 2030 hedeflerini toplum temelli stratejik projeler üzerine inşa ediyor. Bu sebeple Kızılay için en önemli paydaş; tüm halkımız, her bir vatandaşımızdır. Bu anlayışla her bir vatandaşımıza dokunma gayretinin her dem diri tutularak çalışıldığı bir yıl daha tamamlandı Kızılay'da. Ancak 2020 yılının her birimizin ileride çocuklarına veya torunlarına anlatırken zorlanacağı bir yıl olduğu gerçeği de hep beraber yaşandı.

Türk Kızılay'da 2020, genel anlamda pandemi, afet ve zorluklarla anılacak bir yıl olsa da aynı zamanda önemli başarılara imza atılan bir yıl oldu. Bütün bir Kızılay ailesi, bir taraftan insanımıza hizmetlerini ulaştırırken bir taraftan da gönüllük esası üzerine her bir vatandaşımızı yürütülen iyilik çabalarına dâhil etmenin gayreti içinde oldu. Bu çerçevede yıl boyunca Kızılay çalışmalarında, sahada, 125 binden fazla gönüllü aktif olarak rol aldı. Hayırsever yüce gönüllü insanlarımızın Kızılay çalışmalarına gönüllülük esasında verdiği bu katkılar nakdi olarak mesai saatleri üzerinden hesaplanacak olursa 20 milyon Türk lirasının üzerinde bir tutara ulaşılacaktır.

Kızılay faaliyetlerine daha fazla gönüllünün dâhil edilebilmesi ve gelen gönüllülük taleplerine yanıt verilebilmesi için 2020 yılı içerisinde 16 gençlik ve gönüllülük merkezi kuruldu, işler hâle geçirildi. Diğer taraftan 153 yıldır her zaman Kızılay'ın yanında olan kadınlarımızın şefkat ellerini güçlendirmek, güçlerine güç katmak amacıyla Türk Kızılay kadın kolları teşkilatlanması gözden geçirildi, yeniden yapılandırıldı. Tüm bu çalışmalarıyla Kızılay, toplumun kılcallarına nüfuz etmeyi, gönüllülük esasıyla toplumsal dayanıklılığı artırmayı hedeflemektedir. Bu anlamda yılın en önemli haberi, yeni nesil gönüllülük platformu olan gonulluol.org platformunun hayata geçirilmesi oldu. Bu platform sayesinde Kızılay gönüllüsü olmak ve gönüllü görevlere atanmak sadece bir tıklama ile mümkün oluyor. Önümüzdeki süreçte Kızılay'ın hedefi, 2 milyon gönüllüsünü ihtiyaç sahipleri için seferber edecek güç ve kabiliyeti kazanmak olacak. Bu sebeple 2021 yılı Kızılay kurum tarihine ve ülkemizin tarihine "Kızılay Gönüllülük Yılı" olarak geçecek.

Kızılay, bağış gelirini düzenli olarak artırmaktadır. Geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da bu gelenek bozulmadı. Bu çerçevede 2020 yılında Kızılay'ın gerek bireysel bağışçıla-

rından gerekse Kızılay dostu kurum ve kuruluşlardan kabul ettiği bağışların toplamı tarihinde ilk kez 1 milyar TL sınırını aştı. 2020 boyunca yaşanan afetlerin hemen ardından, toplumsal yardımlaşma ve dayanışma ruhu Türk Kızılay'ın tüm hücrelerinde hissedildi; afetlerin açtığı yaraları sarmak ve insan ıstırabını dindirmek üzere yıl boyunca yapılan 12 yardım kampanyasıyla milyonlarca insanımıza ulaşıldı.

Geride bıraktığımız yılın ilk günlerinden itibaren Türk Kızılay tarafından pandemi ve COVID-19 tehlikesi hakkında farkındalık çalışmaları yürütüldü, bilgilendirici web siteleri kuruldu. Pandemiyle birlikte oluşan atmosferde dijital araçların daha yaygın kullanılmaya başlanmasından istifadeyle Türk Kızılay'ın dijital mecralarından 53 canlı yayınla 60 milyon izleyiciye ulaşıldı.

Fotoğraf: Türk Kızılay

Her gün Kızılay web sitesine uğrayan 18 binden fazla ziyaretçi, yıl sonunda Kızılay'ın internetten adlığı ziyaretçi sayısını 7 milyona taşıdı.

Yıl içerisinde Kızılay çağrı merkezine gelen çağrıların sayısı geçtiğimiz yıla göre yüzde 51 oranında artış göstererek 1.228.355 kişiye ulaştı. Arayanların önemli bir çoğunluğu Kızılay'a bağış yapmak veya Kızılay'dan yardım talebinde bulunmak amacıyla çağrı merkezine ulaşıyor. Tüm bu rakamlar 2020'de milletimiz ile milletin kurumu Kızılay'ın iletişim bağının ne kadar güçlü olduğunu anlamak adına önemli ipuçları veriyor.

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında Türk Kızılay'ın faaliyetleri gazetelerde yüzde 95, televizyonda yüzde 93 oranında olumlu mahiyetle yer buldu. Bu görünürlükler Kızılay'a teveccühün de artmasına vesile oldu. Artan bu teveccühü gerek yurt içinde gerekse yurt dışında daha da büyütmek için Kızılay'ın uluslararası faaliyetlerinin iletişimine daha bir önem verildi.

Ülkemizde sivil inisiyatifin öncü kuruluşu olan Türk Kızılay, köklü yapısı ve tarihî birikimiyle ulusal ve uluslararası insani yardımlar, halk sağlığı, afet yönetimi, göç hizmetleri gibi alanlarda önemli atılımlara imza atıyor. Ulaştığı insanlara iyilik mesajını en doğru ve güçlü bir şekilde iletmek için çalışmakta olan Kızılay, insanlığın gücünden gelen iyilik mesajının gönüllerde mayalanması için var gücüyle çalışmaya devam ediyor.

Küresel İnsani Krizler Yılı 2020

Alper Küçük

Türk Kızılay Genel Müdür Yardımcısı

2020, küreselleşmenin etkilerini ve küresel dayanışmanın önemini oldukça yoğun hissetiğimiz bir yıl oldu. Bugün gelinen noktada neredeyse hiçbir krizi yerel ölçekte değerlendirmek mümkün değil. Belli bir bölgede başlayan bir sorunun, bir insani krizin, kelebek etkisiyle ne kadar geniş bir coğrafyayı, hatta belki de tüm dünyayı etkileyebileceğini hesap etmemiz gerektiğini gösterdi bize geride bıriktığımız yıl.

Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan koronavirüs salgını, çok kısa bir sürede tüm dünyaya yayıldı. Çaresi olmayan bu hastalığa karşı ülkeler önlemlerini almaya çalışsalar da 90 milyona yakın insan hastalığa yakalandı ve 2 milyonu aşkın insan da hayatını kaybetti. Ülkelerin bu hastalığa karşı almaya çalıştığı tedbirler beraberinde başka sorunları getirdi. Hastalığın yayılmasına karşı en etkili yöntem olan cerrahi maske ve hijyen malzemelerinin tedariğinde sorunlar yaşandı. Paranın sahip olmaya yetmediği günler yaşadık. Sokağa çıkma yasakları sebebiyle ekonomik hayat durma noktasına geldi, pek çok insanın en temel insani ihtiyaçlara ulaşımı bile zorlaştı.

Ülkemiz de bu küresel sağlık sorunundan oldukça yoğun şekilde etkilendi. Başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere, devletimizin tüm ilgili kurumlarının koordineli çalışmaları ve üstün gayretleri neticesinde Türkiye bu krizi pek çok ülkeden daha hazırlıklı şekilde karşıladı. Sağlık sistemine yapılan yatırımlar sayesinde, yatak kapasitesi ve tedavi sürecinde kullanılan solunum cihazları ihtiyaca rahatlıkla cevap verdi. Maske ve hijyen malzemelerinin tedariğinde de önemli sorunlar yaşanmadı. Kendi ihtiyaçlarını karşılayan Türkiye, her zaman olduğu gibi, ihtiyaç sahibi diğer ülkelere de yardım elini uzatmaktan geri durmadı. Üstelik yardım ulaştırılan ülkelerin bir bölümü de ekonomik kalkınma seviyeleri oldukça yüksek ülkelerdi.

Türk Kızılay da bu süreç içerisinde üzerine düşen insani görevlerini yine büyük bir azim ve özveri ile yerine getirdi. Devletin ilgili kurum ve kuruluşları ile omuz omuza verilerek hem ülkemizin hem de diğer ülkelerin ihtiyaç duyduğu maske, hijyen malzemesi, tıbbi cihazlar tedarik edildi ve bunların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması sağlandı. Pek çok ülkenin ve geleneksel insani yardım ve kalkınma kuruluşlarının pandemi nedeni ile içine kapanmak zorunda kaldığı bu zorlu dönemde Türk Kızılayı sadece kendi coğrafyasında değil, pek çok farklı cephede insani ihtiyaçları karşılamak ve hayat kurtarmak için mücadele verdi. Uluslararası arenada bir kez daha Türk tipi yardım modelinin yıldızı parladı. Kızılay'ın her faaliyet alanı da pandemi koşullarına ve ihtiyaçlara göre kendisini yeniden şekillendirdi ve insanları yalnız bırakmadı, bırakmamaya da devam ediyor.

Elbette 2020 yılında dünyanın uğraştığı tek küresel sorun koronavirüs pandemisi değildi. Geçmişten gelen ve ne yazık ki büyüyerek devam eden pek çok insani kriz varlığını devam ettirdi. Bunlardan sadece belli başlılarını sıralasak dahi ne büyük bir insani sorumluluğun ve mücadelenin içerisinde olduğumuz anlaşılacaktır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin BMMYK 2019 yılı raporuna göre dünyada 79,5 milyon mülteci, sığınmacı ve vatansız, yerlerinden edilmiş insan bulunuyor. UNESCO'nun 2019 yılı raporuna göre dünya üzerinde 2 milyar insan güvenilir içme suyuna erişemiyor. DSÖ'nün 2019 yılı raporuna göre her yıl 5,2 milyon

çocuk, 5 yaşına bile varamadan hayatını kaybediyor. Aynı rapora göre her yıl 1 milyon kişi AIDS'ten, 1,4 milyon kişi tüberkülozdan 400.000 kişi ise sıtmadan ölüyor. Bu ölümlerin pek çoğu temel insani ihtiyaçlar olan gıda ve sağlık hizmetine ulaşamamaktan kaynaklanıyor.

Uluslararası Kızılay Kızılhaç Dernekleri Federasyonu'nun (IFRC) yayımladığı 2020 Dünya Afet Raporu'na göre yılın ilk altı ayında 100'den fazla büyük çaplı afet meydana geldi, 50 milyondan fazla insan bu afetlerden etkilendi. Doğal afetlerin dünyamıza etkileri, iklim değişikliği tehditi ile birlikte her geçen gün daha korkutucu boyutlara ulaşıyor. Son on yılda, iklimle ilişkili afetlerin 410 binden fazla insanın hayatına mal olması ve dünya çapında 1,7 milyar insanı etkilemesi felaketin boyutunu ortaya koyuyor. Pandemi ve küresel ısınma gibi afetler, aynı zamanda diğer afetleri ve insani krizleri de tetikliyor.

Ortaya çıkan bu tablo, Türk Kızılay'ın sadece ülkemizdeki insanlara yönelik değil dünyadaki diğer insanlara yönelik çabalara olan ihtiyacı da her geçen gün artırıyor. Pandemi koşullarının oluşturduğu zorlu zemine rağmen Türk Kızılay 2020 yılı içerisinde 3 kıtada 57 ülkede faaliyet gösterdi. İnsani krizlerin en yoğun yaşandığı bölgelerde teşkil edilen ülke delegasyonlarının sayısı 16'ya çıkarıldı. 45 ülkeye doğrudan ayni ve nakdi insani yardım gönderildi. 189 milyon TL'lik uluslararası insani yardım bütçesi ile toplamda 8,2 milyon ihtiyaç sahibi insana el uzatıldı. İstanbul Havalimanı'na, IFRC İnsani Yardım Lojistik Merkezi inşası için alan tahsisi sağlanarak ülkemizin bölge coğrafyası için bir yardım lojistik üssü olması yönünde önemli adımlar atıldı. Göçmen odaklı yürüttüğümüz ve yerel halkın da faydalandığı dünyanın en büyük nakit temelli ve toplum temelli programlarımız ve çocuklara özel geliştirdiğimiz çocuk programlarımız ile hem milyonlarca ihtiyaç sahibinin yüzünü güldürdük hem de ortaya koyduğumuz insani yardım modelleri ile örnek olduk.

Operasyonel kabiliyetleri, yetişmiş ve deneyimli insan kaynağı, lojistik gücü ve uluslararası saygınlığı ile bugün Türk Kızılay, insani yardım sektörünün güçlü bir üyesi olmanın ötesinde, dünyada insani yardım stratejilerine yön veren bir kuruluş hâline geldi.

Dünyanın geldiği noktada, savaşlar, silahlı çatışmalar, doğal afetler, pandemiler ve küresel iklim değişikliği gibi tehditler neticesinde insani ihtiyaçların sürekli arttığını fakat ekonomik daralma ile birlikte insani yardım fonlarının aynı oranda artmadığını söylemek mümkün. Bu tespit doğrultusunda uluslararası iş birliklerini ve koordinasyonu daha fazla geliştirme, kısıtlı kaynakların daha etkin kullanımı, lojistik süreçlerin getirdiği maliyetlerin asgariye indirilebilmesi için yerelde yapılanma ve insani krizleri oluşmadan önleme noktasında insancıl hukuk ve savunuculuk faaliyetleri önem kazanıyor. İhtiyaç sahiplerine yönelik olarak geçim kaynağı geliştirme çalışmaları ile onların ekonomik iyilik hallerini desteklemek de insan onurunun korunması ve toplumsal refah için uzun soluklu bir çözüm olarak stratejik faaliyetlerimiz arasında yerini alıyor.

Daha iyi bir dünya için birlikte planlayarak, öğrenerek, uygulayarak çalışmamız gerekiyor.

Pandemi Sürecinde Güvenli Kan Temini ve İmmün Plazma

Nurettin Hafızoğlu

Türk Kızılay Kan Hizmetleri Genel Müdürü

2019 yılı sonunda başlayan ve 2020 yılı içinde tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin birçok alanda olduğu gibi kan hizmetleri alanında da önemli etkileri olmuştur. Türk Kızılay Kan Hizmetleri ekibi bir yandan salgına karşı kişisel koruma önlemlerini devreye aldı bir yandan da gönüllü, karşılıksız, düzenli kan bağışına yönelik farkındalığın oluşturulması, kan ve kan bileşenlerinin uygun koşullarda elde edilmesi, gerekli testlerin yapılması, depolanması ve transfüzyon merkezlerine ulaştırılması konusundaki çalışmalarını ve iş süreçlerini salgın gerçeğine göre yapılandırdı. Sokağa çıkma yasakları, sosyal mesafe uygulamaları ve bulaş riski kan bağışı oranlarını etkilemiş ve bazı dönemlerde stokları düşürmüş olsa da yürütülen iletişim kampanyaları ve iş birliği çalışmaları ile ülke genelinde sürdürülebilir güvenli kan temini çalışmalarına aralıksız devam edildi.

COVID-19 pandemisinin kan hizmetleri açısından önemli bir etkisi de immün plazma tedavisinin ön plana çıkmasında görülmüştür. COVID-19 tanısı konulan ve iyileşen hastalardan toplanan kan plazmasının kritik durumda olan hastalarda kullanılması anlamına gelen immün plazma tedavisi, pandemiyle mücadelede de ulaşımı kolay ve lojistik açıdan uygulanabilir bir seçenek olması yönüyle tüm dünya ülkelerinde uygulanmaya başlamıştır. Ülkemizde de immün plazma tedavisinin uygulanması gündeme geldiğinde; bağışçı ilişkileri ve bağışçılara ulaşmadaki mevcut alt yapısı, immün plazmaların toplanılmasında yurt genelinde hizmet verebilecek cihaz ve personel alt yapısı ve yürütülen kan bankacılığı faaliyetleri sayesinde laboratuvar testleri ile ilgili uygulanan pratikler immün plazmanın tedariki konusunda da Türk Kızılay'ı ön plana çıkarmıştır.

Türk Kızılay, pandemi süreci nedeni ile kan bankacılığı alanındaki rutin rollerinin yanı sıra, immün plazma tedariki görevini de üstlenmiştir. Bu kapsamda Mart 2020'de uluslararası uygulamalar ve diğer ülkelerin immün plazma rehberleri incelenmiş, nisan ayında Sağlık Bakanlığı ile yapılan çalışmalar neticesinde acil durum kapsamında ülkemizde de hızla bu alanda yapılanmaya gidilmesine ve immün plazmanın kullanıma sunulmasına karar verilmiştir. Yine nisan ayında, Sağlık Bakanlığı tarafından "İmmün Plazma Rehberi" yayımlanmıştır. İlgili rehberin oluşturulmasında Türk Kızılay'ı da uzman desteği sağlamıştır. Rehberin yayımlanması ile birlikte nisan ayında, immün plazma üretimine yönelik *Standart İşletim Prosedürle-*

Fotoğraf: AA

ri oluşturulmuş, aferez cihaz parkurunun bir kısmı bu iş için organize edilmiş, gerekli personel eğitimleri verilmiş mevcut yazılımlar da bu sürece uygun hâle getirilmiştir. Ülkemizde toplanan tüm immün plazmaların takip edilebilmesine yönelik olarak Türk Kızılay dışında izin verilen hastanelere Türk Kızılay tarafından İSBT 128 barkot numarası verilebilmesine yönelik düzenleme yapılmış, hastanelerin online sistem yoluyla immün plazma istemeleri sağlanmıştır. Plazma sürecinin yönetimine dair bu düzenlemelerin yanı sıra iyileşen vatandaşlarımızı immün plazma bağışına motive etmek amacıyla bir iletişim kampanyası başlatılmıştır.

Çağrı merkezi ve online randevu sistemi aracılığıyla bağışta bulunmak isteyen vatandaşlarımızın randevu süreçleri yürütülmüştür. Bu sayede sokağa çıkma kısıtlamaları olduğunda da randevu verilerek plazma bağışlarının sürekliliği sağlanmıştır. Nisan ayı başında ilk immün plazma bağışı alınmış, mayıs ayında toplanan immün plazmalarda standart olarak COVID-19 antikor testi yapılmaya başlanmıştır. 2021 yılı başı itibarıyla toplamda on aylık süreçte Türk Kızılay tarafından 51.157, yetki verilen hastaneler tarafından 5.391 ünite immün plazma toplanmış, toplanan immün plazmalardan sırasıyla 114.944 ve 11.321 ünite immün plazma elde edilmiştir. İmmün plazma toplamak için, çağrı merkezi aracılığı ile 500.000’den fazla vatandaşımızla temasa geçilmiş ve 588 hastaneye immün plazma dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Türk Kızılay Kan Hizmetleri ekibi “kan acil değil sürekli ihtiyaçtır” prensibiyle güvenli ve sürekli kan temini konusunda çalışmalarını yeni normale adapte ederek yürütürken immün plazma tedariki gibi yeni çalışma alanlarıyla da COVID-19 ile mücadelede üzerine düşen görevleri yerine getirmeye ve milletimizin hizmetinde olmaya devam etmektedir.

Afetlere Hazırlık ve Müdahalede İnsan Kaynaklarının Yönetimi

Süleyman İslamoğlu

Türk Kızılay Genel Müdür Yardımcısı

Dünya 2020 yılında etkileri her alanda hissedilen kapsamlı bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçti. Savaşlar, afetler, yoksulluk, mülteci sorunu, insan hakları ihlalleri ve iklim değişikliğinin yol açtığı krizler derken 2020 yılının henüz başlarında adını duyuran COVID-19, kısa zamanda dünya çapında bir salgına dönüşerek birçok alanda köklü değişikliklere yol açmıştır.

COVID-19 pandemisi ile birlikte "Yeni Normal" yaşam koşulları oluşurken bu durum başta insan kaynakları olmak üzere çalışma hayatını yeniden şekillendirmiş; esnek çalışma, uzaktan çalışma, dijital iş gücü, mobilite (mekân ile sınırlanmayan iş gücü hareket alanı) gibi kavramlar hızlı bir şekilde hayatımıza girmiştir. Çalışma modellerinde meydana gelen bu değişim ve yeniliklere paralel olarak bir taraftan işin sürdürülebilirliğini sağlayacak ve verimliliğini artıracak dijital altyapının önemi artmış, diğer taraftan çalışanların sağlık ve iş güvenliğine yönelik yatırımlar öncelik kazanmıştır.

Salgının tehlikeli boyutlara ulaşmasıyla birçok ülkede salgının önlenmesi ve halk sağlığının korunabilmesi için sosyal mesafe anlayışı ve sokağa çıkma kısıtlaması başta olmak üzere çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Kurumlar bir yandan çalışmalarını devam ettirmeye çalışırken bir yandan da kısıtlamalara uymak için çabalamış ve bu süreçte mobilite ve evden çalışma iş sürekliliğinin acil çözümü hâline gelmiştir. Bu durum teknolojinin iş süreçlerine dâhil edilmesini kaçınılmaz bir zorunluluk hâline getirmiş ve kurumların dijitalleşme uygulamalarını ve iş süreçlerini yeniden tasarlama çalışmalarını hızlandırmıştır.

Çalışma modellerinde ortaya çıkan değişiklikler neticesinde çalışanlar için uygulanabilir iş süreçlerinin yeniden şekillendirilmesi, dijital alt yapının güçlendirilmesi ve veri güvenliğinin sağlanması, iş sağlığı ve güvenliğini destekleyen sürdürülebilir çalışma ortamı, iletişim ve bilgi akışının tasarımı, liderliğin yeniden şekillenmesi, iş ve kurum kültürünün güçlendirilmesi ve çalışanlar tarafından benimsenmesi, kuruma aidiyet duygusunun güçlendirilmesi, iş ve yaşam dengesinin korunması gibi pek çok alanda yeni düzenlemeler yapılması gereklilikten öte bir zorunluluk haline gelmiştir.

2020 yılında yeni paradigmasıyla hayatımızdaki yerini ziyadesiyle pekiştiren ve topyekûn bir mücadele gerektiren afetlerde insan, zaman, mekân ve eşya farkındalığının oluşturulması, tüm çalışma modelleri ile her durum ve

Fotoğraf: Türk Kızılay

şartta iş sürekliliğinin sağlanması Türk Kızılay'ın temel hedefi olmuştur. Salgının devam ettiği bir dönemde ortaya çıkan afetler ile birlikte insani yardımın devamlılığının sağlanması, kesintisiz devam etmesi gereken güvenli kan temini, sosyal yardımlar ve dezavantajlı gruplara ilişkin yürütülen programlar, Kızılay iş gücünün yoğun olarak sahadan, ofisten çalışmasını zaruri kılsa da sahip olduğu teknolojik altyapı ve yetenekli iş gücü ile bu duruma kısa sürede intibak etmiş, hazırlamış olduğu alternatifli risk planlarını uygulamaya alarak insani yardımda herhangi bir kesintiye meydan vermemiştir.

Kızılay, bir taraftan salgınla mücadeleye devam ederken diğer taraftan Elazığ, Malatya, Van ve İzmir depremleri ile Giresun'daki sel felaketi, KYK yurtlarında karantinaya alı-

nan vatandaşlarımıza beslenme hizmetlerinin sunulması, Vefa Destek Grupları kapsamındaki görevleri başta olmak üzere birçok alanda çalışma ekibi ve gönüllüleriyle koordinasyon ve eşgüdüm hâlinde hizmet vermiştir.

Daha önceki yıllarda teknolojik altyapıya yaptığı yatırımlar ve insan kaynaklarını anlık değişen ihtiyaçlara cevap verecek şekilde yapılandırmış olması bu süreçte Kızılay için kolaylaştırıcı bir faktör olmuştur. Bu çerçevede;

- Salgının dünya geneline yayılma trendi gözlemlendiği yaklaşık ilk günler olan Ocak 2020'den itibaren olası salgın durumlarına karşı farklı eylem planlarını içeren Acil Durum Hazırlık ve İş Sürekliliği Planı hazırlanarak bütün Kızılay iş süreçleri, çalışma ekipleri ve gönüllü Kızılaycıları koruyacak şekilde planlandı
- Ülkemizde ilk vakaların görülmesiyle birlikte insan kaynaklarının korunması adına önlemler hızlandırılarak risk sınıfındaki Kızılay çalışanları başta olmak üzere nöbetleşe çalışma, uzaktan çalışma modelleriyle gerekli tedbirler alındı
- Çalışma ofisleri, yemekhaneler, personel servisleri ve tüm kapalı mekânlarda COVID-19 tedbirleri kapsamında düzenlemeler yapıldı
- Kızılay çalışanlarına düzenli olarak COVID-19 salgınından korunma eğitimleri verildi
- Salgına ifa ettiği hizmet nedeniyle yakalanan Kızılay profesyonel ve gönüllülerine tedavi ve istirahat süreçlerinde destek sağlandı
- İş süreçleri çevrimiçi platformlarda gerçekleştirilecek şekilde yeniden tasarlandı
- Türk Kızılay çalışmaları için gerçekleştirilecek olan her türlü seyahat ve etkinliğin COVID-19 tedbirleri kapsamında denetimli olarak gerçekleştirilmesi sağlandı
- Çalışma mekânlarına giriş çıkışlarda ateş ölçümü, HES kodu sorgulama, gün içinde ateş ölçümü, ofislerdeki çalışma ortamının gözden geçirilmesi için ekipler kuruldu. Bu ekipler her gün düzenli olarak çalışma ortamlarını gözlemleyerek personele gerekli bilgilendirmeleri yapma ve farkındalık artırma açısından önemli bir rol üstlendi.

Bu tedbirler hayata geçirilirken sahadan alınan geri bildirimler büyük bir titizlikle masaya yatırılmış gelecek muhtemel senaryolar için müdahale niteliği, daha etkin düzeylere çıkarılmak üzere iyileştirilmiştir. Bu iyileştirmeler sadece süreç olarak ele alınmayıp sistem, iş gerekleri, eğitim ve bilinçlendirme alanları yönüyle de incelenmekte, yarının bilinmezliğine sürekli hazır olmanın azmi ve gayreti içerisinde hareket edilmektedir.

2020 yılında yaşananlar insani yardım alanının genişleyen kapsamını, farklı faaliyetlerin birbiri ile etkileşimini ve sürekli yenileme gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Ayrıca yaşanmakta olan değişimle birlikte kurumlarda yeni yetkinlik ve beceriler ile çalışma modellerine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Öte yandan bu yeni çalışma modellerinin uygulanmasıyla birlikte kurumlarda; çalışan motivasyonu, kurum kültürü ve kurumsal aidiyet konuları üzerinde akademik olarak çalışılması gereken konular arasına girmiştir.

2020'de İnsani Finans ve Varlık Yönetimi

Tayfun Özkan

Türk Kızılay Genel Müdür Yardımcısı

Türk Kızılay Finans ve Varlık Yönetim Ofisinin temel görevleri; varlıkların korunması, gelir kaynakları ve miktarının artırılması, gelir ve giderlerin bütçe çerçevesinde takibi, temel finansal risklerin (kur, faiz ve likidite gibi) ve piyasa (alacak) riskinin yönetimi ve tüm işlemlerin mali kayıtlarının oluşturulup raporlanmasıdır. Bu çalışmaların tamamında finansal sürdürülebilirlik odaktadır.

Gerek küresel gerekse ülkemiz özelinde yaşanan afetler, insani dramlar ve COVID-19 salgını dolayısıyla 2020 yılı hem kamu hem de özel kesimde pek çok sektörü ekonomik açıdan zorladı, finansal sürdürülebilirliği sorgulanır hâle getirdi. Türk Kızılay'ın da bir parçası olduğu "üçüncü sektör" denen sivil toplum ve insani yardım sektörü, hem artan yardım faaliyetleri harcamaları dolayısıyla giderlerin artması hem de bağış ve olağan gelirlerin azalması nedeniyle muhtemelen en olumsuz etkilenen kesim oldu. Uluslararası yayınlarda COVID-19 salgını ve doğurduğu beklenmedik ekonomik şokların, yoksulluğun azaltılması için harcanan on yılları aşkın çabaları hiç yapılmamış gibi geri çevirebileceği endişesi dile getiriliyor ve devletler ile insani yardım sektörünün tek başına bu mücadeleyi yeniden vermesinin mümkün olmadığının altı çiziliyor.

Nitekim Eylül 2015'teki Birleşmiş Milletler zirvesinde kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına (SDG/ Sustainable Development Goals) erişilebilmesi için 2020 öncesinde Dünya Bankası tarafından yapılan bir hesaplamaya göre 2030 yılına kadar 2,5 trilyon dolara ihtiyaç vardı; 2020'deki başta COVID-19 salgını olmak üzere yaşanan felaketler ve bunların artan küresel borçluluk, işsizlik, gelir kayıpları, gelir adaletsizliğindeki büyüme gibi süregiden olumsuz ekonomik etkileri dolayısıyla bu rakamın çok daha artmış olması işten bile değil. Bu nedenle özel sektörün kaynaklarının da mutlaka bu amaçla harekete geçirilmesi gerekiyor. Kaynaklar derken de yalnızca maddi kaynaklara atıfta bulunulmamaktadır. Mesela insan kaynağının da gönüllülük yoluyla üçüncü sektöre destek vermesi gerekiyor. Bu nitelikli insan gücüne sivil toplum kuruluşlarının ihtiyacı olduğu gibi özel sektörde neticede ticari kazanç için yoğun çalışan insanların da ihtiyacı var, çünkü bir ihtiyaç sahibine yardım etmenin verdiği iç huzurunu hiçbir kişisel gelişim etkinliği veremez.

Öte yandan özel sektör tüm iş yapışlarında bir yandan da toplumsal ve çevresel olumlu katkı yapmayı göz önünde bulundurmak durumundadır. Buna özellikle finans sektö-

rüyle başlanabilir. Zira çevresel olumsuz etkilerin giderilmesine odaklanan “yeşil finans” kavramıyla küresel ölçekte ciddi mesafeler kat edildiğine şahit olduk. Yenilenebilir enerji kaynaklarının finansmanı arttı, atıkların enerjiye ve gübreye dönüştürülmesi projeleri sayesinde hem çevre temizliği hem de tarımsal verimlilik iyileştirildi. Benzer şekilde bu kez toplumsal sorunları gidermeye, insani yardımları artırmaya ve etkinleştirmeye yönelik bir finansal kavram geliştirilebilir. Türk Kızılay, buna Kızılhaç ve Kızılay Hareketinin renginden hareketle “kızıl finans” isimlendirmesini teklif ediyor. *Kızıl finans;* yoksulluk, göç ve doğal afetler gibi sorunlara çözüm bulmak üzere geliştirilen ve uygulamaya konulan uluslararası projelerin finansmanında STK’larla iş birliği yapılması yönündeki yenilikçi finansal modeller için geniş bir kavram olabilir. Bu tür kalkınma projelerinin finansmanı için kızıl bonolar, kızıl kira sertifikaları, kızıl yatırım fonları gibi finansal araçlar geliştirilebilir.

Türk Kızılay özel sektörle iş birliği imkânlarını artırmak ve gelir getirici faaliyetlerinde daha yüksek verimlilik sağlamak amacıyla Kızılay Yatırım yapısını kurmuştur. Bu çerçevede Türkiye Kızılay Derneği bünyesindeki iktisadi işletmeler ayrıştırılıp Kızılay Yatırım yapısı altında birer anonim şirkete dönüştürüldü. Kızılay maden suları, çadır işletmesi ve hastaneler sırasıyla İçecek, Çadır ve Tekstil, Sağlık yapıları olarak örgütlendi. Ayrıca özellikle Türk Kızılay’ın büyük alıcı olduğu alanlarda da benzer bir yola gidildi. Yaşlı bakımı için Bakım yapısı kuruldu ve işletilmekte olan huzurevleri bu şirkete devredilerek ülkemizde yaşlanan nüfus ve değişen kültür dolayısıyla önemli bir toplumsal konu hâline gelmeye başlayan yaşlılarımızın bakımı için uluslararası standartlarda bir hizmet yapılandırıldı. Bunu destekleyecek bir finans/ sigorta sistemi kurulması için hâlen çalışılıyor. Lojistik hizmetleri alanında da Lojistik yapısı kuruldu ve gerek bu bağlamda ülke genelindeki afet ve kan depolarının modernizasyon ve işletmesi, gerekse bu malzemelerin etkin dağıtımı konusunda yine uluslararası standartlarda bir işletme oluşturuluyor. Afetler ve Suriye’de yaşanan tecrübelerden görülüp deneyimlendiği üzere savaş dönemlerindeki göç hareketleri için çadır kentlerden öte prefabrik yapılara ihtiyaç duyulduğu aşikârdır. Bunların üretimi amacıyla da Sistem Yapı kuruldu. Kan toplamada ihtiyaç duyulan ve %100’e yakını ithal edilen kan torbası ve yan ürünlerinin üretimi için iş birlikleri ve tesis kurulum çalışmaları devam ediyor. Tüm bunları özel sektörün de olası sermaye katkısıyla destekleyebilmek amacıyla çeşitli fonlar kurabilmek üzere Kızılay Gayrimenkul ve Girişim Sermayesi Portföy Yönetimi kuruldu. Keza tüm bu alanlarda hizmet vermek üzere bir araştırma merkezi açıldı. Türk Kızılay adına “sosyal etki yatırımcılığı” yapan bu oluşumlar, sektörlerinde Kızılay misyonuna uygun, kalıcı ve sürdürülebilir faaliyet gösterip gelir elde etmekte ve kazancının tamamını Kızılay’a aktarmaktadır.

Öte yandan Türk Kızılay’ın önemli bir akar kaynağı da çoğunlukla bağışlarla ve miras yoluyla gelen gayrimenkullerdir. Milletimizin Türk Kızılay’a teveccühü çok yüksek olduğu için 150 yılı aşkın sürede tarla, arazi, eski bina, tarihî eser, dükkân, han, konut gibi çok çeşitli nitelikte on bine yakın gayrimenkul Kızılay’a bağışlanmıştır. Bunların çeşitli sınıflandırmalar dâhilinde etkin bir yönetimle akarlarının artırılması gerekmektedir. Kızılay Gayrimenkul ve Girişim Sermayesi Portföy Yönetimi A.Ş. bu amaçla tesis edilmiştir. Bir başka ifadelendirmeyle farklı stratejilerle gayrimenkul yatırım fonları kurarak Kızılay mülkleri ve kira gelirleri halkımızla ve yatırımcılarla paylaşılmak suretiyle Türk Kızılay’ın gayrimenkul varlıkları ve akarları iyileştirilmeye çalışılmaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar

Bu girişimlerle toplumsal dayanıklılığın artırılması yolunda kamunun yanı sıra özel sektörün de –getiri beklentisinden tamamen feragat etmeden, yani bağış olarak değil iş yapışının bir parçası olarak– insani yardım projelerinin finansmanına katkıda bulunması sağlanabilecektir. Böylece finansal sürdürülebilirlik, yeniden ve yeniden bağış istemek yoluyla değil insanların olağan iş yapışlarına insani yardım boyutunu katarak sağlanabilecektir. "Sadaka-i cariye" kavramını bilip benimsemiş, "Çok ama tek seferlik ibadettense az ama sürekli olanı efdâldir." ilkesine inanan milletimizin bu yaklaşıma sahip çıkacağı açıktır.

Evet, 2020 çok zor geçmiş olabilir ve olumsuz etkilerini belki yıllarca yaşayacak olabiliriz. Ama yalnız değiliz. İnsanlık yekvücut; yaşanan afetler, salgın ve bunların etkileriyle her cephede mücadele ediyor. Türk Kızılay da gerek yurdumuzda, gerekse arzın ihtiyaç duyulan her köşesinde muhtacın yanında olmaya, milletimizin hayırsever eli olmaya gayret ediyor. Finansal sürdürülebilirliğini küresel, yenilikçi çözümlerle yükseltmeye çalışmakta ama denklemde hayırseverlerinin duaları ve iyiliğin bereketi parametrelerinin de bulunduğuna inanmaktadır.

Uluslararası Endeksler

a) INFORM Risk Endeksi

Ülkelerin insani krizlere maruz kalma, bu krizlerden etkilenme ve bu krizlerle başa çıkma kapasitesini karşılaştırmalı bir şekilde analiz eden INFORM Risk Endeksi ilk olarak 2012 yılında geliştirilmiştir.

Kurumlar Arası Risk, Erken Uyarı, Hazırlık Referans Grubu Komitesi ve Avrupa Komisyonu iş birliğiyle hazırlanan endeks 194 ülkedeki insani krizleri ve afetlerin risklerini ölçmeyi ve sıralayabilmeyi amaçlamaktadır.

Birleşmiş Milletlerin ilgili kurumları, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu ve insani yardım alanındaki birçok aktörün hazırlık süreçlerine dâhil olduğu endeks, son olarak 2020 yılı verilerini içeren "INFORM Risk Endeksi 2021" adıyla yayımlanmıştır.

INFORM endeks puanı; 0 ila 1,9 riski çok düşük, 2 ila 3,4 riski düşük, 3,5 ila 4,9 riski orta, 5 ila 6,4 riski yüksek, 6,5 ila 10 riski çok yüksek olarak tanımlamaktadır. 2020 verilerine göre Türkiye'ye ilişkin INFORM endeks puanı, geçen yıl olduğu gibi yüksek risk kategorisinde olan 5,0 olarak hesaplanmıştır. Tehlikeye maruz kalma puanı 9, incinebilirlik puanı 4,9, başa çıkma kapasitesi 3,2 puan olarak kaydedilmiştir.

Türkiye 194 ülke içinde INFORM endeks puanı bakımından 47. sırada bulunmaktadır.

Türkiye'nin INFORM Risk Endeksi puanının kavramsal, fonksiyonel ve bileşenler seviyesinde detayları şu şekildedir.

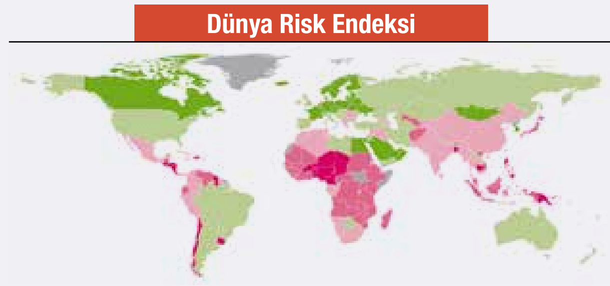
INFORM ENDEKS PUANI 5																	
Tehlikeye Maruz Kalma 7,9								İncinebilirlik 4,9					Başa Çıkma Kapasitesi 3,2				
Doğa Kaynaklı Afet 6,2						İnsan Kaynaklı 9		SosyoEkonomik 2,1			İncinebilir Gruplar 6,8		Kurumsal 3,9		Altyapı 2,4		
Deprem	Sel/Su Baskını		Tayfun	Kuraklık	Salgın	Öngörülen Anlaşmazlık Yoğunluğu	Mevcut Anlaşmazlık Yoğunluğu	Kalkınma & Mahrumiyet	Eşitsizlik	Yardım Bağımlılığı	Yerinden Edilmiş İnsanlar	Sağlık Sorunları	Afet Risk Azaltma	Yönetişim	Haberleşme	Fiziki Altyapı	Sağlık Hizmetlerine Erişim
9,7	5,7	7,0	0,0	2,8	6,2	9,9	9,0	1,9	4,2	0,5	9,4	0,1	2,1	5,6	2,3	1,8	3,2

b) Dünya Risk Endeksi

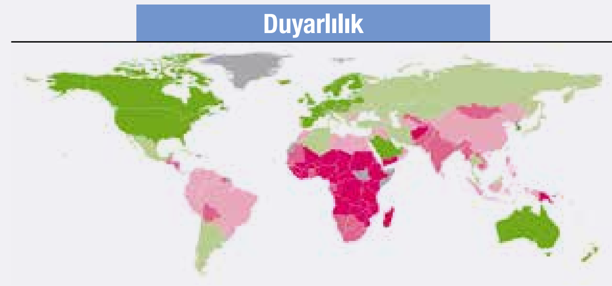
Dünya Risk Endeksi maruz kalma, zarar görebilirlik, duyarlılık, baş etme yetersizliği, adaptasyon yetersizliği parametrelerini dikkate alarak 27 gösterge üzerinden ülkelerin risk durumunu sunan bir endekstir. Ruhr Üniversitesi Uluslararası Hukuk, Barış ve Silahlı Çatışma Enstitüsü tarafından hesaplanmakta ve Kalkınmaya Yardım Birliği (Bündnis Entwicklung Hilft) ile birlikte yayımlanmaktadır. 181 ülkenin yer aldığı endekste 5.03 puan ile Türkiye en riskli 116. ülke konumundadır.

Ülke	Sıralama	Endeks Skoru	Maruz Kalma	Zarar Görebilirlik	Duyarlılık	Baş Etme Yetersizliği	Adaptasyon
Türkiye	116	5.03	12.29	40.96	18.17	72.92	31.80

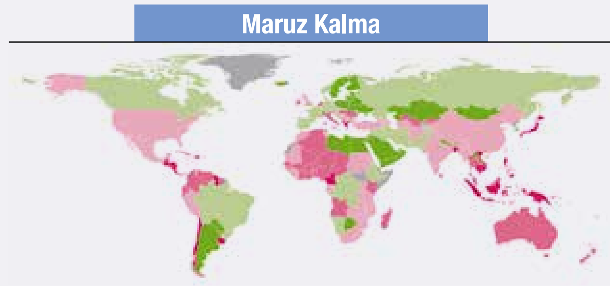
Dünya Risk Endeksi

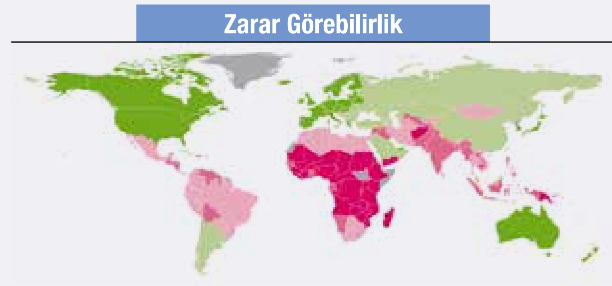
Duyarlılık

Maruz Kalma

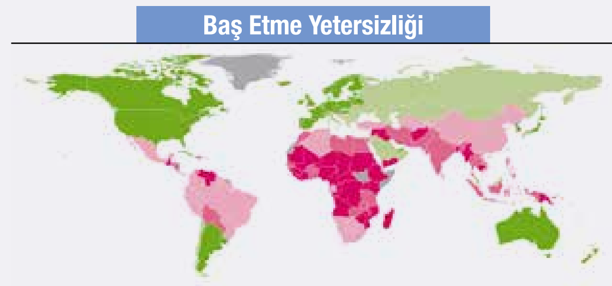
Zarar Görebilirlik

Adaptasyon Yetersizliği

Baş Etme Yetersizliği

çok az | az | orta | yüksek | çok yüksek

COVID-19 salgını ile mücadele eden
tüm sağlık çalışanlarımıza

m i n n e t t a r ı z !

www.kizilay.org.tr

ISBN 978-605-5599-66-9